

Fróðskaparrit

70. bók, nr. 1 · 2024

FØROYSKT VÍSINDATÍÐARRIT
Faroese Scientific Journal

Fróðskaparrit

70. bók, 2024, nr. 1

Ritstjórnað hava

Malan Marnersdóttir

og

Hans Andrias Sølvará

Tórshavn
2024

© FRÓÐSKAPUR – FAROE UNIVERSITY PRESS
TÓRSHAVN 2024

Ritstjórar (*Editors-in-Chief*): Malan Marnersdóttir, Dr.phil. & Lic.phil.,

Professor emerita

E-mail: malanm@setur.fo

Hans Andrias Sølvará, Ph.d., Professor

E-mail: hansas@setur.fo

Ritstjórn (*Editorial Staff*): Malan Marnersdóttir, Dr.phil. & Lic.phil.,

Professor

E-mail: malanm@setur.fo

Hans Andrias Sølvará, Ph.d., Professor

E-mail: hansas@setur.fo

Eyðfinn Magnussen, Associate Professor

E-mail: eydfinnm@setur.fo

Marin Strøm, Ph.d., Associate Professor

E-mail: marins@setur.fo

Samskiparar (*Coordinators*):

Annika Sølvará, stjóri

E-mail: annikas@gransking.fo

Andras Mortensen, Ph.d., Associate Professor

E-mail: andramsm@setur.fo

Útgevari (*Publisher*):

Fróðskapur – Faroe Univeresity Press

Email: frodskapur@setur.fo

www.setur.fo/frodskapur

Permumynd (*Cover picture*):

Tjóðsavnið, SNR 3350F2362. *Myndatakari*:

Absalon Joensen, 1931

ISSN 0365-6772

ISBN 978-99972-55-25-9

Innihald

... simpulthen barastani so ótrúuliiiga fitt...	5
Augmentativu eftirfestini -ni, -na og -sta	
The augmentative suffixes -ni, -na and -sta	
<i>Hjalmar P. Petersen</i>	
Arvurin eftir Guðruna Sjúrðardóttur og rættarstøðan í Føroyum 1403-1407	19
The Legacy of Gudrun Sigurdardottir and the Legal Situation in the Faroe Islands 1403-1407	
<i>Andras Mortensen</i>	
The tunnels are a prerequisite for living here: lessons from the Faroe Islands on how push-pull factors affect populations in small remote communities	36
Lessons from the Faroe Islands on how push-pull factors affect populations in small remote communities	
<i>Rico Kongsager</i>	
Gríslatindur	60
Gríslatindur	
<i>Eivind Weyhe</i>	
Orðini selur k. og sel h. í føroyskum staðarnøvnum	63
The words selur k. and sel h. in Faroese place names	
<i>Eivind Weyhe</i>	

The Teaching of Faroese as a Second Language in Compulsory Schools in the Faroe Islands through the Critical Perspectives of School Leaders and Teachers 68

Undirvísing í føroyskum sum annaðmál (FSA) í føroyska fólkaskúlanum sæð frá kritiska sjónarhorninum hjá lærarum og skúlaleiðslum

*Sissal M. Rasmussen, Kalpana Vijayavarathan-R, Helena Kannuberg,
Laufey H. Blaasvær*

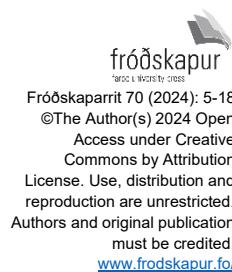
Um savnskvinnuna Petru Djurhuus og fjøltáttaða arbeiði hennara á savnsókinum frá síðst í 1920-árunum og fram til 1960-árini 88

An analysis of Museum Worker Petra Djurhuus and her diverse field of work within the Faroese Museum from the late 1920s to the early 1960s

Margretha Nónklett

...simpulthen barastani so ótrúúliiga fitt...

Augmentativu eftirfestini -ni, -na og -sta
The augmentative suffixes -ni, -na and -sta

Hjalmar P. Petersen¹ Fróðskaparsetur Føroya, Føroyamálsdeildin

Abstract

The topic of this article is the new augmentative suffixes: *-ni*, *-(i)na(r)*, *-* and *-sta*. Their origin is investigated and their use as augmentatives.

Samandráttur

Umrødd verða tey nýggju eftirfestini *-ni*, *-(i)na(r)* og *-sta*. Víst verður, hvussu tey eru íkomin, og nakað verður sagt um nýtslu teirra, t.e., at tey eru augmentativar.

Keywords: Evaluative word-formation, augmentative, grammaticalization, language change.

Leitorð: Virðisometandi orðmyndan, styrking, grammatikalisering, málbroytning.

Inngangur²

Eftirfestini *-ni*, *-(i)na(r)* og *-sta*,³ hava ongantið fincið nakra veruliga viðgerð í fóroyskum mállærum sum Lockwood (1977), Thráinsson o.fl. ([2004] 2012) og ðórum, og heldur ikki hevur tað verið nøkur roynd at greiða frá teirri serligu

---

¹ E-mail: hjalmar@setur.fo

² Eg skal takka Sannu A. Dahl og Brynhild Kamban fyri rættlestur. Eisini skal eg takka Helge Sandøy og Eivind Weyhe fyri viðmerkingar til greinina.

³ Variantar eru: *-nani*, *-isni*, *-isna(r)*, *-stani*.

nýtslu, sum tey hava, og hvussu tey eru íkomin⁴ í orðum sum *ofta+ni, hjartaliga+ni, nú+sta+ni, bara+sta+ni, her#bein-t+na/ni, soleið+is+na/soleið+is+ni, nógvastað+na+ni*. (Eitt + verður nýtt undan eftirfesti, - undan bingingarending og # millum orð í samanseting, har tað verður mett at vera neyðugt).

Komið verður inn á, at talan er um spiralar, sum talandi myndar til at leggja dent á og soleiðis minka um misskiljingar. Slíkir spiralar, har eindir verða styrktar og endurnýggjaðar, síggjast í (1), og her kemur fram, at frá I til IV hendir ein øking. Tað merkir, at vit kunnu tosa um augmentativar, sum komið skal verða inn á seinni. Augmentativarnir koma inn í málið, tí tað er ikki nokk at siga, *eg standi her ella eg fari nú*; fyri rættiliga at leggja dent á, siga fólk *eg standi beint herbeintni/herbeintna* og *eg fari nástani nú*.

	I	II	III	IV
(1)a.	her	herbeint	herbeintni/ herbeintna	beint herbeintni/ herbeintna
(1)b.	nú	nústa	nástani	nástani nú

Broytingin er í spiralum, har eyka tilfar verður lagt afturat fyri at fáa fram eina sterkari orðing. Málfrøðingurin Von der Gabelentz (1891) nýtti heitið "spiralur", og tann franski málfrøðingurin Meillet nýtti eisini heitið. Teir valdu hetta, tí tað, sum er undan, er ikki fullkomiliga hitt sama, sum tað, ið eftir kemur (Narrog og Heine 2021: 145).

Dømi við summum av hesum hjáorðum eru í (2), har (2)d er eitt orðaskifti á Facebook í bólkinum Føroysk rættstaving um orðið *herbeint*. (2)d er ein, sum viðmerkir orðaskiftið omanfyri við **beintherbeintnar**. Dømið í (2)e er frá Føroyiskur talumálsbanki (FTB). Styttингarnar standa fyri: K = kvinna, M = miðaldrandi (talið er tað nummarið, heimildarfólk ið hevur í FTB), T = Tórshavn.

- (2)a. Hatta kann **barasta** ikki góðtakast (in.fo., 7. des., 2005; heintað jan. 2023).
- (2)b. Á **mammasta** denn tíð við spenningi og nýggjum ella ongum sjónarringum (bfl.fo; heintað jan. 2023).
- (2)c. A: Í mínum oyrum skurrar tað altíð, tá ið eg hoyri onkran siga "**her beint**" ella "**herbeintni**".
B: Eg hoyri til tað ættarliðið, sum ikki sigur **herbeintnar** (maður, 81 ára gamal).
- (2)d. C: **Beintherbeintnar**.
- (2)e. Hann hevur verið djarvur, tað skilir mann **nástani nú**, altso, hvussu, hvussu ... FTB, KM2T

⁴ Eitt undantak er Petersen (2019; 2020), annað er Weyhe (2019).

Umframt at skifta orð um endurnýggjan verður hugt at uppruna og nakað at nýtslu, hvussu produktivt *-ligani* er, og loksins verður spurt, um fóroyskt hevur virðisometandi orðmyndan, sum er gjørd við hesum eftirfestum, ið tá eru augmentativar.

Arbeiðsháttur

Tilfarið kemur partvíst frá netinum, men eisini frá gott 6000 avskrivaðum blaðsíðum av fóroyiskum talumáli. Talan er um bond, ið hoyra til Bandasavníð á Føroyamálsdeildini, og eru heimildarfólkini í nýtta tilfarinum fødd síðst í 1800, fyrst í 1900. Av hesum 6000 blaðsíðunum valdi eg at nýta 1000 blaðsíður til pettið um produktivitet.

Tað søguliga tilfarið kemur frá Svabo og týðingini hjá Schröter av Mattheusarevangeliinum og Sjúrdakvæðunum, ið hann skrivaði niður fyrst í 1800. Eisini havi eg leitað eftir tilfari í timarit.is. Eg havi eisini dømi frá talumáli frá Føroyskur talumálsbanki, [Corpuscle: Corpus list \(uib.no\)](#).

Avleiðsla

Í fóroyiskum, sum í mongum øðrum málum, økist orðastovnurin millum annað við samansetingum og avleiðslum.

Upprunin til atfesti er mangan serstök orð, sum *høvuðs-* í ***høvuðsdyr***, ið gongur aftur til orðið *høvuð*. Tá ið eitthvort broytist frá at hava leksikalskt innihald til at verða eitt atfesti, verður tosað um grammatikalisering, sum vil siga, at *høvuðs-* ikki er eitt orð í ***høvuðsdyr*, *høvuðsstaður*** o.sfr., men er blivið til eitt forfesti. Annað dømi er *mans lík* > *manslík* > *mansligur*, har *-lig* er vorðið til eitt eftirfesti, sum kann leggjast aftur at øðrum stovnum sum í ***stórligur***, har *-lig* einki hevur við orðið *lik* at gera, haðani tað upprunaliga kemur. Her hevur eftirfestið fingið eina abstrakta merking ‘sum ber brá á at vera X’, sbr. ***stórligur*, *býtligur*, *reydligur*** o.m.o.

Merkingin av t.d. *reydligur* er ‘ikki fullkomiliga reyður, men ber brá á at vera reyður’.

Tað er ein grund til at nevna grammatikalisering her, tí tá ið hugt verður nærrri at eftirfestunum, sum eru til viðgerðar í hesi grein, so er upprunin ikki orð sum *høvuð*, sum fram fer at koma, sbr. eisini Petersen (2019).

Øvugt av grammatikalisering er leksikalisering, og eisini hetta heitið hevur týdning fyri evnið her. Leksikalisering er, har tvey orð sum *allar tíðirnar* verða til eitt hjáorð *allatíðina* ‘altíð’. *Allatíðina* er nú eitt hjáorð í fóroyiskum, sum merkir ‘altíð’. T.v.s., at tað er blivið til eitt orð við úttrykki og innihaldi, sum øll onnur vanlig orð, eitt nú *bygd*. Úttrykkið er ljóðini/bókstavirnir í serstakari røð og innihaldið er merkingin. Onnur dømi, ið uppaftur týðiligarí vísa leksikalisering, eru eisini frá *eins vegin* (Weyhe 2019) og [alſíns] *alsjins* ‘ymiskur’ (um tað varð stavað eftir framburðinum) frá *als kyns*. Í øllum dømunum verður farið frá syntaks, har fyrri liður lýsir seinna, t.e. *als* (hvrsf. eint. av *allur*) og *kyns* (Petersen 2019).

Endurnýggjan

Eindir í einum máli kunnu vera fyrir endurnýggjan, sum verður greinað sum:

Renewal is a mechanism whereby an existing expression of a grammatical category is replaced by a new expression, with the result that the new expression assumes a function that is similar to the old one. (Narrog og Heine 2021: 139)

Hetta seta teir so upp á henda hátt, har talan er um tveir hættir at endurnýggja eindir í málinum, t.e. antin við styrking ella útskifting. Teknið => stendur fyrir 'er sett ístaðin fyrir' el. 'kemur ístaðin fyrir'. Tað er bara styrking, sum er umrødd í hesi greinini.

(3)a	Styrking	A	=>	AB
(3)b	Útskifting	A	=>	B

Styrking kemur ofta fyrir, har ein eind í málinum hevur mist ljóðsubstans ella merkingarligan og/ella pragmatiskan substans, og verður styrkt við onkrari aðrari eind, sum hevur eina funktión, sum er lík teirri, ið gamla eindin hevði (Narrog og Heine 2012: 139–140). Styrking er, tá ið efturfestið *-an* í *vestan* 'úr vestri' missir merkingina 'frá, úr', og er styrkt við fyrisetningini *frá*, við úrslitnum *vestanifrá*. Eitt annað dömi er *hesi ørkini her* til *hesi her ørkini her*. Sum sæst, so er hetta júst tað, sum vit síggja í (1), har eitthvört alla tíðina er lagt afturat: *her* > *herbeintni/herbeintna* > *beint herbeintni/herbeintna* og til dömis *nú* > *nústa* > *nústani* > *nústani* *nú*. Her leggur talandi nýggjar eindir afturat, fyrir at kunna siga neyvari frá einhvörjum ella rættilega leggja dent á eitthvört, og soleiðis gera tilvísingina neyvari.

Styrking hendir alla tíðina í málinum, tí tørvur er í samskifti at leggja dent á ymiskt, og fyribrigdið er eyðvitað ikki nýtt. Tað sæst í norrønum *bessi*, ið gongur aftur til ta indoeuropeisku rótina *to-. Her er *-si* lagt aftur at rótini *be-* í norrønum. Blöndal Magnússon (1989: 1176) nevnir formar frá víkingaøld og rúnainnsskriftum sum *sasi* < sá 'tann', *susi* (< sú 'tann'), *batsi* 'tað', *paimsi* 'teim', har *-si* hevur haft styrkjandi funktión. Eisini eru dömi úr norskum málfórum, har *-ne* hevur styrkjandi funktión sum *såne* (Grønvik 2009: 326).

Efturfestið *-ni*

Efturfestið *-ni* hevur uppruna sín í hjáorðum, sum enda við *-an*; *hvaðan*, *eystan* við fleiri (Petersen 2019; 2020; Weyhe 2019). Upprunamerkingin, sum *-an* hevði, var ablativ, t.e. 'frá; úr', og kemur tað fram í *hvaðan ert tú?* og *hann er eystan í dag*, t.e. vindurin kemur 'úr eystri'. Henda ablativa merkingin, sum efturfestið *-an* hevði, kámaðist, og tað sæst týðiliga í nútíðarmálinum, har fólk leggja 'frá' afturat: *hvaðan ert tú frá?* (Petersen 2010: 145–150), og *eystanifrá*, *vestanifrá* v.m. Tað vil siga, at tey leggja *frá* afturat fyrir at gera merkingina gjögnumskygðari.

Sum tann ablativa merkingin bliknaði, lögdu fólk staðar-*i* aftur at *-an*. At *-i* hefur staðarmerking í hjáorðum sæst í þórum sum út og út+*i*, inn og inn+*i*, sbr. vit eru úti/inni, ið sigur frá staðnum, har vit eru. Við at leggja staðar-*i* aftur at tí semantiskt bliknaða *-an* fekst ein týðiligi merking fram: hvaðan+i 'frá STAÐI' og eystan+i 'frá STAÐI eystur'. Seinni verður *n+i* endurgreinað, og úrslitið er eitt nýtt efturfesti, *-ni*. Hetta gevur spiralin í (4). Legg merki til, at haðani hefur eina falska tvífaldan av *-t* (t.e., ein falskan geminat), sum fram kemur í ljóðskriftini [hei:jan_oni]⁵ (varð tað stavað, so varð tað *haðanni).

(4)	Bleiking av <i>-an</i> 'frá'	Staðar- <i>i</i>	Styrking
A	=>	AB -ni	
haðan 'frá har'	haðan+i 'frá STAÐI har'	haðani	

Tað hendir tó, at tann styrkti formurin viknar, og tí verður 'frá' lagt afturat; at slík viknan hendir í málum er víst við dómum í (5).

(5)	haðan	haðani	haðanifrá

Hetta nýggja efturfestið, *-ni*, sum er í (4), er ógvuliga vanligt og brúkt aðrastaðni sum í (6).

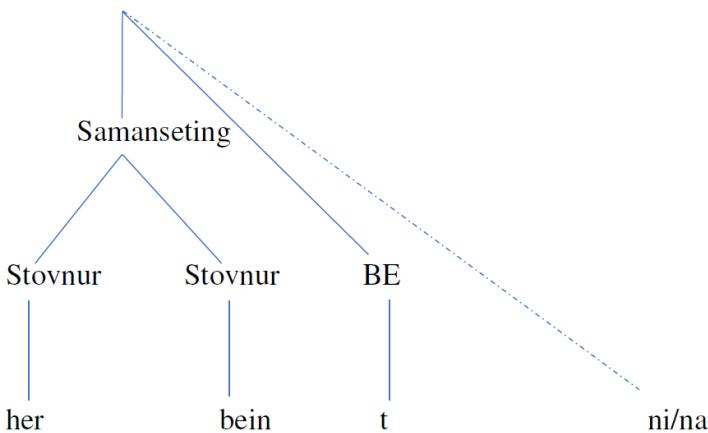
	I	II	III	IV
(6)	ofta, illa		oftani, illani	
	omaneftir		omaneftirni	
	umaftur		umafturni ⁶	
	soleiðis		soleiðisni	
	nógvastað	nógvastaðna	nógvastaðnani	
	her	herbeint	herbeintni	beint herbeintni
	bara	barasta	barastani	
	nú	nústa	nústani	nústani nú
	hjartaliga		hjartaligani	

Allastaðni er talan um øking, í hvussu so er formliga, og tað verður mett um, hvørja funktión *-ni* og *-na* hava í 8 Hvønn leiklut hava -ni og -na? Legg tó merki til longu her tað lögna við *-ni* í herbeintni. Her er *-ni* lagt aftur at *-t*, sum er hvørkikyn, hvør- og hvønnfall eintal av beinur. Legg eisini merki til herðingina á umattni = umafturni (7b), sum kann vera á efturfestinum; hetta verður viðgjort undir dómunum. Herðing verður í ljóðskrift skrivað við ' tekninum. BE er styttig fyri Bendingarending.

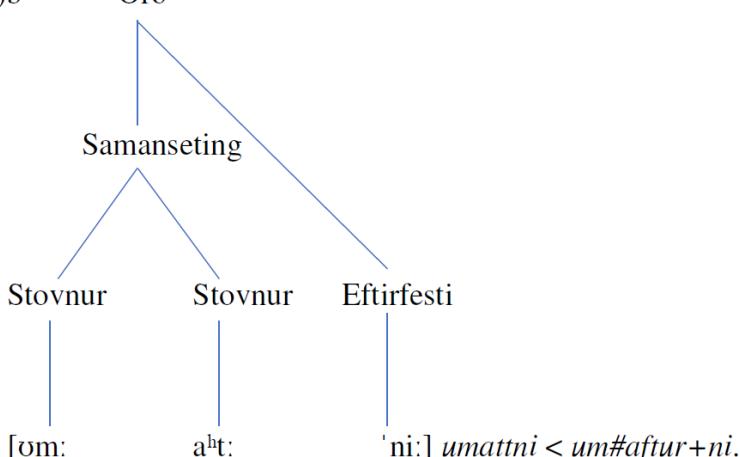
⁵ Teknið σ stendur fyri stavilsismarki.

⁶ Framburðurin er vanliga [om:a^ht : ni:] umattni = umafturni; hetta verður ofta rópt á konsertum, tá ið fólk vilja hava eykalag.

(7)a   Orð

(7)b   Orð

Tá ið talan er um avleiðslu í fóroyiskum, skal røðin vera *rót+avleiðsla+bendingarending*, *skip+ar-i*, har *skip-* er rótin, *-ar* er avleiðlueftirfestið og *-i* er bendingarendingen. Tað ber ikki til at hava røðina *rót+bendingarending+avleiðslu*, **skip-i+ar*, og tí skuldi tað ikki borið til at havt *herbeintni*, sum hevur júst hesa røð: *herbein-t+ni*. Tann rætta røðin skuldi verið **herbein+ni-t*, og tað er ikki til. Í (7b) er høvuðsherðingin á eftirstestinum, *umattni* = *umafturni*, og tað er eisini óvanligt, sbr. at vit kunnu ikki hava **[stœrlí:ja] stórLiga* við høvuðsherðing á *-lig*; eftirfestið hevur hjáherðing, *[stœrlí:ja]* (Dehé og Wetterlin 2013: 229; Petersen og Voeltzel 2024).

Longu hetta vísir, at *-ni* hevur eina serstaka støðu í fóroyiskum.

Pettid um *-ni* skal avrundast við nøkrum orðum um aldur og produktivitet. Eg havi leitað í nøkrum kvæðum, ið Svabo skrivaði niður síðst í 1700, og har eru

formar við *-ni*, og sama sæst hjá Schrøter í fyrru helvt av 1800. Svabo hevur formar sum *haðani* og *meðani*, og Schrøter hevur *annaðstaðni*, *niðarlagni*, *síðani*. Í handritinum til eina féroyska mállæru eftir J. Nolsøe (frá umleið 1829) eru formar sum *hiani* og *häani* (bls. 76). Eisini Jhs. í Króki hevur *-ni* fýra ferðir, *hóvligani* (Weyhe 2019: 10). Verður hugt í timarit.is, har féroyskar heimildir eisini eru, so síggjast formar sum *endiligani* (1899); *dúgligani* (1904), *tíðligani*, (1905; 1915); *sáttligani* (1916), *bítskligani* (1956); *knappligani* (1963), *ógvuligani* (1962, 1963), *sáttligani*, *serligani* (1960), *skillisligani* (1971) ...

Hvussu produktivt er *-ligani*?

Millum eftirstefnini í (6) er *-ligani*, og hetta er produktivt í féroyskum, sum fram kemur við, at tað er lagt aftur at tøkuorðum. Hetta, sum er um produktivitet, byggir á tekstir frá Bandasavninum á Føroyamálsdeildini. Eg nýtti 1000 blaðsíður, sum eru avskriftir av talumáli, har heimildarfólkini eru fødd síðst í 1800 og fyrst í 1900. Her síggjast formar sum *almindiligani* (1), *endiligani* (6), *grúiligan* (10), *muntligani* (1), *óalmindiligani* (1), *passaligani* (1), *virkuligani* (3). Tað er vanligt at siga, at eitthvort í málínun er produktivt, tá ið tað kann leggjast aftur at tøkuorðum, og øll nevndu dømi eru tøkuorð.

Eisini kann produktivitetur mítast við, at mann hyggur eftir, hvussu nógv hapaks legomena⁷ við einum mynstri koma fyri. Tað verður sett upp móti allari útbreiðslu (*en. tokens*) av orðum við sama mynstri (Haspelmath og Sims 2002: 130). Her kemur fram úr sama tekstkorpusi at *-ligani* er produktivt. Talið fæst við at dividera n1 við N (7: 111 = 0.06; 31: 1164 = 0.02). Sjálv um útbreiðslan (N) er minni, (111 mótvægis 1164) er produktiviteturin, um hann verður mátaður soleiðis, hægri (0.06 mótvægis 0.02).

(8)	N Útbreiðsla	n1 (hapaksir)	P=n1/N
-ligani	111	7	0.06
-liga	1164	31	0.02

Eftirsteið *-na(ni)*

Í undanfarna petti kom fram, hvør upprunin til *-ni* var. Her skal komast nærr inn á hjáorðaeftirsteið -(i)na(r) í orðaformum sum *onkuntíð+ina*, *nógvastað+na*, *nógvastað+na+ni*, *herbeint+nar*, *soleið+is+na* og *beinaveg+inar*.

Til tess at umrøða upprunan til eftirsteið skal fyrst hyggjast at syntaktiskum heildum eftir óavirkandi sagnorð sum *at arbeiða* og *at koma/fara*. Hvørki *arbeiða* ella *koma/fara* kunnu vanliga taka nakað ávirki, men kortini ber til at hava:

⁷ Hapaks legomena er orðaformur, sum kemur fyri einaferð í korpusi.

-
- (9)a. Vit arbeiða **mánadagin**.
 (9)b. Vit arbeiða **alla tíðina**.
 (9)c. Vit koma **mánadagin**.

Í (9)a er tað ikki so, at vit ‘arbeiða upp á mánadagin’, sum vísir, at *mánadagin* er ikki ávirki við tí merkingarliga leiklutinum TOLANDI. Sama geldur fyrir (9)b, t.e. vit arbeiða ikki ‘uppá alla tíðina’, og í (9)c er *mánadagin* heldur ikki ávirki. Hesar navnheildir eru dömi um adverbielt hvønnfall (Butt 2006: 7; Petersen 2019: 280–282).

Tann syntaktiska heildin *alla tíðina* verður til *allatíðina*; t.e. til eitt orð, og tað er ógvuliga vanligt at hava slíka leksikalisering av mongdarorði + TIÐ (*allatíðina*, *ongatíðina*, ...) og mongdarorði + STAÐ (*allastaðna*,⁸ *ongastaðna*...) (Petersen 2019). Úrslitið er eitt nýtt leksem, sum fungerar sum ein hjáliður:

- (10)a. Vit arbeiða **alla tíðina** (adverbielt hvønnfall).
 (10)b. Vit arbeiða **allatíðina** (hjáliður).

Tann bundna endingin útviklar seg til eitt efturfesti,⁹ sum kann hava formin –(*i*)*na(r)*, og tað eru dömi, har *-ni* er lagt aftur at *-na*: *allastaðnani*, *nógvastaðnani* (Stóra Dímun), (Suðuroy), *allasteðnani* (Suðuroy) og *ymstaðnani* (Skúgvi). Dömini eru frá Seðlasavninum á Føroyamálsdeildini og FTB, ið er talumálsdata.

Um hugt verður at (11)a og (11)b, so ber væl til at hugsa sær, at (11)b er nýtt fyrir at styrkja um útsøgnina, t.e., at tað er ‘HERBEINTNAR, at tað er gott at vera’.

- (11)a. Herbeint er gott at vera.
 (11)b. Herbeint**na(r)** er gott at vera.

Eitt, ið talar fyrir, at (11)b er nýtt ekspressivt, er, at fólk leggja *beint* afturat og siga *beint herbeintna(r) er gott at vera*, og hetta er júst tí ekspressivitetur viknar.¹⁰ Ekspressiv nýtsla av *-na(r)* er eisini í *beinan vegin* > *beinavegin* > *beinaveginar*. Hetta bendir á, at *-na* hevur eina augmentativa funktión í føroyskum.

Úr FTB er dömi við *herbeint* (46) og *herbeintna(r)* (1), har tað seinna verður brúkt í neiligum samanhangi. Eg tori tó ikki at gera ta niðurstøðu, at hetta altíð er soleiðis. Til tess, skal ein storrri kanning gerast, men í hvussu so er, so eru teir

---

⁸ Eivind Weyhe vísir á, at *allastaðna* möguliga kann koma frá hvønnfalli í fleirtali í norrønum, *alla staðina*, sum verður leksikaliserað til *allastaðna*. Nevnast skal, at *-ne* er til í norskum. Tað verður lagt aftur at hjáorðum og fornøvnum og hevur *-ne* eina “forsterkande, demonstrativ el peikande funktion” (Grønvik 2009: 326). Formar, ið nevndir verða, eru: *dennene* og *dettene*, *endâne*, *fyrstone*, *herne*, *såne*. Formurin *herne* svarar til ísl. *hérla* ‘beint her’.

⁹ Hetta ber til, um t.d. vit arbeiða *allatíðina* verður sagt við serligari intonation, sum ger, at *-na* verður endurgreinað sum efturfesti. Tað er ringt at lýsa slíka intonation í orðum.

¹⁰ *Herbeintni* er eisini til, eisini nýtt ekspressivt.

46 samtekstirnir, har *herbeint* kemur fyri, ikki so neiliginum sum (12)b. Tað eru 53 dømi við *harbeint* í FTB, 1 við *harbeintnar*, og tað hevur ikki negativa merking, (12)c.

(Styttingar: KK = kvenna, kvenna (2 kvennur tosa saman á upptökuni), M = miðaldrandi, T = Tórshavn; U = Ung).

- (12)a. Einaferð gingu vit **herbeint**. Á Føroyamálsdeildini. (KKM_3T)
(12)b. Vit eru bara nøkur minus, sum ganga runt **herbeintnar**. (KKU_1T)
(12)c. ...faktiskt svóvu teir **herbeintnar**.

Her havi eg víst, at hvønnfalshjáliðir verða endurgreinaðir, og fæst eitt nýtt eftirstesti burtur úr teirri bundnu endingini. Hetta er grammatikalisering, har basan ikki er eitt orð sum *mans lík* > *manslík* > *manslig-*. Tað nýggja eftirstestið verður brúkt styrkjandi, sum týðiliga sæst í *her* > *herbeint* > *herbeintna* (og víðari til *beint herbeintna*). Tað kann vera, at *herbeintna(r)* fyrst varð brúkt í neiligum samteksti sum (12)b, men tað er ikki vist, sbr. (12)c.

Nú verður komið inn á dømi, har hvørsfalshjáliðir føra til, at vit fáa nýggj eftirstesti.

Eftirstini *-is*, *-isna(r)* og *-nis*

Tað er vanligt at hava formar sum *soleiðis*, *soleiðisna(r)* og *soleiðisni* serliga í talumáli (Petersen 2019).

Spurningurin er so, hvør upprunin til *-is* eftirstestið er?

Í norrønum kundi hvørsfall í eintali í hvørkikyns *ija*-stovnum brúkast sum tíðar- og staðarhjáliðir. Kvaran (1990/1991: 14–19) nevnir millum tey elstu *áleiðis*, *umhverfis*, *hafleiðis*, *ókeypis*. *Umhvørvis* í føroyskum er til sum fyrisetning ...*umhvørvis bygdina liggja fjöllini*. Henda nýtsla var eisini til í norrønum ...*gengr hann umhverfis skemmuna*. Sum staðarhjáliður er tað í *par våru ok festir skildir umhverfis* í húsinu (Fritzner <https://www.edd.uio.no/perl/search/search.cgi>).

Í føroyskum er hvørsfallið burtur sum syntaktiskt fall. Eingi sagnorð stýra hvørsfalli, og heldur eingi lýsingarorð. Tað er bara við fyrisetningini *til* + STAD, at leivdir eru eftir av hvørsfallinum, *til Sandavágs*, *til Havnar*, og tá ið fylliheildin er eitt persónligt fornavn: *til hansara/okkara* (Hamre 1961).

Tann orðabygnaður nevndu hvørsfalshjáliðir høvdu í norrønum, er settur upp í (13) undir I, og hetta er endurgreinað sum í II, har tað greitt sæst, at *-is* er blivið til eitt eftirsteti. Hetta kemur eisini fram í, at stovnurin er *leið-* ikki *leiði-*, sum í norrønum, og *keyp-* ikki *keypi-*.

(13)	Norrønt	Føroyskt
I		II
áleiði-s		áleið+is
umhverfi-s		umhvørv+is
hafleiði-s		havleið+is
ó+keypi-s		ó+keyp+is

Í stuttum er endurgreining hend, har endasjálvljóð av stovni, *-i*, og hvørsfalsendingin *-s*, verða til eitt hjáorðaeftirfesti *-is*. Aftur at hesum eftirfesti ber til, sum víst, at leggja *-ni* og *-na(r)*, *soleiðisni*, *soleiðisna(r)*, og hetta varð (nokk) gjort upprunaliga fyri at leggja dent á.¹¹

Eisini kann tað útvikla seg til *-nis*, har fólk hava brúkt *-ni* og *-is*, og hava kombinerað *-ni+is* til *-nis*¹² sum í *allstaðnis*, *nakrastaðnis*, *ongastaðnis* og so framvegis (Petersen 2019: 275–276).

Orðaformar sum *soleiðisna* og *soleiðisni* vísa, at *-na* og *-ni* kunnu leggjast aftur at *-is*, og eru *-isna* og *-isni* sjálvtøðug hjáorðaeftirfesti í føroyiskum. Sama er galldandi fyri *-is*, sum so merkir, at *soleiðis* skal greinast sum *so#leið+is*, og orð sum ókeypis hevur bygnaðin *ó+keyp+is* í føroyiskum. Í hesum liggur, at *-is* er eitt hjáorðaeftirfesti. Nevnast skal, at í norskum málførum eru til formar sum *såleis-ne*, *såleis-na* (Grønvik 2013: 478).

Sum við *herbeintni* og *herbeintna* eru tað *-ni* og *-na*, ið kunnu leggjast afturat, og tað bendir á serstøðu teirra.

Eftirfestið *-sta*

Í (14) er *-sta* lagt aftur at hjáorðunum *bara* og *púra* og aftur at navnorðinum *mamma*. *-sta* er hástig, og summi hjáorð hava stigbending, *eystur* : *eystari* : *eystast*, *út* : *uttari* : *uttast*. Hjáorðini *bara* og *púra* hoyra ikki til tey, sum hava stigbending, og navnorðið *mamma* eigur als ikki at kunna stigbendast. Kortini hava vit formar sum í (14), har øking er frá I til III, og her er *-sta* hástigseftirfestið lagt aftur at hesum stovnum, hóast tað er "ógrammatiskt".

	I	II	III
(14)a.	bara	bara+sta	bara+sta+ni
(14)b.	púra	púra+sta	púra+sta+ni
(14)c.	mamma	mamma+sta	

¹¹ Í Petersen (2019: 274) eru fleiri dømi, har *-na(r)* varð lagt aftur at *-is*, so at vit fåa formar sum *soleiðisnar* og *soleiðisna*, og eisini fleiri dømi við *-isni*.

¹² Sjálvljóðaburturfall er regluligt her, sbr. eisini *dømi-ir* > *dømir*, *kalla-i* > *kalli* (Thráinsson o.fl. 2012; Petersen og Voeltzel kap. 11 (verður prentað)).

Tá ið talandi hevur lagt hástigseftirfestið *-sta* aftur at *bara*, *púra* og *mamma*, so er tað fyri at styrkja um úsøgnina, og tá ið hetta viknar, verður *-ni* lagt aftur at hesum. Hetta víssir týðiliga, at *-ni* hevur eina styrkjandi funktiún í fóroyiskum.

Í kanning har fólk vórðu spurd beinleiðis, um munur var á *hann* [Egil] er *bara* fittur og *hann er barastani* fittur (Wintereig 2024), viðmerkti ein um *bara* at 'hann er bara fittur' og um *barastani* at 'hann er simpulthen so fittur'. Annar segði, at *barastani* merkir '...simpulthen barastani so ótrúúlliiga fittur'. Tað ekspressiva í viðmerkingini kemur her fram við, at sjálvljóðini eru longd <úú-iii>. Ein annar sigur, at 'fyrsta [bara] merkir, at hann er fittur, næsta [barastani] merkir, at hann er mega fittur'. Og ein síðsta viðmerking er, at '[barastani] leggur stórrí dent á, hvussu fittur Egil er'.

Hesar viðmerkingar vísa, at fólk hava eina hugmund um og eru tilvitað um, at munur er ímillum í hvussu so er *bara* og *barastani*, har *-stani* er ein augmentativur, nýttur at leggja dent á.

Til er eisini *tá+sta+ni* og *nú+sta+ni*, og allarhelst er upprunin hin sami, t.e., *tá* > *tá+sta* (til í eldri máli) > *tástani* og *nú* > *nú+sta* (til í eldri máli) > *nú+sta+ni*.¹³

Í FTB kemur *púrasta* fyri hjá einum miðaldrandi manni, og tað er í samanhangi, har talandi er argur og vil leggja dent á, at okkurt er út av lagi. Her er setningsherðing á *púrasta*; setningsherðing er eisini á *púra* í (15b), men her er samteksturin ikki so neiligur, sum í (15a).

(Stytting: M maður, M = miðaldrandi; G = gamal; VÁ = Vágur).

(15)a.	Tað líkist PÚRASTA ongum. Tað er fullkomiliga	MM3_VÁ
	hol í høvdið.	
(15)b.	...tann lærarin, sum vit høvdu, hann var PÚRA	MG2_VÁ
	óinteresseraður í...	

Hvønn leiklut hava *-ni* og *-na*?

Um tikið verður samanum, so sæst, at í øllum dømunum er ein øking, og er hon í spirali eftir tí, sum Gabelentz ([1891] 1901: 250-1) metti, her frá Narrog og Heine (2021: 145).

¹³ Í Seðlasavninum verður róð framundir, at *nústa* stavar frá *nú fyrsta*. Tað nýtist ikki at vera so, tí *nífyrsta* skuldi kunnað givið *núv.sta*, har *f* verður í halanum á ríminum og verður til *v*, sum í *ev.sta*. Mann kann eisini spyrla, hví tað ikki er *nú fyrst* fyri *nú fyrsta*. Eg meti tí, at *-sta* í *nústa* er hástigið, sum er brúkt "ógrammatiskt" her. Til samanberingar kann nevnast, at *-sta* er í íslenskum, men bara í *barasta* og *alleinasta*, og hetta kann benda á, at talan er um *-sta* í *nústa*.

(16)

I	II	III	IV
ofta	oftani		
omaneftir	omaneftirni		
umaftur	umafturni		
soleiðis	soleiðisni/-na		
nógvastað-	nógvastaðna	nógvastaðnani	
her	herbeint	herbeintni/-na	beint herbeintni/-na
bara	barasta	barastani	
nú	nústa	nústani	nústani nú
hjartaliga	hjartaligani		
mamma	mammasta		

Tað kann ikki vera av tilvild, at tað júst eru *-ni* og *-na*, sum koma fyri her, og er komið fram, at eftirfestini eru nýtt "ógrammatiskt", tí tey:

- standa eftir *-t* (*herbeintni/na*)
- og hava høvuðsherðing, (*umafturni*)
- og koma fyri eftir hástigs *-sta* (*barastani*).

Formliga er talan um augmentativar (16).

Spurningurin er nú, um hetta er dømi um fóroyska virðismetandi morfologi (*en. evaluative morphology*).

Summar morfologiskar atgerðir verða brúktar fyri at náa einum pragmatiskum úrsliti. Í ymiskum málum eru ymiskar atgerðir brúktar sum t.d. at nýta atfesti, men eisini við at brotya kyn, við samansetingum og við tvífalding, fyri at nevna nøkur dømi (Grandi og Körtvélyssy 2015: 6; Štekauer 2015). Hetta er ein partur av tí, sum verður kallað evaluativ morfologi, t.e. virðismetandi morfologi. Eg fari ikki inn á her, um virðismetandi morfologi er nakað fyri seg,¹⁴ ella um tað bara er soleiðis, at mábrúkarin nýtir ymiskt, ið er tøkt, fyri at kunna sige frá eini meting, antin hon lýsir okkurt eins og tað er, ella talandi hevur ein vissan hugburð til tað, sum tosað verður um.

Mett kann verða um eitthvørt út frá, hvussu tað veruliga sær út (kvantitativ meting), ella hvønn kvalitet tað hevur (Grandi og Körtvélyssy 2015: 10). Í fyrra føri verður mett um stødd og skap við meira, ið okkurt hevur, t.e. hvussu okkurt veruliga sær út. T.e. ein deskriptiv lýsing av teimum eginleikum, sum eitthvørt

¹⁴ Tað merkir, at morfologi fevnir um: i) bending, ii) samansetingar, iii) avleiðslur og iv) virðismetandi morfologi. Vanliga verður bara roknað við i-iii.

hevur, og hesir eginleikar eru støðugir. Dømi er *bók* og tað avleidda *bóklingur*, har *-ling* er eitt minkanareftirfesti,¹⁵ sum sigur nakað um, at ein *bóklingur* fysiskt er minni enn ein *bók*. Í hesum føri er metingin neutral og sigur einki um kenslur, ið onkur hevur fyri onkrum. Ein *bóklingur* hevur teir støðugu eginleikarnar, at hann altið er minni enn ein bók. Tá ið talan er um eina kvalitativa meting, er tað soleiðis, at talandi fatar ella kennir okkurt slag av fráviki. Hetta sæst í nýtsluni av *-ilsi* sum nakað ‘gott og positivt’, tá ið ein skrivaði um eitt smábarn *hetta lekrílsi*. Henda metingin er knýtt at støðuni, og kann variera, og hon er subjektiv. Her hevur *-ilsi* ikki somu funktión sum í eitt nú *fáa eitt ørili*, har tað sigur frá eini støðu.

Kann hetta greiða, hvat *-ni* og *-na* eru í fóroyiskum?

Fram er komið, at *-ni* og *-na* eru "ógrammatiskt" í *herbeintni/herbeintna*, og at herðingarmynstrið víkir frá, [um:a^ht:n:] *umafturni*. Talan er um øking, t.e., talan er um augmentativar, ið talandi nýta fyri at fáa fram eina pragmatiska effekt. Tað sama má sigast um *-sta* í t.d. *barasta*, og støðan hjá *-ni* sum augmentativur kemur eisini fram við, at tað kann leggjast aftur at *-sta*, *barastani*, og av tí at *-ni* hevur hesa funktión, og eisini *-na*, kunnu tey leggjast aftur at *soleiðis* til *soleiðisni*, *soleiðisna*.

Viðmerkingar, ið fólk høvdu til *barastani* (Wintereig 2024) vísa, at tey eru tilvitað um, at hetta hevur aðra merking enn tann nakni formurin *bara*, og út frá viðmerkingunum ber til at siga, at talan er um augmentativ. Tey fáu dømi, sum eru um *herbeintna* og *púrasta* í FTB benda á, at augmentativarnir hava fyrst eina negativa merking, men neyðugt er við størri kanning, áðrenn ein niðurstøða kann gerast um hetta.

Í stuttum kann sigast, at talan er um morfo-pragmatikk, har tøkar eindir verða nýttar at fáa eina pragmatiska effekt. Greinin er, sum ein javnlíkametari vísir á, orienterað móti serliga formi. Tað, sum stendur eftir at granska, er, at vísa, um eftirfestini verða nýtt saman við setningsherðing, og at kanna, um tey koma fyri í ávísum støðum í setninginum, sum eru serstøk. Stýra tey temainum í tekstinum, ella um tey koma fyri í avsluttandi replikkum?

Bókmentir

- Blöndal Magnússon, Ásgeir. 1989. *Íslensk Orðsifjabók*. Orðabók Háskólans.
- Butt, Miriam. 2006. *Theories of Case*. Cambridge University Press.
- Dehé, Nicole og Allison Wetterlin. 2013. Secondary stress in morphologically complex words in Faroese: A word game. Í Holden Härtl (ritstj.) *Interfaces of Morphology. A Festschrift for Susan Olsen*, 229–248. Berlin: Akademie Verlag.
- Fóroyiskur talumálsbanki. Heintað 23.10.2013 frá [Corpuscle:Corpus list \(uib.no\)](http://Corpuscle:Corpus list (uib.no)).

¹⁵ Minkanarnýtslan sæst eisini í *hjallur* => *hjalllingur* nýtt í skemti um eitt ‘fluguskáp’.

- Grandi, Nicola og Lívia Körtvélyessy. 2015. *Edinburg Handbook of Evaluative Morphology*. Edinburgh University Press.
- Hamre, Håkon. 1961. The Use of the Genitive in Modern Faroese. *Scandinavian Studies* 33: 231–246.
- Haspelmath, Martin og Andrea Simms. 2015. *Understanding Morphology*. Routledge.
- Kvaran, Guðrún. 1990/91. Um -is endingu atviksorða. *Íslenska mál og almenn málfræði* 12/13: 7–31.
- Lockwood, William B. 1977. *An Introduction to Modern Faroese*. Skúalbókagrunnurin.
- Grønvik, Oddrun o.fl. (ritstj.). 2009. *Norsk Ordbok. Ordbok over det norske folkemålet og det nynorske skriftmålet*. Det Norske Samlaget.
- Grønvik, Oddrun o.fl. (ritstj.). 2013. *Norsk Ordbok. Ordbok over det norske folkemålet og det nynorske skriftmålet*. Det Norske Samlaget.
- Petersen, Hjalmar P. 2010. *The Dynamics of Faroese-Danish Language Contact*. Universitätsverlag Winter.
- Petersen, Hjalmar P. 2019. Adverbial Lexicalization in Faroese. *Norsk Lingvistisk Tidskrift* 37: 269–287.
- Petersen, Hjalmar P. 2020. *Føroysk mállæra 2. Grundrøg í føroyskari syntaks*. Nám.
- Petersen, Hjalmar og Laurence Voeltzel (verður prentað). 2024. *Faroese Phonetics and Phonology*. Mouton de Gruyter.
- Seðlasavnið. Heintað 23.10.2023 frá [Home Page \(setur.fo\)](#).
- Scalise, Sergio. 1984. *Generative Morphology*. Dordrecht: Foris.
- Štekauer, Pavol. 2015. Word-formation processes in evaluative morphology. Grandi, Nicola og Lívia Körtvélyessy (ritstj.) *Edinburg Handbook of Evaluative Morphology*, bls. 43–61. Edinburgh University Press.
- Thráinsson, Höskuldur, Petersen Hjalmar P., Jacobsen, Jógvan í Lon and Hansen, Zakaris S. 2011. *Faroese. An Overview and Reference Grammar*. Fróðskapur.
- Weyhe, Eivind. 2019. Eisini, hissini og kortini. *Fróðskaparrit* 65/66: 5–12.
- Wintereig, Sonja. 2024. *Hevur føroyskt virðismetandi orðmyndan?* Høvuðsritgerð. Fróðskaparsetur Føroya.

Arvurin eftir Guðruna Sjúrðar-dóttur og rættarstøðan í Føroyum 1403-1407

Fróðskaparrit 70 (2024): 19-35
©The Author(s) 2024 Open
Access under Creative
Commons by Attribution
License. Use, distribution and
reproduction are unrestricted.
Authors and original publication
must be credited.
www.frodskapur.fo/

The Legacy of Gudrun Sigurdardottir and the Legal Situation in the Faroe Islands 1403-1407

**Andras Mortensen¹, Fróðskaparsetur Føroya, Søgu- og
samfélagsdeildin**

Abstract

In the article, the proceedings in a legal document from 1407 are compared with the provisions of the Land Law of king Magnus Lawmender from 1274. Furthermore, it is examined to what extent the document supports a hypothesis, which was based on the fragmentary source material from the time before, that the Faroe Islands and Shetland in the time after the establishment of the monarchical form of government in approx. 1280 and up to approx. 1360 was arranged as a special judicial district under Gulathing with traveling lawmen from Norway. It is shown that the letters from 1403-1405, which are reproduced in the document from 1407, are reproduced in thematic order, and that this was done to prepare the case for consideration in another judicial district, after the case had been completed in the Faroese circuit of the judicial district. Together with other hints in the content, the thematic arrangement of the document shows that in the early 15th century both the Faroe Islands and the Shetland Islands were separate circuits in the jurisdiction of the Norwegian Gulathing. Name material in the document provides indirect support for the hypothesis that lawmen from Gulathing also served in Shetland and the Faroe Islands in the 14th century. The document also shows that in 1403 a Shetlander held a high royal office in the Faroe Islands.

---

¹ E-mail: andrasm@setur.fo; ORCID iD 0000-0002-5819-5192

Úrtak

Í greinini verður málsgongdin í einum transskriptabrévi frá 1407 um arv samanborin við ásetingarnar í Landslögini frá 1274. Eisini verður kannað, í hvønn mun brævið stuðlar eini tilgiting, sum er grundað á tað ósamanhangandi keldutilfarið, sum finst úr tíðini frammanundan um, at Føroyar og Hetland í tíðini eftir at kongsstýrisskipan varð sett í verk umleið 1280 og fram til umleið 1360 vóru skipað sum eitt serstakt rættardømi undir Gulatingi við ferðandi lögmonnum haðani. Vist verður á, at brøvini, sum verða endurgivin í transskriptabrévinum og eru frá 1403-1405, verða endurgivin í evnislýsandi raðfylgju, og at hetta er gjort fyrir at fyrireika málið til viðgerð í einum øðrum rættardømi, eftir at tað var liðugt viðgjort í tí føroyska rættardøminum. Saman við øðrum ábendingum í innihaldinum sýnir tann evnislýsandi skipanin í transskriptabrévinum, at í byrjanini av 1400-talinum vóru bæði Føroyar og Hetland egin rættardømi í Gulatings løgdømi. Navnatilfar í brævinum gevur óbeinleiðis stuðul til tilgitingina um lögmannssamband í 1300-talinum millum Gulating, Hetland og Føroyar. Eisini sýnir brævið, at í 1403 var ein hetlendingur kongligur umboðsmaður í Føroyum.

Keywords: Legacy of Gudrun Sigurdardottir, Faroe Islands, Shetland, Land Law of king Magnus Lawmender, right of inheritance, lawthing, jurisdiction, judicial district, circuit.

Leitorð: Arvurin eftir Guðruna Sjúrðardóttur, Føroyar, Hetland, Landslög Magnusar lógbøtara, Húsavíkar góðs, arvarættur, lögting, rættardømi.

Inngangur

Tann 3. juli 1407 skrivaðu fýra menn í Havn eitt sonevnt transskriptabrév, har teir endurgóvu og sannaðu rættleikan í 6 opnum og innsiglaðum brøvum, sum vóru skrivað í tíðarskeiðinum 1403-1405. Hesi brøvini snuðu seg um eitt mál, sum hevði tikið seg upp um arvin eftir Guðruna Sjúrðardóttur í Húsavík, eftir at ein dómur var sagdur á lögtingi í Havn í 1403. Í hesum dómi var ein maður, sum æt Magnus Erlingsson, dømdur at missa jarðarognir sínar, sum í brævinum verða nevndar "Húsavíkar góðs".

Transskriptabrévið frá 1407 er varðveitt sum upprunaskjal í savninum eftir íslendska handritasavnaran, Árna Magnusson (1663-1730), sum Keypmannahavnar universitet hevur í varðveislu (Vrieland, 2017). Brævið varð útgivið í 1847 í 1. bindi av Diplomatarium Norvegicum (DN, I: 611, 589, 590, 591, 592, 605, 606), aftur í 1907 á upprunamálinum og føroyskari týðing í Diplomatarium Færoense (Jakobsen, 1907, ss. 36-48), og seinast í enskari týðing í Shetland Documents frá 1999 (Smith et al., 1999, ss. 10-13). Tað serliga við skjalinum er eisini, at Guðrun Sjúrðardóttir, sum er arvleggarin, sum brævið snýr seg um, tykist at vera fyrimyndin til høvuðspersónin í eini sogn, sum varð skrivað upp í Føroyum í 19. øld, nevnliga sognina um ta ríku, men stívrendu húsfrúnna í Húsavík, sum var ríkasta kvinna, sum hevði livað í Føroyum (Hammershaimb, 1891, I: 373-376). Í brævinum verða víðfevndu ognir Guðrunar nevndar, og lítið er at ivast í, at samband er ímillum Guðruna Sjúrðardóttur og sognina um

húsfrúnna í Húsavík, hóast sognin snýr seg um annað enn tað, sum kemur fram í transskriptabrévinum frá 1407.

Transskriptabrévið frá 1407 er eitt skjal, sum er vorðið til í rættarskipanini í Føroyum og gevur tí innlit í hesa. Lógin, sum var gallandi um hetta mundið, var Landslög Magnusar kongs lógbøtara frá 1274, og sambært Seyðabrévinum frá 1298 varð hon samtykt á altingi í Føroyum fyri 1280 (Mortensen, 2023, s. 36). Bæði tað avritið av Landslóbini, sum nýtt varð í Føroyum, og upprunaskjalið við Seyðabrévinum eru varðveitt í Kongsbókini, sum var lógbókin hjá lógmansembætinum í tíðarskeiðinum frá umleið 1300 til umleið 1600.

Undan brævinum frá 1407 er vitan okkara um, hvussu lógin frá 1274 varð umsitin, avmarkað til at vera grundað á ábendingar í keldutilfarinum. Hesar ábendingar eru, at tað í tíðini frá 1298 og fram til umleið 1360 kann staðfestast navnasamband millum lógmenn, sum hoyrdu til Gulating, og lógmenn í Føroyum og Hetlandi, og hetta hevur ført til eina tilgiting um, at ta fyrstu tíðina við kongsstýrisskipan eftir Landslóbini vóru hesi bæði skattlondini skipað sum eitt serstakt rættardømi í Gulatings lógdømi (Sunde, 2020, ss. 202-203). Kongsstýrisskipan varð innførd við lóggávuni hjá Magnusi kongi lógbøtara, og undan hesi lóggávuni má roknast við, at Føroyar vórðu stýrdar privatrættarliga av staðbundnum høvdingum eins og teimum, sum vit lesa um í Føroyingasøgu (Mortensen, 2023, s. 51).

Tað varðveitta keldutilfarið er tó ov veikt til, at til ber at fáa eina váttan fyri hesi tilgiting um rættardømi; men av innskrivingum, sum lógmenn ella skrivarar í tíðliga í seinmiðøld hava skrivað inn á tey gomlu bløðini í Kongsbókini, fáast ábendingar, sum stuðla tilgitingini. Mett verður nevniliga, at tær elstu innskrivingarnar í Kongsbókina eru gjørðar í tíðini 1350-1400, og sambært teimum er tað týðiligt, at ein skipan við einum eignum løgtingi og teimum skipanum, sum Landslógin hevði um løgting, ikki varð sett í verk í Føroyum fyrr enn eina ferð í seinna helmingi av 1300-talinum. Í innskrivingunum verður tingið í Føroyum nevnt *løgting*, eins og hugtök sum *løgmaður*, *nevndarmaður* og *løgrættumaður* verða nevnd, og tann kendasta av hesum innskrivingum er ein lónarskipan til nevndarmenn, sum teir tilnevndu tingmenninir verða nevndir, sum bendir á, at løgtingsskipanin var nýggj í Føroyum um hetta mundið.

Transskriptabrévið frá 1407 tykist so statt at vera úr eini tíð, har rættarskipanin í Føroyum nýliga var dagførd. Samstundis gevur brævið okkum fyri fyrstu ferð innlit í, hvussu tann føroyska rættarskipanin eftir Landslóbini virkaði í veruleikanum. Í hesi grein verður tí spurt, hvat málið, sum verður umrøtt í brævinum, snúði seg um, og hvat tað sigur um rættarviðurskiftini í Føroyum um hetta mundið? Eisini verður spurt, um brævið á nakran hátt stuðlar tilgitingini um, at Føroyar og Hetland ta fyrstu tíðina við kongsstýrisskipan eftir Landslóbini vóru skipað sum eitt serstakt rættardømi í Gulatings lógdømi við ferðandi lógmönnum haðani? Fyri at meta um spurningarnar, fari eg niðanfyri at samanbera ta rættarligu málsgongdina í brævinum við lögarkarmin, sum var gallandi.

Málsgongdin í transskriptabrévinum

Felags fyri útgávurnar av transskriptabrévinum frá 1407 er, at tey endurgivnu brøvini eru sett eftir skjalasavnsskipan í tíðarrøð, og í tí elstu útgávuni, sum er í Diplomatarium Norvegicum, standa tey í tíðarrøð inni ímillum onnur varðeitt skjalsbrøv eftir, nær tey eru dagfest. Í skinnhandritinum frá 1407 eru brøvini tó ikki skipað í tíðarrøð, men eftir eini øðrvísi skipan, sum annaðhvørt má vera tilvildarlig ella evnislýsand. Og tá ið ein lesur transskriptabrévið, soleiðis sum tað er skipað í skinnhandritinum, er tað týðiligt, at tann, ið setti brævið saman, hugsaði transskriptabrévið evnislýsand heldur enn í tíðarrøð, men ikki tilvildarligt. Eg fari tí at viðgera spurningarnar omanfyri við støði í, hvussu transskriptabrévið er skipað í upprunahandritinum.

Meðan trý tey fyrstu brøvini (nr. 1-3) snúgva seg um eftirspælið til dómin, sum varð sagdur í Havn í 1403, snúgva tey trý seinnu brøvini (nr. 4-6) seg um arvin eftir Guðruna Sjúrðardóttur í Húsavík. Í transskriptabrévinum standa tey seks endurgivnu brøvini í raðfylgjuni niðanfyri og við nevndu staðfestingum og tíðarfestingum:

Evni 1

- Nr. 1: Tórshavn, 22. august 1403
- Nr. 2: Vindási (á Yell í Hetlandi), 13. oktober 1405
- Nr. 3: Papíli (á Yell), 9. november 1405

Evni 2

- Nr. 4: Viðareiði, 22. mars 1404
- Nr. 5: Húsar, 7. oktober 1403
- Nr. 6: Viðareiði, 7. september 1403

Evni 1: Eftirspælið til dómin um Húsavíkar góðs

Bræv nr. 1 er dagfest í Tórshavn 22. august 1403. Í tí sæst, at málið var byrjað við einum dómi, har ein maður, sum æt Magnus Erlingsson, varð dømdur av Húsavíkar góðsi. Í brævinum bóru tveir menn, sum nevna seg við navni, fram vitnisburð um, hvat fór fram beint eftir, at dómurin var fallin, men teir nevna ikki, hvør orsókin var til dómin.

Eftir at dómurin var fallin, hevði ein maður, sum æt Tróndur Dagfinsson, spurt Magnus Erlingsson, um hann hevði fleiri prógv ella "wisti von a" (visti sær vón um tað), men Magnus hevði svarað, at tað hevði hann ikki. Týðiligt er, at Tróndur var annar parturin í málínunum, og helst skal vitnisburðurin skiljast soleiðis, at Tróndur hevði spurt tann dømda, um hann vildi kæra dómin. Spurningurin sipar týðiliga til grein 10 í tingfarabólkinum í Landslögini, sum er um, hvussu mál skuldu stevnast fyri lögmann, og hvussu tey kundu skjótast inn fyri hægri rætt. Lögargreinin er soljóðandi:

“Nú skjýtur onkur mál sítt undan lögmanni og til Gulatings.² Tá skulu löggrættumenn rannsaka sakina gjølla, og um allir ikki halda úrskurðin, sum lögmaður hevur sagt, vera rættan eftir lógini, tá skulu teir ikki bróta lögmansins úrskurð, men skriva til kong, hvat teimum tykist vera sannast í málinum, og hvat rannsókn teirra hevur prógvað, tí úrskurð lögmans skal eingin maður bróta, uttan so at kongur metir, at lógbókin váttar ímóti tí ella at kongur sjálvur við ráði frá vitugum monnum metir annað vera rættari. Tí kongur er skipaður yvir lögini.”(Mortensen, 2023, s. 81)

Samanborið við lögargreinina er tað skilligt í málinum, at lögmaður nú hevði sagt dóm, eftir at löggrættumenn á lögtingi høvdu rannsakað málið, og at einasti möguleiki hjá Magnusi var at kæra dómin av prinsipiellum orsökum til kong, tí lögmandsdómur var endaligur. Henda möguleika segði Magnus Erlingsson seg tó ikki vilja royna og tók við dóminum, sum var, at hann skuldi missa Húsavíkar góðs.

Í vitnisburðinum sæst ikki, hvør leikluturin hjá Tróndi Dagfinssyni hevði verið í rættarganginum, men av brævi nr. 2 sæst, at hann var lógsøkjari. Tað var hann, sum hevði reist eitt krav ímóti Magnusi og skuldi hava virðini, sum vóru dømd av Magnusi. Men av brævi nr. 1 skilst eisini, at hetta ikki var tann einasti leikluturin, sum Tróndur hevði í tí almennu rættarskipanini, og fyri alt tað heldur ikki Magnus sjálvur, tí tá ið Magnus hevði svarað, at hann ikki fór at kæra málið, hevði Tróndur spurt Magnus soleiðis:

“en han sa nokuæria sinna foreseman j þi vmbodi sem han [Þrondr] hafdi af erlend þphilipussyni *ok* magnus erlingssyni en nefndr magnus huast hana einga wita *ok* gaf oppt nefndum þrond allunghis huitan *ok* lidugugan vm fyr sakt wmbod bodi af sinum wegnat *ok* erlends.”
(AM Dipl. Norv. fasc. C, 1a, regla 4-5)

“um hann helt, at Tróndur hevði forsømt tað umboð, sum hann hevði av Erlendi Filippussyni og Magnusi Erlingssyni, men Magnus segði seg einki vita um tað og gav Tróndi fulla kvittan og frítøku viðvíkjandi nevnda umboði bæði vegna seg og Erlend.”

Vit hoyra her um eitt umboðandi starv, sum Tróndur hevði havt frá einum Erlendi Filippussyni og Magnusi sjálvum. Úr øðrum keldum úr samtíðini vita vit, at Erlendur Filippusson var fæhirði (skattmeistari) kongs í Bergen (Bjørkvik & Salvesen, 2024), og hetta samband sýnir, at Tróndur og Magnus ikki bara vóru tveir tilvildarligrir menn, sum lógu í sak við hvønn annan, men at teir báðir røktu størv fyri fæhirðan í Bergen, har Magnus, sum hevði fingið dóm, stóð yvir Tróndi

---

² Roknast má við, at føroyingar hava fatað hugtakið “Gula þing” her sum heiti á lögtinginum í Tórshavn. Fremst í Løgtings- og Vártingsbókini fyrir 1655-66 er skrivað ein siðbundin tala hjá lögmanni, har tingferðin hjá føroyingum til lögtingið í Tórshavn hátíðarliga verður nevnd “gulatingsferð”, sí (Mortensen, 2023, s. 19).

í tign. Í vitnisburðinum verður sagt, at Magnus skriviliga váttaði, at Tróndur ikki hevði misrøkt umboðsmansstarv sítt og loysti Trónd frá tí. Men hvat innihaldið í hesum umboðsmansstörvum hevði verið, er ilt at gita. Helst skal hetta skiljast soleiðis, at Magnus Erlingsson, sum hevði fingið dóm, var fúti fyrí fæhirða kongs, og at Tróndur Dagfinsson annaðhvört var ein av tænastumonnum fútans, tvs. lensmaður, sum í samtíðini var nevndur *sýslumaður*, ella umboð fyrí fæhirðan í Bergen í einum privatum máli, sum ikki kom skattmeistarastarvi fæhirðans við. Skilligt er, at hetta ikki hevði verið eitt vanligt rættarmál, men eitt rættarmál, sum fór fram millum fólk á teimum ovastu rókunum í samfelagnum.

Sambært brævi nr. 1 gav Magnus seg púra upp, at her var einki at leggja fyrí kong, og síðan greiða vitnini soleiðis frá avtaluni, sum Magnus og Tróndur gjørdu ístaðin:

“helldr gaf han oppt nefndum þrond alla þa til tolu *ok* akeru sem a fyr sagdu husauiks godsi kunne werda *hanum* *ok* hans erfuiungum fyr sina armædi *ok* goduili er han þottist af *hanum* finna ollu til tiknu en eingu wnda skilldu.” (AM Dipl. Norv. fasc. C, 1a, regla 5-6)

“Harafturímóti gav hann Tróndi og arvingum hansara alla ta tiltalu og ákæru, sum kundi koma at vera á Húsavíkar góðsi fyrí hansara ómak og tann góðvilja, sum hann tóktist at kenna frá honum, alt tikið við og einki undanskilt.”

Magnus læt Trónd fáa Húsavíkargóðsið, og meira verður ikki sagt um tað, ivaleyst tí hetta stóð í dómsbrævinum, sum verður nevnt, og var ikki viðkomandi her. Hans Jacob Debes metti, at Tróndur hevði umboðað fæhirðan í einum skuldarmáli ímóti Magnusi, og at hetta málið hevði samband við eitt annað skuldarmál, sum vit kenna úr einum brævi frá 1399 (Jakobsen, 1907, ss. 31–35), har *sýslumaður* kongs í Føroyum, Greipur Ívarson, sum hevði Føroyar í len og búði í Hattabergi í Noregi, skuldarbant seg í sambandi við eitt skipakeyp (Debes, 1995, ss. 118–119). Um júst hetta málið var orsókin til dómin, ber ikki til at ávísa, men hugsandi er, at tað var eitt mál um miseydnaðar flögur, sum lá til grund, har Húsavíkargóðsið stóð í veð.

Hvør tað var, sum hevði veðsett Húsavíkargóðsið, verður ikki nevnt í brævinum frá 1407, men við støði í, at bæði Magnus og móðir hansara sambært brævi nr. 1 og 2 treytaleyst boygdu seg fyrí krøvum Tróndar, er mest sannlíkt, at talan var um veðskuld, sum stavaði úr miseydnaðum flögum hjá Arnbjørn Gudleiksyni, og sum arvingin, sum vit hoyra um í brævi nr. 2, og arvingarnir undan henni høvdu arvað uttan at vita av skuldini. Um hetta var so, hevur dómurin í 1403, sum fórði til tað rættarliga virksemið, sum verður umrøtt í transskripta-brævinum frá 1407, verið grundaður í grein 17 í arvabólkinum í Landslóginum, sum er um eina tilíka støðu. Henda lögargreinin ljóðar soleiðis:

“Nú situr ein maður í arvi og krevur dóm fyrí at fáa hann út, og ein annar sigur seg hava rætt til arvin. Tá skal tann síðst nevndi stevna

manninum heima eftir lögini og krevja arvin og at hann flytur haðani. Nú vil maðurin ikki flyta, tá skal tann arvborni stevna honum til tings fyri rán og fyri nevnd. Og um saksgongd og vitnisföring verður mett honum fullgóð fyri mál hansara, og tað ikki koma andvitni ímóti, tá eiga tingmenn at döma honum arvin, og hin skal gjalda seks oyrar í silvuri til kong fyri tað, at hann legði dóum fyri tann arv, sum hann ikki átti. Nú vil maðurin ikki fara, tá skal tann arvborni fáa við sær so nógvar tingmenn, sum hann vil, fyri at fáa hann út úr arvi sínum, og ein og hvør, sum noktar at fara við, er sekur ein oyra í silvuri til kong. Nú koma teir hagar, og hann verjir seg við oddi og egg, tá er hann sekur 10 merkur í silvuri til kong, og hvør teirra, sum veitir honum forsvar, seks oyrar. Nú berjast teir, tá fellur hvør í útlegr, sum stendur fyri tí frádómda arvinum, men hinir, sum sökja til, eru friðhalgir.” (Mortensen, 2023, s. 199)

Í brævi nr. 2 hitta vit teir báðar, Magnus og Trónd, í Hetlandi á garðinum hjá móður Magnusar, Ragnhild Hávarðsdóttir, sum búði á Setri á Yell. Brævið er dagfest 13. oktober 1405 á Vindási á Yell, og sambært brævinum váttaði hon,

“at hon hafdi fingid magnus syni sinum sitt fullt *ok* lagligt wmbod wm allt þat gods *ok* peningha sem var eftir gudrunu siughrdar dottur j Husawik”. (AM Dipl. Norv. fasc. C, 1a, regla 7-8)

“at hon hevði fingið Magnusi, soni sínum, fult og lögligt umboð um alt tað góðs og fæ, sum var eftir Guðruna Sjúrðardóttur í Húsavík.”

Av hesum skilst, at Magnus var hetlendingur, og eisini, at hann ikki átti ognirnar, sum hann var dømdur at missa, men harafturímóti móðir hansara. Hvussu móðir hansara, Ragnhild, hevði arvað Guðruna Sjúrðardóttur í Húsavík, verður greinað niðanfyri í sambandi við evni 2.

Á stevnuni, sum Tróndur Dagfinsson hevði við Ragnhild Hávarðsdóttur, har eisini sonurin Magnus var hjástaddur, hevði Tróndur eisini kunngjört fyri henni, at Magnus

“hafdi lagt vpp med seg *ok* sina erfuinghia til efuendligrar eignar alla þa akeru *ok* til tolu sem han matti vinna vm allt þat gods sem var j feræyum eftir gudrunu siurdar dottur j Husa vik”. (AM Dipl. Norv. fasc. C, 1a, regla 8-9)

“hevði latið honum og arvingum hans upp í hendur til ævinligar ognar alla ta ákæru og tiltalu, sum hann kundi vinna sær um alt tað góðs, sum var í Føroyum eftir Guðruna Sjúrðardóttur í Húsavík”.

Magnus váttaði á stevnuni, at hetta var rætt, og Tróndur spurdi tá Ragnhild, um hon tók undir við tí skriviligu avtaluni, sum Magnus og hann høvdu gjørt. Ragnhild svaraði, at tað gjørdi hon og rætti Tróndi hondina sum tekin um hetta.

Í brævi nr. 3, sum er dagfest ein knappan mánað seinni, tann 9. november 1405 í Papil í Hetlandi, vátta sóknarpresturin á Yell, Hetlands lögmaður og ein løgsøgumaður, at Ragnhild ikki var “fletgingin”, tvs. hevði fullan myndugleika og ráddi sjálv fyri ognum sínum, tá ið hon góðtök avtaluna, sum sonurin hevði gjort við Trónd. Vitnini váttaðu so statt, at góðtøka hennara hevði fult gildi.

Sæð í ljósinum av, at Magnus Erlingsson ikki var formligur eigari av Húsavíkar góðsi, men harafturímóti móðir hansara í Hetlandi, tykist tað margháttligt, at rættarskipanin í Føroyum hevði dømt hann frá góðsinum. Hetta var tó í fullum samsvari við Landslóbina, har tað í grein 17 í landbrigdabólkinum, sum er um skifti av ognarjørð við óðalsrætti, millum annað varð skipað, at ein jørðeigari, sum búði uttanlands, skuldi hava ein umboðsmann fyri seg í rættardóminum, og umboðsmaðurin kundi geva umboðið víðari til hvønn, hann vildi, við sama rætti sum jørðeigarın sjálvur (Mortensen, 2023, s. 223). Óðalsrættur verður gjølla skilmarkaður í landabrigdabólkinum, og fýra slög av jørð kundu vera óðalsjørð. Høvuðsreglan var, at jørð, sum hevði ligið undir somu ætt í 60 ár, kundi eingin loysa undan einum manni, men eisini jørð, sum kongur hevði givið einum manni treytaleyst, skuldi roknast sum óðalsjørð. Tað triðja slagið var jørð, sum fýra ættarlið í beinleiðis linju høvdu átt uttan slit, og tað fjórða slagið var óðalsjørð, sum skyldfólk skiftu ímillum sín.

Tað er tyðiligt, at tað var eftir leiðbeining úr hesi lögargreinini, at teir báðir, Magnus sum umboðsmaður fyri eigarán og Tróndur sum kravánari, fóru til Hetlands í 1405. Tað var fyri at fáa viðurkenning eigarans av avtaluni, sum teir høvdu gjort, og í hesum fórinum var umboðsmaðurin eisini arvingi til ognirnar, sum hann umboðaði. Um hann var einasti arvingi, vita vit kortini ikki.

Tá ið tað í brævi nr. 2 stendur, at Magnus hevði givið Tróndi og arvingum hansara “til ævinligar ognar alla ta ákæru og tiltalu, sum hann kundi vinna sær”, var hetta helst við teirri merking, at ættin hjá Ragnhild ikki skuldi hava forkeypsrætt, um ognirnar seinni vórðu settar til sølu. Sambært grein 12 í landabrigdabólkinum kundi ein selja óðalsjørð sína til at veðseta og loysa aftur seinni (Mortensen, 2023, s. 219), og hetta bendir á, at hóast jørðin, sum Ragnhild hevði arvað, var ognarjørð, so var hon ikki jørð við óðalsrætti av teirri orsók, at hon hevði verið í ættini í minni enn 60 ár. Hetta bendir á, at Húsavíkargóðið hjá Arnbjørn Gudleikssyni var savnað eftir svartadeyða, sum rakti Føroyar í 1349 (Storm, 1888, ss. 224, 275, 404), og at Arnbjørn hevði keypt seg til jarðarognir sínar í Sandoy og ikki arvað tær. Hetta kann verða sett í samband við søgn á mannamunni, sum varð niðurskrivað í 19. øld um, at Húsavík doyði út av svartadeyða og varð bygd aftur av einum manni, sum æt Nevur, ið kongur hevði sent úr Noregi (Jakobsen, 1972, s. 46). Í 1403 vóru færri enn 60 ár liðin, síðan Føroyar fyrstu ferð vórðu raktar av umfarsjúkuni.

Samanumtikið vísa tey trý fyrstu brøvini, at ein hetlendingur, sum var umboðsmaður í Føroyum fyri fæhirða kongs, í 1403 varð dømdur at missa Húsavíkar góðs, sum hann umsat fyri móður sína í Hetlandi, og at hon hevði arvað hesar ognir frá Guðrun Sjúrðardóttur. Ein annar umboðsmaður hjá fæhirða

kongs hevði verið lógsókjari í rættarmálinum, og tað var eisini hann, sum skuldi yvirtaka Húsavíkargóðsið, annaðhvort sum kravánari vegna seg sjálvan ella vegna tann, sum hann umboðaði, nevniliga ein mann, sum vit eisini kenna sum fæhirða kongs. Tá ið innihaldið í brøvunum verður samanborið við Landslógina, geva brøvini eina fatan av, at Húsavíkargóðsið var dømt av arvingunum hjá Guðrun sum gjald fyrir veðskuld, sum hevði verið við í arvinum, uttan at arvingarnir, hvørki Ragnhild í Hetlandi, Guðrun í Húsavík undan henni, ella børn Guðrunar, sum høvdu arvað undan móðurini, vistu av tí.

Evni 2: Arvurin eftir Guðruna Sjúrðardóttur

Hitt evnið í transskriptabrévinum er um arvin eftir Guðruna Sjúrðardóttur í Húsavík. Tey trý brøvini sýna, at eftir at dómur var fallin í 1403, varð farið undir at staðfesta, hvat hesin arvur fevndi um. Vitnisbrøvini eru frá á heysti 1403 til á vári 1404, men týðiligt er, at tey tilvitdað eru býtt upp evnislýsandi við tí yngsta fyrst, síðan tí næstyngsta og tí elsta síðst.

Í brævi nr. 4, sum er dagfest 22. mars 1404 á Viðareiði, verður staðfest, hvat Húsavíkargóðsið fevndi um, nevniliga hetta:

“husa wик ok dal so mykit sæm til Husa vik la ok j Skala wик ok j Skarfua nesi ok sannde so mykit sem vndir husavik hefuir legid”. (AM Dipl. Norv. fasc. C, 1a, regla 15)

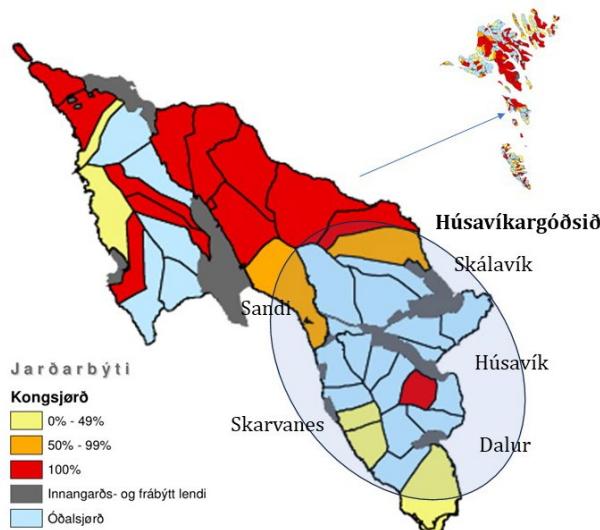
“Húsavík og Dal, so mikið sum lá til Húsavík, og í Skálavík, á Skarvanesi og Sandi so mikið, sum hevur ligið undir Húsavík”.

Við støði í hesum upplýsingum kann verða mett, at Húsavíkargóðsið í minsta lagi hevur fevnt um tær jarðarognirnar í nevndu bygdum, sum enn eru ognarjørð. Í talvu 1 sæst yvirlit yvir ognarbýtið av høgunum kring Húsavík. Út frá hesum kann verða mett, at Húsavíkargóðsið í minsta lagi hevur verið umleið 77 merkur og havt eina vídd upp á umleið 35 km², umframta ta jørð í økinum, sum seinni hevur skift ognarstøðu til at vera kirkjujørð ella kongsjørð. Mett út frá jarðarbókini frá 1584 hevur Húsavíkargóðsið hatt umleið 17 leigugarðar undir sær í Húsavík, Skálavík, Dali og á Skarvanesi og Sandi (Mortensen, 2021, s. 72).

Eisini verður í kelduni víst á, hvussu hetta góðsið var endað í arvinum eftir Guðruna Sjúrðardóttur. Greitt verður frá, at Guðrun, sum var dóttir Sjúrð hjalt í Finngarðinum í Bergen, hevði verið gift við Arnbjørn Gudleikssyni, og at tey áttu ein skilgitnan son, sum æt Sjúrður, sum arvaði Arnbjørn. Tey áttu eisini eina skilgitna dóttur, sum sambært brævi nr. 5 æt Arnóra, og tá ið Sjúrður doyði, arvaði hon bróðurin. Men tá ið hon eisini doyði, arvaði móðirin hana. Hugtakið “skilgitin”, sum verður nýtt, er úr Landslögini og merkir, at tey vórðu fjødd í hjúnalagi.

Talva 1

Húsavíkargóðsið (ringurin), sum Guðrun Sjúrðardóttir arvaði eftir dóttur sína, Arnóru, sum arvaði tað frá bróður sínum, Sjúrði, sum hevði arvað frá faðir sínum, Arnbjørn Gudleikssyni, sum var giftur við Guðrun.

Henda arvagongd samsvarar við arvaflokkningina í arvabólkinum í Landslögini. Í grein 7 í arvabólkinum verður arvaflokkatalið lýst, har talið av arvingum verður greinað, hvør arvingi eftir annan í 13 arvaflokkum, og eftir 1. arvaflokk arvaðu skilginum børn faðir og móður, har bróðir arvaði tað dupulta sum systir, og tann elsti arvaði høvuðsbólið, og síðan arvaðu børn teirra. Bæði Sjúrður og Arnóra doyðu barnleys, og í 3. arvaflokk verður skipað, at um hetta var férið, skuldi módirin arva barnið (Mortensen, 2023, s. 180).

Hví Ragnhild Hávarðsdóttir í Hetlandi hevði arvað Guðrun í Húsavík, fáa vit eisini eina fatan av í arvabólkinum í Landslögini, nevniliga arvaflokkunum eftir 3. flokk, sum greina, hvør arvaði, tá ið eingin arvingi var eftir, sum var ættaður frá arvleggjara í beinari linju. Tann, sum í 4. arvaflokk stóð fyrstur til at arva, var faðirbróður, síðan bróðursonur, síðan sammøðra bróður, síðan faðirsystir og síðst bróðurdóttir (Mortensen, 2023, s. 184), sí talvu 3. Transskriptabrévið frá 1407 gevur eina fatan av, at Guðrun Sjúrðardóttir hevði arvað allar ognir faðirs sín og so statt, at Sjúrður hjalt í Finngarðinum ikki hevði aðrar lívsarvingar enn hana. Sjálv hevði Guðrun ongar lívsarvingar longur, tá ið hon doyði, tí bæði sonurin og dóttirin doyðu barnleys undan henni. Undir hesum umstøðum er arvurin eftir Guðruna farin út í 4. arvaflokk, og Ragnhild Hávarðsdóttir má hava

verið faðirsystir hennara. Hetta samsvarar eisini við, at hjánnavnið hjá Sjúrði er "hjalt", sum merkir, at hann var úr Hetlandi. Helst var hetta eisini orsókin til, at Guðrun sambært vitnisburðinum hjá Arnóru í brævi nr. 5 hevði hatt inntókur av jarðarogn í Hetlandi. Sjúrður hjalt má tí eins og systirin hava verið nevndur við faðirsnavnnum sum sonur Hávarð, men hetta vendi eg aftur til seinni.

Meðan bræv nr. 4 snúði seg um, hvussu Húsavíkargóðsið var vorðið ein partur av tí samlaða arvinum eftir Guðruna Sjúrðardóttur, snúgva bræv nr. 5 og 6 seg um, hvørji onnur virði vóru í arvinum eftir hana, og júst í hesum evnislýsandi uppbýtinum sæst, hvat málið í grundini snúði seg um.

Í brævi nr. 5, sum er dagfest 7. oktober 1403 á Húsum, geva tveir menn, har annar var prestur, vitnisburð um, hvat teir hóvdu hoyrt Arnóru, sum Guðrun arvaði, men sum nú var deyð, siga um, hvørji virði í búnum eftir Arnbjörn Gudleiksson vóru ogn hjá móðurini. Tey vóru allur Finngarðurin og hálvur Brattin í Bergen, tvs. umleið tríggjar av teimum longu húsarðunum, sum enn standa á Bryggjuni í Bergen, og ymist leysafæ, sum verður nevnt. Eisini hevði Arnóra sagt, at móðirin átti jørð í Hetlandi, sum hon hevði leiguinntókur av, men hvussu mikið, mintist hon ikki. Teir báðir menninir, sum skrivaðu vitnisbrævið, váttaðu við innsiglum sínum, at teir hóvdu verið hjástaddir, tá ið Arnóra vitnaði og svór fullan bókareið um hetta, tvs. við hondini á Bíbliuni.

Í brævi nr. 6, sum er dagfest 7. september 1403 á Viðareiði, gera tveir menn, sum nevna seg, kunnigt, at teir vóru hjástaddir, tá ið ein kvinna, sum æt Ingirid Ovvindardóttir, við vitnisburði og fullum bókareiði greinaði, hvørji virði í búnum eftir Arnbjörn Gudleiksson vóru ogn hjá Guðrun Sjúrðardóttur, sí talvu 2.

Innihaldið í brøvunum sýnir, at brøvini standa í eini raðfylgju, har tað galt um at sýna eina ávísa málsgongd fyri at fremja, at málið varð hóskandi upplýst. Samanumtikið sæst í teimum trimum brøvunum, at tað fyrst snúði seg um at staðfesta, hvørji virði í búnum vóru arvur, sum Arnóra, dóttir Guðrunar, hevði arvað frá bróðrinum og faðirinum. Síðan snúði tað seg um at staðfesta, hvat Arnóra, sum var deyð, og ein kvinna á Viðareiði, sum enn var á lívi, hóvdu sagt um, hvørji virði í búnum eftir Arnbjörn Gudleiksson hóvdu verið ogn hjá Guðrun, av tí at talan var um virði, sum Guðrun hevði arvað eftir faðir sín, Sjúrði hjalt í Finngarðinum í Bergen. Tað snúði seg sostatt um at vísa á, at ein partur av virðunum, sum Arnbjörn Gudleiksson hevði átt, vóru serogn hjá Guðrun Sjúrðardóttur og hoyrdu tí ikki til Húsavíkargóðsið.

Hetta samsvarar við grein 3 arvabólkinum í Landslögini, sum er um felagsgerð í hjúnalagnum:

"Tey kunnu leggja felag soleiðis, at hvør teirra leggur til felags alt, sum tann eigur, og tað, sum tey fara at eiga gjøgnum arv og á annan hátt. [...] Tað av hjúnunum, sum legði meira í felagið, skal taka tað meira burtur úr tí, ella arvingar tess, og síðan verður skift í tveir helmingar, hóast tað er minkað." (Mortensen, 2023, s. 175)

Talva 2

Arvurin hjá Guðrun Sjúrðardóttur eftir faðir sín, Sjúrð hjalt í Finngarðinum, sambært vitnisburðinum hjá Ingirid Oyvindardóttur á Viðareiði.

- Allur Finngarðurin í Bergen, sum taldi 15 hús og 68 stovur.
- Tveir lutir í Brattinum í Bergen, men hvussu mong hús hon átti har, visti vitnið ikki.
- Tríggir garðar á Rossalandsstrond (í Rogalandi?), sum itu Løðufjall, á Mýri og Leiti.
- 10 leypaból í Rogalandi.
- Jarðarognir í Hetlandi, har leiguúrtókan var 46 skillingar um árið.
- 6 sengur við dúnkoddum og dýnum við gásafjøður.
- Eitt diadem til virði av 13 oyrum.
- Eitt talnaband av silvuri.
- Tríggjar fingurringar úr gulli.
- Ein skjaldabúnaður.
- Tvey silvurker og eitt stættaker av silvuri.
- Tríggir mótlar við skinnum og tilhoyrandi kyrtlum.
- Eitt "syrkot" (eitt klædnaplagg at hava útyvir, sbr. navnið "kot" seinni um ein stuttan frakka).
- Tveir húsbúnaðir (møblar), annar til stovuna og annar til sjóvarloftið.
- Ein ketil (kókikar), ið tók seks tunnar.
- Øll ølfílat og kannur og diskar og pottar og onnur kókingaramboð, sum vitnið ikki mintist, hvussu mong, ið vóru.
- Ein stór silvursilgja.

Harumframt helt vitnið seg vita, men tordi ikki at svørja eið á Bíbbuni um tað, at Guðrun eisini hevði átt

- Eitt sparlak av reyðum og grønum silki.
  - 10 leypaból í Sogn.
-

Lítið er at ivast í, at tað var henda greinin í Landslóginu, sum lá til grund fyri fundarvirkseminum á Húsum og Viðareiði á heysti 1403 og vári 1404, tá ið vitnisbrøv vórðu skrivað fyri at lýsa, hvussu arvurin eftir Guðruna Sjúrðardóttur lögfrøðiliga var samansettur. Og tá ið orsókin til fundarvirksemið var dómurin á lögtingi í 1403, er heldur ikki torfört at rokna út, hvør stóð aftanfyri. Mest at vinna hevði Ragnhild Hávarðsdóttir í Hetlandi og sonur og arvingi hennara, Magnus Erlingsson, sum umboðaði jarðarognir hennara í Føroyum. Tá ið transskriptabrévið frá 1407 verður lisið sum ein evnislýsandi heild, avdúkar tað tí eina ætlan hjá teimum báðum hetlendingunum, móður og soni, at sleppa undan at missa meira enn neyðugt av tí skuldarbundna arvinum úr Føroyum eftir mágvandi skyldkonu teirra, Guðruna Sjúrðardóttur í Húsavík.

Rættarviðurskiftini í Føroyum í 1407

Annar partur av spurninginum var, hvat brævið frá 1407 sigur um rættarskipanina í Føroyum um hetta mundið, og um brævið stuðlar tilgitingina um, at Føroyar og Hetland ta fyrstu tíðina við kongsstýrisskipan eftir Landslóginu og fram til einaferð í seinnu helvt av 1300-talinum vóru skipað sum eitt serstakt rættardømi í Gulatings lögðømi við ferðandi lögmonnum haðani?

Brævið váttar ikki beinleiðis tilgitingina um eitt felags rættardømi, men sýnir harafturímóti, at í byrjanini av 1400-talinum vóru bæði mentanarligt og rættarligt samband millum tey bæði skattlondini. Ein kvinna í Hetlandi arvaði Húsavíkargóðsið frá eini skyldkonu í Føroyum, sum var dóttir ein ríkan hetlending, ið hevði ognir og virksemi á Bryggjuni í Bergen og átti eisini jørð ymsastaðni í Noregi og Hetlandi. Líkt er eisini til, at sonur ta hetlendsku

Talva 3

Fýra teir fyrstu av teimum 13 arvaflokkunum í arvabólkinum í Landslóginu. Um Arnbjørn Gudleiksson verður settur sum arvleggjari, sæst, at Sjúrður Arnbjørnarson og Arnóra Arnbjørnardóttir vóru 1. arvingar í 1. arvaflokki og Guðrun Sjúrðardóttir 3. arvingi í 3. arvaflokki. Um Guðrun Sjúrðardóttir verður sett sum arvleggjari, sæst, at Ragnhild Hávarðsdóttir á Yell í Hetlandi má hava arvað hana sum 4. arvingi í 4. arvaflokki og verið faðirsystir hennara, har faðirin hevði fingið hana við somu konu.

Arvleggjari	1. arvaflokkur	2. arvaflokkur	3. arvaflokkur	4. arvaflokkur
1. arvingi	Børn (skilgitin)	Ættleiðingur	Bróðir (samfedraður og skilgitin)	Faðirbróðir (samfedraður og skilgitin + faðir skilgitin)
2. arvingi	Sonarsonur (skilgitin og skilgitnan faðir)	Sonarsonur (skilgitin og faðirin frillusonur)	Systir (samfedrað og skilgitin)	Bróðursonur (samfedraður og skilgitin + faðir skilgitin)
3. arvingi		Sonardóttir (skilgitin)	Móðir (lógliga gift)	Bróður sammøðra (skilgitin + móðir skilgitin)
4. arvingi		Dóttursonur (skilgitna móður)	Frillusona- dóttir (skilgitin)	Faðirsystir (samfedrað og skilgitin)
5. arvingi			Frilludóttur- sonur (skilgitin)	Bróðurdóttir (samfedrað og skilgitin + undan samfedraðum bróður og sammøðra systur skilgitin)

6. arvingi			Dótturdóttir (skilgitin)	 (o.s.fr. til 13. arvaflokk, har tann næstsíðsti arvingin var fermenningur og tann 9. og síðsti arvingin var kongur).
7. arvingi			Móðurfaðir (skilgitin)	
8. arvingi			Faðirsmóðir (skilgitin)	
9. arvingi			Móðurmóðir (lógliga gift)	

kvinnuna, sum umsat Húsavíkargóðsið fyrir hana, eisini hevði eitt høgt starv í tí kongligu umsitingini av Føroyum, eftir umrøðuni at døma sum fúti hjá fæhirða kongs.

Eisini sæst í transskriptabrévinum frá 1407, at Føroyar og Hetland nú vóru skipað undir hvør sínum lögmanni. Í brævi nr. 3 verður ein staðbundin lögmaður nevndur í Hetlandi, og hóast eingin lögmaður verður nevndur í Føroyum í transskriptabrévinum, so sæst í einum varðveittum brævi frá 1412 (Jakobsen, 1907, ss. 49–52), at eisini Føroyar høvdú ein staðbundan lögmann í byrjanini av 1400-talinum. Hesi brøvini sýna sostatt, at bæði Hetland og Føroyar nú vóru egin rættardømi og ikki longur eitt serstakt rættardømi undir Gulatingi, sum varð røkt av gulatingsløgmonnum, eins og Seyðabrévið frá 1298 og keldutilfarið úr Hetlandi fram til umleið 1360 bendir á.

Eina óbeinleiðis ábending um, at ein tlílk broyting nýliga hevði verið, fáa vittó av faðirsnavninum hjá Ragnhild Hávarðsdóttur og bróðrinum, Sjúrði við hjánavninum "hjalt". At meta eftir lógarásetingini, sum Ragnhild má hava arvað eftir, vóru tey bæði samfedrað (høvdú sama faðir) og skilgitin systkin, og so statt má Sjúrður eisini hava verið nevndur við faðirsnavninum *Hávarðsson*. Hvørki Sjúrður hjalt ella systirin eru nevnd í øðrum varðveittum miðaldarbrøvum, men í mun til tilgitingina um, at gulatingsløgmenn tóku sær av Hetlandi og Føroyum í 14. øld, er tað viðkomandi at nevna, at í einum varðveittum dómsbrævi frá 1383 er ein Hávarður Sigurðsson, lögmaður í Ryggjafylki, nevndur sum dómarí (DN, I: 476). Hann var so statt ein av lögmonnum í Gulatings løgdømi, og bæði fornavn og faðirsnavn hansara benda á, at Sjúrður hjalt Hávarðsson í Finngarðinum var sonur hansara og uppkallaður eftir abba sínum. Hugsandi er tí, at lögmanssamband var orsøk til, at Guðrun giftist við tí múgvandi Arnbjørn Gudleikssyni, sum upprunaliga átti Húsavíkargóðsið.

Sæð í mun til eldri skjøl sýnir transskriptabrévið frá 1407 eisini eina broyting í, hvussu tað kongliga stýrið var skipað í nærorkjunum í Føroyum. Ein av teimum fýra, sum settu innsigli sítt undir brævið, var "sýslumaður í Suðuroy", og hetta sýnir, at Føroyar nú vóru býttar upp í smærri umsitingarøki, sum staðbundnir hjálparmenn hjá lensharranum røktu, og at hesir eins og lensharrin sjálvur formliga vórðu nevndir *sýslumenn*. Hetta starvsheitið svaraði eisini til

starvsheitið *lensmaður*, sum verður nýtt í fylgibrævinum til lógina, sum Magnus kongur lógbötari sendi til Føroya í 1271, har kongur lovaði, at sýslumaður ikki skuldi hava fleiri enn tveir lensmenn í landinum. Við hesum brævinum varð Gulatingslógin frá 1267 sett í gildi í Føroyum, og harvið eisini kongsstýrskipanin, sum fekk sín endaliga form við Landslögini frá 1274, ið varð samtykt av altingi í Føroyum fyri 1280.

Afturat hesum er tað týðiligt í transskriptabrévinum frá 1407, at tað varð skrivað fyri at bera málið víðari í rættarskipanini. Tann evnislýsandi skipanin sýnir, at endamálið við teimum trimum fyrstu brøvunum var at vátta, at eftir dómin á lögtingi í Havn í 1403 høvdu lógsøkti og lógsøkjari gjørt semju um Húsavíkargóðsið, sum var arvur eftir Guðruna Sjúrðardóttur, og at endamálið við teimum trimum seinnu brøvunum var at vátta, at arvurin eftir Guðruna eisini fevndi um serogn hjá henni, sum ikki var umfatað av dóminum í 1403.

Verður samanborið við Landslögina, sæst, at hetta var í fullum samsvari við grein 16 í arvabólknum, sum ásetti soleiðis:

“Arvur skal sökjast í tí fylkinum, har arvleggjari er deyður. Um arvingin leiðir vitnini til eitt annað fylki, enn arvleggjarin doyði ella eftir býmanna lögum, tá hevur hann søplað sær arvin. Alt, sum er hent í býnum, skal sökjast eftir býmanna rætti, og alt, sum er hent í heraði ella er farið fram millum heraðsmenn og býarmenn, tað skal alt sökjast eftir heraðs rætti.”(Mortensen, 2023, s. 199)

Ásetingin ger tað týðiligt, at í 1407 var málið, sum verður upplýst og váttað í transskriptabrévinum, avgreitt í Føroyum. Húsavíkargóðsið hevði skift eigara sum gjald fyri veðskuld, og nú snúði tað seg um tann partin av arvinum, sum Guðrun hevði arvað frá faðir sínum og lagt í felag í hjúnalagnum við Arnbjørn Gudleiksson. Veðskulden hevur helst verið storrri enn virðið á Húsavíkargóðsinum, og lógsøkjari hevur roynt at fáa fatur í meira. Men týðiligt er, at lógsøkti hevur hildið uppá, at serognin hjá Guðrun einki hevði við trotabúgvíð hjá Arnbjørn Gudleikssyni at gera, men hoyrdi til eitt annað skifti, nevniliga skiftið eftir Sjúrð hjalt í Bergen.

Hetta málið kundi góða avgreiðast í Føroyum, tí Landslögini ásetti, at hetta var eitt mál fyri rættardømið, har arvleggjarin doyði. Í hesum fórinum má tað hava verið býartingið í Bergen, har faðir Guðrunar búði, og endamálið við transskriptabrévinum má hava verið at upplýsa málið til hetta tingið sum kanningarmyndugleika. Transskriptabrévið frá 1407 sýnir tí, at Føroyar um hetta mundið ikki longur voru eitt rættardømi, sum saman við Hetlandi lá undir Gulatingi, men eitt egið rættardømi, sum var ein fullfíggjaður liður í tí norsku rættarskipanini.

Hvussu málið endaði, og hvør, ið til síðst sat eftir við ognunum hjá Sjúrði hjalt, millum annað á Bryggjuni í Bergen, er ikki greitt. Men úr skjølum, sum eru varðveitt í Lübeck, vita vit, at í 1414 keyptu hanseatar seg inn í Finngarðin á

Bryggjuni og fóru at reka handilsvirksemi har (Helle, 1982, ss. 231, 244; Øye, 1998, ss. 46, 49, 77 (nota 31)).³

Niðurstøða

Í greinini er roynt at greina málið, sum verður umrøtt í einum transskripta-brævi, sum varð gjort á lögtingi í Havn tann 3. juli 1407, við at samanbera málsgongdina við Landslóginu frá 1274. Eisini er kannað, um brævið stuðlar eini tilgiting, sum tað ósamanhangandi keldutilfarið úr eldri tíð hefur elvt til, nevnliga at Føroyar og Hetland í tíðini eftir at kongsstýrisskipan varð sett í verk umleið 1280 og fram til umleið 1360 vóru skipað sum eitt serstakt rættardømi undir Gulatingi við ferðandi lögmonnum haðani. Tilgitingin verður stuðlað av, at sambært innskrivingum í Kongsbókina varð altingið í Føroyum umskipað til eitt lögting eftir Landslóginu eina ferð í tíðini millum 1350 og 1400.

Vist er á, at brøvini frá 1403-1405, sum eru avskrivað í transskriptabrévinum, verða endurgivin í evnislýsandi raðfylgju, og at hetta er gjort fyrir at fyrièreika málið til viðgerð í einum øðrum rættardømi, eftir at tað var liðugt viðgjort í tí føroyska rættardøminum. Málið snúði seg um veðhald við trygd í fastogn, sum ein kvinna í Hetlandi hevði arvað eftir bróðurdóttur sína, Guðrun Sjúrðardóttur í Føroyum, sum hevði arvað ognirnar og skuldina eftir mann sín í Húsavík, Arnbjørn Gudleiksson, eftir at børn teirra fyrst høvdu arvað og vóru deyð. Arvingi Guðrunar, Ragnhild Hávarðsdóttir í Hetlandi, tykist at hava tvíhildið um, at tann parturin av arvinum, sum hevði verið serogn hjá bróðurdótturini, ikki var skuldarbundin av veðhaldinum hjá manni hennara, tí henda partin hevði bróðurdóttirin arvað frá faðir sínum, Sjúrði hjalt, sum búði í Bergen. Eftir Landslóginu skuldi avgerð um henda partin av málínunum sökjast í rættardøminum, har arvleggjarin til serognina hjá bróðurdótturini var deyður.

Saman við øðrum ábendingum í innihaldinum, millum annað um, hvussu kinnur kundu gera seg galldandi í rættarskipanini, sýnir transskriptabrévið við tí evnislýsandi skipanini, at í byrjanini av 1400-talinum vóru Føroyar eitt egið rættardømi í Gulatings lögðømi. Brævið stuðlar ikki tilgitingini um lögmans-samband millum Gulating, Hetland og Føroyar í 1300-talinum, men navnatilfarið í brævinum bendir á, at skyldskapur var millum Guðrun Sjúrðardóttur og ein lögmann á Gulatingi í 1383. Eisini sýnir brævið, at í 1403 umboðaði ein hetlendingur fæhirða kongs í Føroyum, helst sum fúti.

³ Upplýsingin um Finngarðin er soljóðandi: “unam stubam, duas bodas, lym et clef et omnes partes ad predictra habitacula in schuttinghesstoven et elthusen in Fingarden Bergis Norwegie situatas appertinentes. (one living room, two storerooms, loft and bedroom, and all parts pertaining to the above mentioned houses in the common room and the cookhouse, situated in the tenement of Finnegården in Bergen)”.

Bókmentir

- Bjørkvik, H., & Salvesen, H. (2024). *Erlend Filippusson (i Store norske leksikon på snl.no)*. Norsk Biografisk Leksikon. https://snl.no/Erlend_Filippusson
- Debes, H. J. (1995). *Føroya soga 2. Føroya Skúlabókagrunnur*.
- DN. *Diplomatarium Norvegicum*. (C. C. A. Lange & T. Ulset (Eds.)). P.T. Malling.
- Hammershaimb, V. U. (1891). *Færøsk anthologi* (J. Jakobsen (Ed.)).
- Helle, K. (1982). *Kongssete og kjøpstad : fra opphavet til 1536* (Vol. 1). Universitetsforl.
- Jakobsen, J. (1907). *Diplomatarium Færoense, Føroyskt fodnbrævasavn*. (2. útgáva). Emil Thomsen 1985.
- Jakobsen, J. (1972). *Færøske folkesagn og æventyr*. H. N. Jacobsen.
- Mortensen, A. (2021). Kongsumsiting, skattur, líkningareindir og fólk í tí føroyska skattlandinum umleið 1300-1600. *Fróðskaparrit*, 67, 36–80.
- Mortensen, A. (2023). *Kongsbókin og lögir føroyinga í hámiðøld*. Fróðskapur, Faroe University Press.
- Øye, I. (1998). *Medieval fires in Bergen - revisited: Vol. no. 6*. Fagbokforl. <https://boap.uib.no/index.php/bryggen/issue/view/397/60>
- Smith, B., Ballantyne, J. H., Council, S. (Skottland), & (avis), S. T. (1999). *Shetland documents 1195-1579*. Shetland Islands Council & Shetland Times.
- Storm, G. (Ed.). (1888). *Islandske Annaler indtil 1578 / udgivne for det norske historiske Kildeskriftfond ved Gustav Storm*. Christiania : Grøndahl.
- Sunde, J. Ø. (2020). Lagmannen og Landslova - Lagmannen i norsk mellomalterretthistorie frå slutten av 1100-talet til 1400. In A. C. K. A. S. Horn (Ed.), *Lov og lovgivning i middelalderen. Nye studier av Magnus Lagabøtes landslov* (pp. 164–211). Nasjonalbiblioteket. https://issuu.com/nasjonalbiblioteket/docs/nota_bene_14_layout_issuu_1_
- Vrieland, S. (2017). *Husevigsbrevene - et middelalderligt færøsk diplom*. <https://haandskrift.ku.dk/motm/husevigsbrevene/>

The tunnels are a prerequisite for living here

Fróðskaparrit 70 (2024): 36-59

©The Author(s) 2024 Open Access under Creative Commons by Attribution License. Use, distribution and reproduction are unrestricted. Authors and original publication must be credited.
www.frodskapur.fo/

Lessons from the Faroe Islands on how push-pull factors affect populations in small remote communities

Rico Kongsager¹, *Emergency and Risk Management, University College Copenhagen, Denmark*

Abstract

Small remote communities in the Nordic countries face unique challenges due to their geographical isolation, limited resources, and sparse population. The latter is affected by migration, which can have both positive and negative implications for the development of communities. Therefore, understanding the factors influencing migration patterns is essential for ensuring balanced regional development. This paper focuses on the population trends over the last two centuries in the Faroe Islands; more specifically, in the two small remote communities Hvannasund and Viðareiði in the Northern Islands. The overall theoretical framework applied is the push-pull migration concept. By examining the push-pull factors that drive migration patterns in these communities, the paper explores the impact on socio-economic development, and by analyzing the interplay between these factors, this study aims to provide insights into the dynamics of movements and their implications for the development of small remote communities. The main findings are that economic factors are the main push-pull factors that can explain the population changes in the investigated communities, while the social/demographic, political, and environmental factors to a lesser degree can explain the fluctuations but impact the more linear trends over time.

Keywords: Migration; push-pull factors; Faroe Islands; infrastructure; development; Hvannasund; Viðareiði

---

¹ E-mail: RICO@kp.dk

Introduction

Small remote communities in the Nordic countries face unique challenges due to their geographical isolation, limited resources, and sparse population. The latter is affected by migration that can have both positive and negative implications for the development of these communities. While an influx of migrants can bring economic opportunities, cultural diversity, and human capital, it can also strain local resources and infrastructure. Migration patterns are influenced by a combination of push and pull factors (Heberle, 1938; Lee, 1966), and decisions to migrate can be categorized into factors associated with areas of origin, the destination area, intervening obstacles, and personal issues (Frank & Brown, 2014). Push factors refer to the unfavorable conditions and circumstances that motivate individuals to leave their place of origin, while pull factors attract individuals to settle in new locations. Migration can thus be considered a shrewd decision by individuals to benefit from opportunities that they lack in their place of origin (Urbański, 2022). Understanding the factors influencing migration patterns is essential for ensuring balanced regional development and improving the quality of life for those who live in small remote communities.

The phenomenon of human migration, which is understood as the permanent change of residence for individuals, has occurred since the beginning of human existence (Urbański, 2022). The causes for these movements are interregional and intraregional disparities at the macro and/or micro levels. Overall, there are two types of migration: internal migration, which is the movement from one place to another in a given country, and international migration, which is the movement from one country to another (Fouberg & Murphy, 2020). The push-pull framework has mainly been applied as a concept to analyze international migration between countries; for instance, cases that include “forced” and “economic” migrants and mainly from poor to richer countries (Van Hear et al., 2017) or to places with new opportunities – such as the well-known analysis of the great transatlantic migrations of the industrial era (Thomas, 1973). However, the push-pull framework has also been used with standard microeconomics (Massey et al., 2005) to investigate the factors that lead people to move within countries, such as the original work of Ravenstein (1885, 1889), who studied internal migration in Britain.

This paper focuses on the population trends over the last two centuries in the Faroe Islands – more specifically, in the two small remote communities Hvannasund and Viðareiði in the Northern Islands. The overall theoretical framework applied is the concept of push-pull in regard to migration, which is elaborated on in section 2. By examining the push and pull factors that drive migration patterns in these communities, this paper explores how these factors impact socio-economic development, and by analyzing the interplay between push and pull factors, the paper aims to provide insights into the dynamics of movements and their implications for the development of small communities.

Regarding methodology, a qualitative approach is used, with data coming mainly from interviews (outlined in section 3) and the case study (described in section 4). This is followed by an analysis and discussion (section 5), a summary (section 6), and finally a conclusion.

Theory

Population migration has always been an important focus for academia (Abel & Sander, 2014; Hughes, 2019; Mulder et al., 2020; C. Wang et al., 2021; S. Wang et al., 2021), and literature on population migration can be traced back to the British geographer Ravenstein (1885, 1889), who summarized the characteristics and influencing factors of population migration and contended that people usually migrate to improve their economic conditions. Heberle (1938) studied the causes of rural-urban migration and found that the reasons for human migration include both push and pull factors, which was the first time this concept was formulated. Later, Lee (1966) systematically summarized the “push-pull” theory, finding that migration tended to occur because of undesirable factors in a place that pushed the population to move to other places with better conditions. Thereafter, the push-pull theoretical framework has been widely used to analyze the influencing factors and mechanisms of population migration (Niu, 2022).

The push-pull factors can be divided into economic, social/demographic, political, and environmental factors for people to migrate (Fouberg & Murphy, 2020; Khalid & Urbański, 2021; Urbański, 2022; Van Hear et al., 2017). The push factors are those associated with the area of origin; the economic push factors are, for example, overpopulation, lack of jobs, and low wages. Limited employment opportunities, lower wages, and economic disparities between rural and urban areas act as significant push factors for out-migration, and individuals may leave their place of origin in search of better job prospects, higher income, and improved living standards in more economically vibrant regions. The social push factors can be issues such as intolerance towards a certain cultural group or persecution based on religious beliefs, but it can also be limited access to healthcare, educational institutions, and cultural amenities. Adequate services and a perceived lack of social and recreational activities may prompt individuals, particularly young families, to relocate to areas offering better access to these services. As part of the social factors, there are also demographic factors, which as a push factor can be general population growth in the society or a young age structure in a community. The political push factors are dictatorship, shadow democracy, bad governance, political upheaval, conflict, (civil) war, terrorism, human rights violations, oppression of minorities, and unfair legal systems. The environmental push factors can be natural hazards and environmental degradation, such as increased intensity and/or frequency of storms, landslides, droughts, etc., or overexploitation of resources.

Pull factors are the antipole of push factors and are factors associated with the area of destination. They are the benefits and advantages offered by a location that draw people towards an area. The economic pull factors are, for instance, more and better jobs, higher wages, and the promise of a “better life” in another location. Furthermore, the availability of affordable housing, lower crime rates, and reduced traffic congestion, which are also seen as part of the economic factors, contribute to an improved quality of life and can make communities appealing to individuals seeking a higher standard of living. The social pull factors can be religious acceptance/tolerance, strong social cohesion and a sense of community, or unique cultural heritage and distinct cultural traditions. The demographic pull factors can be a stable population, population decline in general, or demographic aging. The political pull factors are democracy, rule of law, pluralism, political stability, peace, security, protection of human and civil rights, and protection of minorities. The environmental pull factors can be attractive environments, such as areas of natural beauty or areas with less intense natural hazards. Natural beauty combined with outdoor recreational opportunities can also attract people seeking an active lifestyle or a slower pace of life.

Method

Qualitative data were collected in 2021–22, mainly during four field trips to the Faroe Islands. Initially, 18 key informants were interviewed, who were: local historians, scholars from the University of the Faroe Islands (*Fróðskaparsetur Føroya*), mayors of the case communities, the director of a local assistance organization, Danish and Faroese meteorologists, and a local weatherman. This was followed by interviews with 18 villagers, which included people from both case communities, people who have been living in the area for both a long and short time, and people with different types of connection to the land/community based on ownership of a home and/or land, dependency on the local nature for their livelihood, and distance to work. The selection of interviewees also included considerations about diversity regarding age, gender, profession, education, etc.

The questions in these interviews revolved around the overall theme of the paper; that is, push-pull factors related to living in the Faroe Islands in general and in the case communities. The interviews lasted 45–90 minutes. All interviews were conducted in Danish with some words in Faroese and were recorded and then fully or thematically transcribed in English and uploaded into the qualitative analysis software NVivo. Thematic analysis, using a coding scheme with overall themes and subthemes, was applied to provide a rich, detailed, and complex account of the collected data (Clarke & Braun, 2016). Population data from Statistics Faroe Islands was used in the description of the case area and in the analysis/discussion. Furthermore, secondary data were

gathered through literature available online, at the library in Klaksvík, or in private collections in order to provide context and interpret the interviews.

Case study area

The Faroe Islands is a small archipelago in the middle of the North Atlantic located 320 km northwest of Scotland, midway between Norway and Iceland. The land area is 1,399 km², which is comprised of steep mountains, upland hills, valleys, spectacular cliffs, and narrow fjords (Raymond et al., 2021). It is an autonomous territory within the Kingdom of Denmark. The Faroe Islands has a population of 54,503 (May 2023), who live in 114 villages (of which 57 have fewer than 100 inhabitants) spread over 16 of the 18 islands. Forty-three percent of inhabitants live in the capital Tórshavn and its surroundings (Statistics Faroe Islands, 2024). The specific area selected for this case study is two municipalities, Viðareiði and Hvannasund, located in the most northerly islands (Figure 1).

Figure 1
The Faroe Islands (left) and the case area (right) (Source: OpenStreetMap).

Viðareiði and Hvannasund

Viðareiði (Picture 1) has 346 inhabitants and is in the northern part of Viðoy, and the settlement is the northernmost in the Faroe Islands. It is in a 1.5-km wide valley depression with high mountains to the north and south. The Viðareiði valley is wide and fertile and has therefore been labeled the queen of the Faroese small settlements (bygdir in Faroese) (Schei & Moberg, 1991). From the village, all the six islands that go under the name the Northern Islands (Norðoyar in

Faroese) are visible. There are small rudimentary landing sites west and east of the village for smaller boats that can be utilized if the weather conditions allow – and despite the uncertain landing conditions, Viðareiði was for a long time the center of the Northern Islands until Klaksvík took over this position around the 1950s (Schei & Moberg, 1991). The settlement has a road connection with the Northern Islands's regional center and fishing capital, Klaksvík (the country's second-largest town, with 10% of the Faroese population and approximately 30% of the Faroese export), via a dam and tunnel system, and there is also a bus connection several times a day. Through the Viðareiði tunnel, which opened in 2016, Viðareiði can be reached from Hvannasund without the risk of landslides, which before could cut off the village for weeks. There is a hotel with a restaurant, a school, a kindergarten, and a smolt station (salmon hatchery). The village is considered one of the oldest small settlements, and the scenery around the village is beautiful but also dramatic (Rólantsson, 2000; Schei & Moberg, 1991).

Hvannasund (Picture 1) has 415 inhabitants and consists of two villages: Hvannasund, located on the west side of Viðoy, and Norðdepil, on the east side of Borðoy. Hvannasund and Norðdepil have together formed a single town since the construction of the causeway between them in 1974. Hvannasund has, like most old settlements in the Faroe Islands, developed from a farming community to a modern fishing community. Economic life, which was earlier dependent on whaling and traditional farming, is today dependent on two large smolt stations and a fish factory (started in 1974). The harbor in Hvannasund is jointly owned by the municipalities of Hvannasund and Viðareiði. From Hvannasund, there is a daily connection across the Fugloyarfjørður strait to Svínoy and Fugloy via a small ferry. Norðdepil consists of no more than a couple of narrow streets, which date back to the reforms of 1866 when the land was made available for settlement and cultivation. Life in Norðdepil was previously tougher than on the sunnier southern side around Hvannasund, where land has been cultivated since the Reformation. The harbor was Norðdepil's lifeblood, whereas more climatically favored Hvannasund was able to exploit the flat land around the sound for farming. In Hvannasund municipality, there is a grocery store, kindergarten, and primary school (Proctor, 2019; Rólantsson, 2000; Schei & Moberg, 1991). Earlier, the only land route to Klaksvík was a difficult climb across two steep mountains. However, times have changed, and since 1967 two tunnels have connected Hvannasund with Klaksvík, which is 10 km by road (Schei & Moberg, 1991).

Picture 1

Viðareiði (left) and Hvannasund (Right). Photos by author.

Analysis and discussion

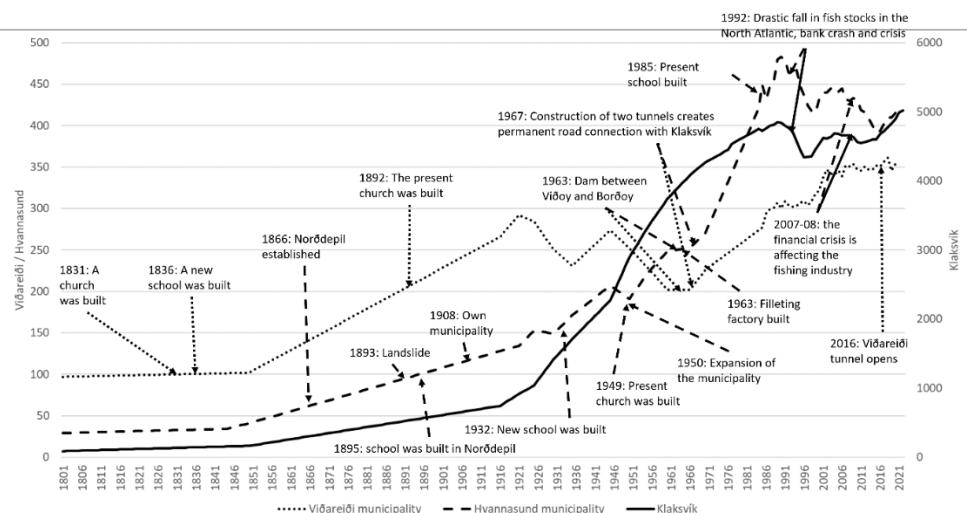
This section is structured in relation to the push-pull factors outlined in the theory section. It extracts the main themes found in the collected data – that is, what the interviewees identify as the main drivers of migration and population changes. Consequently, the factors are not proportional, since the interviewees emphasized certain factors more than others. The interviewees focus on the economy, including larger infrastructural developments, as this undoubtedly is the main factor for the fluctuations in the case area when historical events are taken into consideration. Since limited changes occurred in the 19th century, the focus is on the last 100 years, where several rises and falls in the populations in the case communities have occurred (Figure 2).

It should be noted that there are three components of population change: mortality, fertility, and migration. In the following, the fluctuations observed on the curves are mainly seen as changes caused by migration (i.e., push-pull factors), while linear trends can be explained by a combination of mortality/fertility and/or migration. From 1985 to 2022, there are mortality and fertility figures available at the village level (Statistics Faroe Islands, 2024), which show a decrease in fertility (linear trend) from 7.5 live births/year in 1985 to 4.8 in 2022 (with insignificant differences between the two municipalities), while the mortality level in the same period increased from 2.3 deaths/year to 3 in Hvannasund and decreased from 2.8 deaths/year to 1.3 in Viðareiði. There are no mortality/fertility figures at the village level available earlier than 1985, but the natural population increase at the national level shows a linear drop from

500 persons/year in 1970 to 200 in 2022. Smaller fluctuations before 1986 are not observable due to the 5-year intervals in the census data.

Figure 2

Population 1801–2022 for Viðareiði and Hvannasund municipalities (primary axis) and Klaksvík (secondary axis), and noteworthy historical events related to the case area. Data source: Statistics Faroe Islands (2024).ⁱ

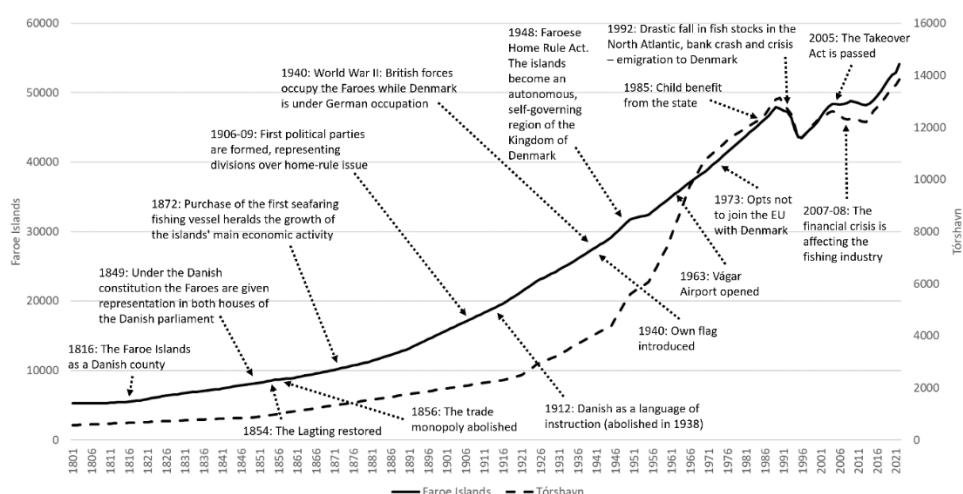
Economic factors: economic fluctuations and infrastructure

Initially, an examination of the general trend in the Faroe Islands. At the beginning of the 19th century, the total population of the Faroe Islands was 5,000, who lived in a society economically based on woolen products. However, in the 19th century, the population tripled, and the same happened in the 20th century, with the growth continuing in the 21st century (Figure 3). In particular, it was the introduction of larger fishing vessels starting in the middle of the 19th century that led to population growth, since these vessels could catch fish further away, which in turn led to the possibility of feeding a larger population. From the 1920s and onwards, there was a movement from the smaller communities to the larger towns, such as the capital Tórshavn (Figure 3), and the population grew steadily, and is still growing (input from various sources, e.g., Ecott, 2021; Guttesen, 1970, 1980, 1984; Hamilton et al., 2004; Harvey & Suter, 1984; Heleniak, 2018; Jackson, 1979, 1991; Jóansson, 2012; Joensen, 1989; Rólantsson, 2000; Schei & Moberg, 2003; West, 1972; Wylie, 1987; Wylie & Margolin, 1981). The period from 1990 to 1995 was one of high out-migration (due to a downturn in the fishing industry), which was followed by a period of moderate net immigration between 1996 and 2003 before migration again turned negative

until 2014. Overall, there has been a very moderate population increase since 1990 (see also Heleniak, 2018).

Figure 3

Population 1801–2022 for the Faroe Islands (primary axis) and Tórshavn (secondary axis) with noteworthy national historical events. Data source: Statistics Faroe Islands (2023).ⁱ

This movement from the villages to the centers, especially to Tórshavn and Klaksvík, was mainly caused by the change from the traditional Faroese society supported by agriculture and some inshore fishing, whaling, and fowling to a society supported by offshore fishing and fish processing (Guttesen, 1970, 1984; Jóansson, 2012). While the earlier system could only sustain 5,000 people at most, the latter could sustain 10 times as many, thereby leading to a population of almost 50,000 by the end of the 20th century. Consequently, a new form of society emerged during the 20th century, and from the 1960s onwards everything changed rapidly. A new, modern fishing fleet was put in place, new roads, tunnels, and bridges started to connect towns and villages, modern roll-on roll-off ferries were introduced, and, finally, the nationwide electricity grid eventually covered the entire country (Jóansson, 2012). These changes are contributing factors to a society where fewer people work in the primary sector of the economy (fishing and agriculture), but where it is still possible to live a modern life in the smaller remote communities while commuting to work in the larger towns. Nowadays a smaller proportion of men work at sea compared to the past, which has had an impact on how everyday life is organized and structured, including altered work mobility and cyclical migration (Hayfield,

2018), as well as changes to the division of labor and gender relations (Dahl, 2023; Hayfield, 2020; Hovgaard, 2015).

Fishing has been the main source of income for the Faroe Islands since the late 19th century, and the Faroese economy has experienced a period of significant growth since 2011 due to higher fish prices and increased salmon farming and catches in pelagic fisheries. The fisheries sector accounts for 92% of exports and approximately half of the GDP (Statistics Faroe Islands, 2024). The fact that the Faroe Islands are very dependent on one sector makes the Faroese economy very vulnerable (Andersen, 2020), and they have experienced economic downturns previously with the decline in connection with the banking and fishing crises in the 1980s and 1990s, respectively (Apostle et al., 2002). Between 1920 and 1960, depopulation occurred twice in Viðareiði due to major changes in the fishing industry in Klaksvík, and in Hvannasund it occurred two times as an effect of a collapse in the fishing industry in the 1990s and due to the financial crisis in 2007–08 (Figure 2) – the latter was also related to the fishing sector, since vessels were overborrowed. In the 1990s crisis, there was also no social security when people became unemployed, so people who lost their jobs had no financial support. At one point, unemployment was at 25% and wages fell by 8% – consequently, approximately 13% of the population moved out of the country (the vast majority to Denmark) (Adler-Nissen, 2014). One of the good things that came from this crisis was the establishment of a well-functioning unemployment fund, which, for example, was a great help during the financial crisis in 2007–08 and the COVID-19 pandemic.

However, to increase the resilience of society, several initiatives to diversify the economy have been introduced (Adler-Nissen, 2014), and the economy has also become more differentiated nowadays with the aquafarming of salmon in the fjords, which today makes up approximately half of Faroese exports. Technologies are improved continuously through research, which gives confidence in production that is economically and ecologically sustainable. Furthermore, the economic trends in aquafarming and fishing at sea do not follow each other, so they must be seen as two separate sub-sectors, even though they both deal with fish. The 1990s crisis was caused by a decline in fish stocks and prices; however, it is not certain that something similar can affect aquafarming, since it has other mechanisms and markets. The aquafarms have had a positive economic impact on Hvannasund municipality, since the experience and skills that people had from fishing at sea can to a large extent be used in aquafarming, and the industry has a significant positive influence on local tax revenues.

In the aftermath of the economic crisis in the 1990s, the Faroese economy transformed into a saving economy. Today, the trend is about saving instead of borrowing when investing in buildings, vessels, infrastructure, etc., and the mentality today is that they use the money they have and borrow to a lesser extent compared to previously. This trend was prompted by financial

institutions and has led to difficulties in obtaining a mortgage for a house, especially in remote areas such as Hvannasund and Viðareiði, where a buyer typically has to have a minimum of 30% in equity as collateral. However, this is an obstacle to the continuation of the remote communities, since it makes it difficult for the next generation to buy or take over houses. Less equity is needed in the larger towns, such as Klaksvík and Tórshavn, which has been a contributing factor to a movement to these towns. However, the houses in Klaksvík and Tórshavn are expensive compared to the remote areas, which is an opportunity for the small communities, but also influences the socioeconomic differences between people living in towns and remote areas.

The case communities are remote places. The Northern Islands are an area that has been cut off from the rest of the Faroe Islands for centuries. However, this no longer applies, since tunnels and bridges have been built in several places, especially to Klaksvík and Tórshavn (see locations in Figure 1). Furthermore, the municipalities' initiative in 1946 to ensure that even the most remote settlements had an electricity supply has been important for the development of the Faroe Islands. Thus, Viðareiði and Hvannasund are in a completely different situation since the road/tunnel connection to Klaksvík was established in 1967. Viðareiði municipality has had positive population growth since the 1960s when a direct road connection to Klaksvík was established, and Hvannasund municipality has had positive population growth since 2015; however, the growth was greater between the 1950s and late 1980s – especially since the tunnel to Klaksvík was built. Before the tunnels, a ferry sailed from Klaksvík to Viðareiði, Norðdepil, Hvannasund, Svínoy, and Fugloy (in that order). The ferry was slow, and the trip was not pleasant, even in half-bad weather. Today, the tunnels mean that people can live here as a family with children, since their main needs for a modern lifestyle can be covered here. They must go to Klaksvík for shopping, sports, and secondary and vocational education, but since most people frequent Klaksvík daily, it is a minor obstacle. Nevertheless, Viðareiði has not had a grocery store (like Hvannasund) for some years now, which is a challenge especially for the elderly, since they do not frequent Klaksvík daily.

Life is difficult in places that do not have a road/tunnel connection to the larger town, and communities are very dependent on the infrastructure. Some places have been depopulated. On the island of Kalsoy, where there are several car ferries daily, the young people move away because education and leisure activities are in Klaksvík, and the islands Svínoy and Fugloy, which are very remote places, are particularly vulnerable in several ways. The service level on these small islands is low, and it is difficult to get for instance craftspersons out there, they do not have as much money and earning opportunities, and therefore cannot pay so much to get services. There will probably only be holiday houses there when the current generation is gone, which is something that has happened or will happen to small communities in several places on the Faroe Islands. Over the past centuries, these settlements have been vacated and, in

several places, they remain as ruins. This happened recently to the very small community of Múli (Figure 1), which has been depopulated due to poor traffic connections. Thus, there are now only holiday homes in Múli, and the settlement is seen as one of the ghost towns on the Faroe Islands. However, in most places where there is electricity and a road connection that is maintained, the houses are kept and used as holiday homes.

The development of infrastructure alone cannot save the small communities, but it can help. The tunnels to Viðareiði and Hvannasund from 1965/67 are outdated and have for the last decade been the bottleneck for the area's development. Some people are afraid of driving through them because they are dark and narrow – the tunnels are only one-lane wide, so they use a one-way traffic system controlled by traffic lights. Before this, it was a one-lane system with small passing areas inside the tunnel to be used when traffic came in both directions at the same time. This system broke down regularly – especially when tourists and outsiders jammed the passing areas inside the tunnels, and it was therefore chaotic at times. Furthermore, trucks with wide/high loads got stuck inside the tunnels on several occasions, which blocked them for several hours and caused huge frustration for the locals. It is better today with the traffic-light system, but some people do not want to drive through the tunnels at all because they are afraid – they have been labeled "death traps", even though no one has died in them. The idea is enough for people in the area to fear them, since they are afraid of not being able to get out if something happens inside the tunnels.

Hence, it was agreed to build new tunnels, which will open in 2024. These are seen as a prerequisite for the development of the case communities and are expected to have a positive impact on the population in the area – as the dam/tunnels had in the 1960s. The new tunnels will lead to people settling in Viðareiði and Hvannasund, since it will then be easier to commute to Klaksvík (and Tórshavn). Today, few people move away, and there are young people/families who build houses here. Even people who had left are coming back because the new tunnels are coming. However, the tunnels are not only being expanded to accommodate the citizens. There is a lot of transport for salmon farming from these communities, and this is probably the main reason for constructing them. Without the fishing industry here, the expansion may not have happened, or it would at least have been on a smaller scale. The local estimate is that the value of what is produced in Hvannasund in just one year is the same value as the cost of the new tunnels.

To contextualize these viewpoints, in the Faroe Islands, the internal mobility infrastructure on the islands is highly developed, with almost 90% of the population connected by a network of roads, bridges, and tunnels, and the remainder by ferry services. This policy of connecting villages, towns, and islands has led to people being able to practice mobility in networked regions (Hovgaard & Kristiansen, 2016) and means that residents are no longer bound to their home villages out of necessity but have a choice to stay or leave, which is leading to

changes in village demographics and social ties (Raymond et al., 2021). Thereby, the Faroese have the opportunity to participate and commute to the local central labor market (Hayfield & Rozanova-Smith, 2021). Hovgaard and Kristiansen (2008) argue that mobility is the motor behind a regional form of dwelling, which has given rise to a post-modern Faroese “network society”, but also that living in villages is for many first and foremost a socially motivated decision, since villages offer a platform for the lifestyle and values associated with the countryside (see also Gaini, 2011; Hokwerda, 2017; Kristiansen, 2006).

However, one concern is that everything is going towards Tórshavn, and some do not think new families will come here even with the new tunnels. Due to the development of the infrastructure, people can get from Tórshavn, or the satellite towns close to the tunnels, to the place they grew up in a very short time, but they do not have to live there, and typically there is not a suitable job related to their education in the small remote communities. Additionally, young people want to go to sports and have access to activities that take place evenings/nights – a young person living in a remote community must be driven to everything or take the bus (which does not run regularly). Furthermore, after the 7th grade, young people go to school in Klaksvík, so they are used to having access to the amenities that a larger town offers. Thus, the question is whether the coming generations will stay or return after they have attended education outside the case communities.

Hayfield (2017) argues that the youth out-migration taking place in many northern peripheral areas is mainly caused by the emergence of a transnational perspective in young people, and this aspect should be viewed as a defining characteristic of growing up in the Faroe Islands. She concludes, “migration should not be viewed as leaving and then (possibly) returning, but rather as a complex and circular process, where social remittances are travelling in a network of social relationships that are not confined to country boundaries” (Hayfield, 2017:9). Gaini (2018) has also studied the situation of younger people living in the Faroese communities by discussing young people’s future-oriented essays in relation to their islands’ history, culture, and values. He found a strong commitment to connecting the future to the past, but that the coming generation sees the islands altered from present-day realities. Consequently, a further transformation of the Faroese society is expected to occur over the coming generations.

Social (and demographic) factors: social cohesion and a sense of community

Strong social cohesion and distinct cultural traditions are the main drivers for people living here. In almost all the households in the case communities, at least one person has a relationship with their settlement. The families are few but large, have lived here for generations, and they live in the vicinity of each other. The importance of closeness to the family is also what keeps many from moving away, but it is also the importance of the community that means

something to the people living here. There is a strong sense of community, and people can talk about all the different places and the history of the community, often through stories that have been passed on orally from generation to generation. Many people have lived here all their lives and have never considered moving away. The houses they live in are inherited through generations and have been in families since they were built, which is common for most families here. Consequently, the identity of life for people is tied to the house and/or the location of the house, since their ancestors have lived in the exact same place. The village identity is in general fundamental – they know and support each other, and the sense of community is what binds them together. In both case communities, the common identity is connected to religion, school/kindergarten, nature, and various activities related to the harbors. Other scholars have elaborated vastly on the themes of identity, social cohesion, and place attachment in the Faroe Islands (e.g., Gaffin, 1996; Gaini, 2011, 2013; Kongsager & Baron, 2024; Raymond et al., 2021; Wylie & Margolin, 1981).

A social push factor discovered in the case communities was a limited degree of intolerance towards other religious beliefs in the past, which from time to time has caused controversy and triggered minor movements between the communities (see also Jóansson, 2012). However, the importance of religion has declined substantially, so this is less pronounced today. Now, it is the lack of adequate services and limited access to essential healthcare and educational institutions that influence migration, especially among young families and individuals seeking improved standards of living for their children. It is in general a structural challenge to properly educate and prepare young people with academic ambitions, and they have to out-migrate to obtain academic qualifications that the Faroe Islands are unable to provide due to structural, financial, and logistical constraints (Djurhuus, 2019; Hayfield et al., 2016). The young Faroese who travel abroad for higher education, especially females, often do not return, which has led to a gender imbalance but also a loss of the most talented and skilled people (referred to as a brain drain, see Zachariassen, 2013).

The case communities are associated with a more relaxed and close-knit social environment, reduced stress levels, and improved work-life balance, which act as pull factors towards these communities for individuals seeking a change from hectic urban lifestyles (see also Gaffin, 1996). Regarding the demographic factors, the general population growth in the Faroe Islands (Figure 3) is a pull factor, since the smaller communities become attractive as the larger towns increase in population density. The relatively young age structure in the case communities is also a pull factor, because it indicates a future of prosperity, while some other small remote communities in the Faroe Islands have experienced demographic aging, which has led to population decline in these communities (Statistics Faroe Islands, 2024).

Political factors: security and local democracy

Few political factors have affected the migration in the case communities. Political push factors, such as conflict/war and terrorism, that are present in many other places in the world are what some mention as reasons why they live here. Regarding political pull factors, it is the same. Here, people find the rule of law, political stability, peace, and security. These features may explain the increases in the population in Viðareiði and Hvannasund in the 1910s and 1940s – more pronounced in Viðareiði than in Hvannasund (Figure 2). The hypothesis mentioned by some of the interviewees is that during World War I and II, people moved to the smaller communities to find protection and security, but as stability returned in the post-war years they went back to the larger towns or went abroad to find jobs. It should be noted that some interviewees question this explanation; however, they do not offer alternative explanations, and it has not been possible to verify this hypothesis, since there is limited information in the literature on this matter – only Berghamar (1992), who states that there was an emigration around the start of World War I. The Faroe Islands were not seriously involved in these wars. In World War I (1914–18), the Faroe Islands were only indirectly affected, but during World War II (1939–45) the islands suffered occasional attacks by Luftwaffe aircraft; however, an invasion was never attempted. During this war, the British occupied the Faroe Islands to prevent a German invasion of the islands, since their strategic location in the North Atlantic could have proved useful to Germany in the Battle of the Atlantic (see e.g., Miller, 2003).

In small remote communities such as Viðareiði and Hvannasund, the pull element of democracy is a dominant factor for the people living here. The appreciation of the local democracy is outspoken, and, both nationally and locally, the Faroese value their independence and autonomy (Adler-Nissen, 2014; Gaini, 2013). This was, for instance, noted during earlier discussions on merging the many small municipalities in the Faroe Islands, where a referendum on creating seven large municipalities was outvoted by a large number. Some say that people are afraid that local development will stop if there is a merger. For example, it is unlikely that there would have been a kindergarten in Viðareiði if it had merged with Klaksvík, as one interviewee puts it. The focus of the town councils is the people living here, which, for instance, means having a well-functioning school and transport infrastructure. Local citizens are the politicians in the councils in the small municipalities, with the national parties playing an insignificant role locally.

Environmental factors: connection with nature

Small remote communities often possess a unique quality of life that attracts people seeking a closer connection to nature. Natural and cultural amenities such as a clean environment, pristine landscapes, and cultural heritage can act as

significant pull factors, and the allure of outdoor recreational activities can attract people seeking an active lifestyle – and the case communities are attractive environments with natural beauty and are very alluring for individuals who seek a slower pace of life close to nature. The bond with nature is strong here. As one of the villagers states: “I love living here – it’s so extremely beautiful – I will always live here”, and similar expressions were put forward by most interviewees living in the case communities when asked what they like about living here. The environmental push factors can also be natural hazards and environmental degradation. Modern fisheries crises such as those the Faroe Islands experienced in the 1990s present special cases of the boom-and-bust cycles common to natural-resource-dependent communities, where resources became depleted through a combination of overfishing and environmental stress, which resulted in the previously mentioned out-migration and changed the size and composition of the population (Hamilton et al., 2004). The case communities were also affected by this, but here it is, for instance, also the intensity and/or frequency of storms – or simply bad weather for longer periods during the winter season – that lead to some people migrating abroad permanently or seasonally (Kongsager & Baron, 2024).

Utilization of nature is also important. Viðareiði is a classic old Faroese agricultural settlement with a relatively large agricultural area, while Hvannasund is a settlement that has grown together with fishing. In both places, there are distinct seasons related to sheep, birds, hares, pilot whales, and fish, and almost all families are involved in activities related to these animals. The produce is sold or consumed as a delicacy locally, and in most households these will be served with pride and accompanied by stories to the guests. Previously, this utilization of nature was essential for survival, but today it is a hobby for most people. Nevertheless, the traditions mean something to the identity of the communities, since they are a connection with nature through some of their ancestors’ practices (see also Gaffin, 1996; Gaini, 2011, 2013).

An important aspect regarding sheep is land ownership. It is only possible to have sheep when owning land – or having access to land. Land has a different value depending on the proximity to the village, location, and fowling (with the land in the mountains for grazing, the owner also has the sole rights to the area’s birds/eggs). Until the 1930s, the church owned the land in the villages, which gave immense power to the priests, which is why the villagers in Viðareiði today own three-quarters of Viðoy, since the vicarage was located here, and in Hvannasund only one-quarter. Later, land was distributed to the villagers working for the priest, which is especially evident in Viðareiði, with buildings that are scattered and further away from the church. So, when villagers got married, they got a piece of land to grow potatoes and build a house on, as well as to have sheep and maybe a cow. This was a good combination for a fisherman, since they thereby became self-sufficient. This land has been passed on to children – which has resulted in many small plots, but also that the land owned

by the families today represents the identity and a sense of belonging to specific places in and around the village and a connection to previous generations. In general, land tenure is highly complex in a Faroese context with a history of disputes and ongoing discussions on who can own land and the usage of it, which all in all have led to a multilayered and complicated connection with land in the Faroese communities for generations (Gaini, 2013).

Summary

This section initially summarizes the overall findings and thereafter discusses the applied framework.

The overall findings

Economic factors are the main push-pull factors to explain the population changes in the Faroe Islands in general and in the case communities, while the social factors (incl. demography) cannot explain the larger fluctuations in the population in the case communities but can explain the more linear trends throughout time. Political factors have a limited effect on the population changes in the case communities, but national politics has an indirect effect on the economic factors, and the world wars may have caused some of the more local fluctuations. Finally, environmental factors do not explain the fluctuations in the population in the case communities that occur in short periods but can explain some of the linear trends that have occurred.

Concerning the broader view of the findings, Samers (2010) added some empirical generalizations to Lee's (1966) push-pull theory, which was based on Ravenstein's laws (1885, 1889) – these were: 1) Migrants tend to move mainly over short distances – the destination of those who travel longer distances is usually great centers of commerce and industry, 2) migration is usually from agrarian rural areas to industrial hubs, 3) the populations of large towns tend to grow more by migration than by birth rate, 4) the development of industry, commerce, and transport encourages migration, 5) each stream of migration produces a counter-stream, 6) over short distances, females migrate more than men, while over international distances, the men seem to be migrate more, and 7) economic reasons are the major migration driver (Samers, 2010). All seven statements are to a large extent in line with the findings in this study, which is interesting in the way that generalizations to be found in a study from the 19th century only have minor differences in the overall findings in a study conducted almost 150 years later. The details in these studies have several case-specific differences, but, overall, there are huge similarities, which is interesting, since the world in general has changed greatly during this period – for instance, technological advancements have minimized the limitations of distance and transportation, and communication systems have made information about potential destinations much more accessible.

Push-pull as an approach

Just as the customary economic approach to migration has been criticized, so too has its devoted fellow: the push-pull framework. Some see it as a useful heuristic approach; however, it does not constitute a theoretical framework so much as a means of classifying migration and ordering its determinants in space and is thereby too simplistic and deterministic (de Haas, 2011; Massey et al., 2005; Skeldon, 1990). While acknowledging this critique, there is still some merit in the simple notion of push-pull, with its intuitive and empirically grounded idea that structural forces shape migration processes (see also Van Hear et al., 2017). And yes, the push-pull thinking may be too simplistic to cover the complexity of movements in many cases, but it can be useful for explaining simple movements in and out of smaller communities, since it is specific events and changes occurring internally and externally that cause the main movements that can be seen in the population graphs (as in this paper). Nonetheless, a criticism that can be raised is the inconsistency in the labeling and categorization of factors in different studies and textbooks (e.g., Fouberg & Murphy, 2020; Krishnakumar & Indumathi, 2014; Niu, 2022; Ojiaku et al., 2018; Urbański, 2022; Van Hear et al., 2017), since this is challenging for the grounding of the framework and problematic when comparing findings.

A specific criticism highlighted is that the original idea behind the push-pull framework assumes that migration enables a certain equilibrium to be achieved between forces of economic growth and contraction in different geographical locations. However, this idea has been refuted (Massey et al., 2005) and is therefore not the way the approach is applied in this paper. As seen in the analysis, the dialectic is not so much between the forces of push and pull but often the intervening factors, which Lee (1966) also describes. The most important forces influencing the volume and composition of migration described in this paper do not follow the equilibrium thinking but form an amalgam of factors that, through a dynamic process, determine the size and character of contemporary international and national migration flows.

Finally, it should be noted that it is difficult to classify pure push/pull factors, because often the factors associated with the country of origin are just as important as the factors associated with the destination. It is frequently a combination of push and pull factors that make people migrate. For instance, communities die out when an older population leaves and/or dies, which can be seen in a combination of economic and demographic factors (e.g., Krishnakumar & Indumathi, 2014), and, as described in this paper, particular migration factors do not work in isolation but in combination. The factors can cluster to operate as more than the sum of the single drivers that constitute them (Van Hear et al., 2017). Consider the example provided in this paper where the opportunities in the dominant industry, here fishing, have fluctuated heavily from decade to decade, which occurred simultaneously with major changes in society, such as religious changes, wars, global recessions, and a national bank crisis.

Conclusion

Migration in small remote communities in the Nordic countries is influenced by a combination of push and pull factors. This paper highlights the factors related to two small remote communities, as well as at the national level, in the Faroe Islands. Economic factors are the main push-pull factors for explaining the population changes, while the social/demographic, political, and environmental factors to a lesser degree explain changes observed over time. Therefore, policymakers must implement targeted strategies that harness the positive aspects of migration while addressing the challenges faced by these communities. In recognizing the role of migration in community development, policymakers should adopt holistic approaches that leverage the positive aspects of migration while addressing the associated challenges. By doing so, small remote communities can thrive, foster sustainable development, and enhance the well-being of both existing residents and newcomers. This may involve investing in infrastructure development, improving access to essential services, fostering entrepreneurship, and promoting cultural preservation.

Acknowledgments: The author would like to extend gratitude to all the individuals who took part in the research. The research is a part of the Climate Change Resilience in Small Communities in the Nordic Countries (CliCNord) research project that has received funding from the NordForsk Nordic Societal Security Programme under Grant Agreement No. 97229.

Conflict of Interest: The author declares no conflicts of interest.

References

- Abel, G. J., & Sander, N. (2014). Quantifying global international migration flows. *Science*, 343(6178), 1520–1522.
- Adler-Nissen, R. (2014). The Faroe Islands: Independence dreams, globalist separatism and the Europeanization of postcolonial home rule. *Cooperation and Conflict*, 49(1), 55–79. <https://doi.org/10.1177/0010836713514150>
- Andersen, T. M. (2020). Fiscal Relations in the Realm of Denmark - The Case of the Faroe Islands and Greenland. *Revista de La Academia Puertorriquena de Jurisprudencia y Legislacion / Puerto Rican Academy of Jurisprudence and Legislation Review*, 17.
- Apostle, R., Holm, D., Hovgaard, G., Waag Høgnesen, O., & Mortensen, B. (2002). *The Restructuration of the Faroese Economy*. Samfunds litteratur.
- Berghamar, S. (1992). - men Gud gav vøkst [- but God gave growth]. William Sloan og fyrstu samkomurnar.

- Clarke, V., & Braun, V. (2016). Thematic analysis. *The Journal of Positive Psychology*, 12(3), 297–298.
<https://doi.org/10.1080/17439760.2016.1262613>
- Dahl, S. (2023). *Knitting the Faroes: understanding island change through the social infrastructures of women's everyday lives* (Master's Thesis).
- de Haas, H. (2011). *The Determinants of International Migration: Conceptualizing Policy, Origin and Destination Effects*. IMI Working Paper No. 32. Oxford: International Migration Institute.
- Djurhuus, S. N. (2019). *Reasons to stay // reasons to return*.
- Ecott, T. (2021). *The Land of Maybe: A Faroe Islands Year*. Short Books.
- Fouberg, E. H., & Murphy, A. B. (2020). *Human Geography: People, Place, and Culture* (12th ed.). Wiley.
- Frank, B., & Brown, S. (2014). Demographic analyses of immigration. In C. B. Brettell & J. F. Hollifield (Eds.), *Migration Theory: Talking across Disciplines* (pp. 79–101). Taylor and Francis.
- Gaffin, D. (1996). *In place: spatial and social order in a Faeroe Islands community*. Waveland Press.
- Gaini, F. (2011). *Among the islanders of the north: an anthropology of the Faroe Islands*. Faroe University Press.
- Gaini, F. (2013). Lessons of Islands: Place and identity in the Faroe Islands. In *Fróðskapur Books*. Fróðskaparsetur Føroya, Søgu- og samfelagsdeildin.
<https://doi.org/10.18602/FRODSKAPUR.VI.198>
- Gaini, F. (2018). Altered Islands: Young Faroe Islanders' Future Landscapes. *Suomen Antropologi: Journal of the Finnish Anthropological Society*, 43(4), 3–18. <https://doi.org/10.30676/JFAS.V43I4.73270>
- Guttesen, R. (1970). Færøernes migrationer 1961-65, med en kort befolkningsbeskrivelse [The Faroe Islands' migrations 1961-65, with a brief population description]. *Geografisk Tidsskrift*, 69, 1–27.
- Guttesen, R. (1980). Recent Development in Faroese Fishing Industry. *Geografisk Tidsskrift-Danish Journal of Geography*, 80(1), 102–108.
<https://doi.org/10.1080/00167223.1980.10649124>
- Guttesen, R. (1984). Migration trends on the Faroe Islands. *Geografisk Tidsskrift-Danish Journal of Geography*, 84(1), 74–78.
<https://doi.org/10.1080/00167223.1984.10649202>
- Hamilton, L. C., Colocousis, C. R., & Johansen, S. T. F. (2004). Migration from Resource Depletion: The Case of the Faroe Islands. *Society & Natural Resources*, 17(5), 443–453. <https://doi.org/10.1080/08941920490430232>

- Harvey, R. G., & Suter, D. (1984). Migration in the Faroe Islands. *Journal of Human Evolution*, 13(4), 311–317. [https://doi.org/10.1016/S0047-2484\(84\)80035-4](https://doi.org/10.1016/S0047-2484(84)80035-4)
- Hayfield, E. A. (2017). Exploring Transnational Realities in the Lives of Faroese Youngsters. *Nordic Journal of Migration Research*, 7(1), 3. <https://doi.org/10.1515/NJMR-2017-0007>
- Hayfield, E. A. (2018). Family-centred work motility in a small island society: the case of the Faroe Islands. *Gender, Place & Culture*, 25(8), 1138–1153. <https://doi.org/10.1080/0966369X.2018.1461075>
- Hayfield, E. A. (2020). Parenting and islands: constructing gender and work in the Faroe Islands. In F. Gaini & H. P. Nielsen (Eds.), *Gender and Island Communities*. ROUTLEDGE.
- Hayfield, E. A., Olavson, R., & Patursson, L. (2016). *Part-time work in the Nordic Region III: an introductory study of the Faroe Islands, Greenland and Åland Islands*.
- Hayfield, E. A., & Rozanova-Smith, M. (2021). Migration and Mobility. In *Pan-Arctic Report "Gender Equality in the Arctic"* (pp. 144–191). Iceland's Arctic Council Chairmanship and the Arctic Council Sustainable Development Working Group, with the Icelandic Arctic Cooperation Network, the Icelandic Directorate for Equality, and the Stefansson Arctic Institute.
- Heberle, R. (1938). The causes of rural-urban migration a survey of German theories. *American Journal of Sociology*, 43, 932–950.
- Heleniak, T. E. (2018). *From migrants to workers international migration trends in the Nordic countries*.
- Hokwerda, R. (2017). *Tunnel Visionary: The societal effects and impacts of sub-sea tunnels on the Faroe Islands* (Master's Thesis). Rijksuniversiteit Groningen.
- Hovgaard, G. (2015). Being Away; Being at Home; Being Both: The Case of Faroese Maritime Workers. In S. T. Faber & H. P. Nielsen (Eds.), *Remapping Gender, Place and Mobility: Global Confluences and Local Particularities in Nordic Peripheries* (pp. 1–264). Taylor and Francis. <https://doi.org/10.4324/9781315605180>
- Hovgaard, G., & Kristiansen, S. (2008). Villages on the move: from places of necessity to places of choice. In J. O. Bærenholdt & B. Granås (Eds.), *Mobility and Place: Enacting Northern European Peripheries* (pp. 61–74). Routledge.
- Hovgaard, G., & Kristiansen, S. M. (2016). Villages on the move: From places of necessity to places of choice. In J. O. Bærenholdt & B. Granås (Eds.), *Mobility and place: Enacting Northern European peripheries* (pp. 77–90). Routledge.

- Hughes, C. (2019). Reexamining the Influence of Conditional Cash Transfers on Migration From a Gendered Lens. *Demography*, 56(5), 1573–1605.
<https://doi.org/10.1007/S13524-019-00815-0>
- Jackson, A. (1979). *Socioeconomic Change in the Faroes*. North Atlantic Maritime Cultures.
- Jackson, A. (1991). *The Faroes: The faraway islands*. Robert Hale.
- Jóansson, T. (2012). *Brethren in the Faroes: An Evangelical movement, its remarkable growth and lasting impact in a remote island community (PhD Thesis)*. Faroe University Press.
- Joensen, J. P. (1989). Socio-Economic Transformation and the Growth of Faroese National Identity. *North Atlantic Studies*, 1(1), 14–20.
- Khalid, B., & Urbański, M. (2021). Approaches to understanding migration: A multi-country analysis of the push and pull migration trend -. *Economics and Sociology*, 14(4), 242–267.
- Kongsager, R., & Baron, N. (2024). Place attachment, storms, and climate change in the Faroe Islands. *Regional Environmental Change*.
- Krishnakumar, P., & Indumathi, T. (2014). Pull and push factors of migration. *Global Management Review*, 8(4), 8–13.
- Kristiansen, S. M. (2006). Village dwelling. Understanding young people's reasons for settling in Faroese villages. *Fróðskaparrit - Faroese Scientific Journal*, 54, 96–113.
- Lee, E. S. (1966). A Theory of Migration. *Demography*, 3(1), 47–57.
<https://doi.org/10.2307/2060063>
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (2005). *Worlds in Motion: Understanding International Migration at the End of the Millennium*. Oxford University Press.
- Miller, J. (2003). *The North Atlantic front: Orkney, Shetland, Faroe, and Iceland at war*. Birlinn.
- Mulder, C. H., Lundholm, E., & Malmberg, G. (2020). Young Adults' Migration to Cities in Sweden: Do Siblings Pave the Way? *Demography*, 57(6), 2221–2244. <https://doi.org/10.1007/S13524-020-00934-Z>
- Niu, F. (2022). A push-pull model for inter-city migration simulation. *Cities*, 131, 104005. <https://doi.org/10.1016/J.CITIES.2022.104005>
- Ojiaku, O. C., Nkamnebe, A. D., & Nwaizugbo, I. C. (2018). Determinants of entrepreneurial intentions among young graduates: perspectives of push-pull-mooring model. *Journal of Global Entrepreneurship Research* 2018 8:1, 8(1), 1–17. <https://doi.org/10.1186/S40497-018-0109-3>
- Proctor, J. (2019). *Faroe Islands* (5th ed.). Bradt Travel Guide.

- Ravenstein, E. G. (1885). The laws of migration. *Journal of the Statistical Society of London*, 48(2), 167. <https://doi.org/10.2307/2979181>
- Ravenstein, E. G. (1889). The laws of migration. *Journal of the Royal Statistical Society*, 53(2), 241–305.
- Raymond, C. M., Verbrugge, L. N. H., Fagerholm, N., Olafsson, A. S., Magnussen, E., & Plieninger, T. (2021). Exploring Senses of Place Through Narratives of Tourism Growth and Place Change: The Case of the Faroe Islands. In C. M. Raymond, L. C. Manzo, D. R. Williams, A. Di Masso, & T. von Wirth (Eds.), *Changing Senses of Place - Navigating Global Challenges* (pp. 79–91). Cambridge University Press.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1017/9781108769471.009>
- Rólantsson, O. J. (2000). *The Faroe Islands: The New Millennium Series*.
- Samers, M. (2010). *Migration (Key Ideas in Geography Series)*. Routledge.
- Schei, L. K., & Moberg, G. (1991). *The Faroe Islands*. John Murray.
- Schei, L. K., & Moberg, G. (2003). *The Faroe Islands* (2nd ed.). Birlinn Ltd.
- Skeldon, R. (1990). Population Mobility in Developing Countries: A Reinterpretation. In *The Geographical Journal* (Issue 7). Belhaven Press.
<https://doi.org/10.3390/SU10072301>
- Statistics Faroe Islands. (2024, February 25). *Statistics Faroe Islands (Hagstova Føroya)*. <https://hagstova.fo/en>
- Thomas, B. (1973). *Migration and Economic Growth: A Study of Great Britain and the Atlantic Economy* (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Urbański, M. (2022). Comparing Push and Pull Factors Affecting Migration. *Economies*, 10(1), 21. <https://doi.org/10.3390/ECONOMIES10010021>
- Van Hear, N., Bakewell, O., & Long, K. (2017). Push-pull plus: reconsidering the drivers of migration. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 44(6), 927–944. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2017.1384135>
- Wang, C., Shen, J., & Liu, Y. (2021). Administrative level, city tier, and air quality: contextual determinants of hukou conversion for migrants in China. *Computational Urban Science*, 1(1), 1–16. <https://doi.org/10.1007/S43762-021-00007-W/FIGURES/5>
- Wang, S., Wang, M., & Liu, Y. (2021). Access to urban parks: Comparing spatial accessibility measures using three GIS-based approaches. *Computers, Environment and Urban Systems*, 90, 101713.
<https://doi.org/10.1016/J.COMPENVURBSYS.2021.101713>
- West, J. F. (1972). *Faroe: the emergence of a nation*. Hurst.
- Wylie, J. (1987). *The Faroe Islands: Interpretations of History*. University Press of Kentucky.

Wylie, J., & Margolin, D. (1981). *The Ring of Dancers: Images of Faroese Culture*. University of Pennsylvania Press Anniversary Collection.

Zachariassen, S. (2013). *Migration of the Highly Skilled: The Case of Brain Drain in the Faroe Islands (Master's Thesis)*.

ⁱ The figures between 1801-1805, 1805-1810, 1810-1815, 1815-1820, 1820-1825, 1825-1830, 1830-1834, 1834-1840, 1840-1845, 1845-1850, 1850-1855, 1855-1860, 1860-1870, 1870-1880, 1880-1890, 1890-1916, 1916-1921, 1921-1925, 1925-1930, 1930-1935, 1935-1945, 1945-1950, 1950-1955, 1955-1960, 1960-1966, 1966-1970, 1970-1977 and 1977-1986 are interpolated.

Gríslatindur

Gríslatindur

Fróðskaparrit 70 (2024): 60-62
©The Author(s) 2024 Open
Access under Creative
Commons by Attribution
License. Use, distribution and
reproduction are unrestricted.
Authors and original publication
must be credited.
www.frodskapur.fo/

Eivind Weyhe, lektari emeritus †

Abstract

In the article, the author suggests interpreting the mountain name *Gríslatindur as an original *Grýtingslífartindur. In this lies also implicitly that the pass at the top of the mountain has been called *Grýtingslíð, and that the name may contain a vanished mountain name *Grýtingur, norr. Grýtingr.

Úrtak

Í greinini skjýtur høvundurin upp at tolka fjallanavnið *Gríslatindur* sum eitt upprunaligt **Grýtingslífartindur*. Harí liggur tískil eisini at líðin ovast í fjallinum hevur verið nevnd *Grýtingslíð, og at tað navnið kann innihalda eitt horvið fjallanavn *Grýtingur, norr. *Grýtingr*.

Keywords: Faroese, linguistics, place names, language history, phonological history.

Leitorð: Málvínsindi, staðarnøvn, málsøga, ljóðsøga.

Gríslatindur, navnið á tí 700 m høga fjallinum sunnast á Kalsoynni, er eitt gátuført navn. Í bók míni *Fjallanøvn í Føroyum* (Weyhe 2020: 66 f.) viðgeri eg navnið, tó uttan at koma fram til nakra greiða niðurstøðu um upprunan. Har endurgevi eg eina frágreiðing hjá Chr. Matras, sum helt at navnið møguliga skuldi setast í samband við navnorðið *grísl* h. og sagnorðið *grísla*. Hann tók soleiðis til: "Man kunde tænke sig en Sammanhæng med fær. *grísl* n. 'skarpe Smaasten i Jordsmonnet, som Spaden skurer imod' og *grísla* v. 'give en skarp, skrigende Lyd (ved Ridsning i noget haardt)' (Matras 1933: 129). Hesa frágreiðing helt eg vera lítið trúliga fyri ikki at siga høpisleysa. Hinvegin hevði eg hug at góðtaka tolkingarmøguleikan **Gríslág(ar)tindur*, sum Matras eisini nevndi, men sum hann kortini ikki helt vera sannlíkan. Eftir at hava grundað yvir navnið síðan bók míni kom út, havi eg hug at vraka bæði hesi tolkingaruppskot og fari her at seta fram eina nýggja roynd at tolka navnið.

Í Noregi finna vit fleiristaðni fjallanavnið *Grytingen* (NSL), norr. *Grýtingr* k., ein -*ing*-avleiðsla av norr. *grjót* h. 'grót'. Navnið sипар eyðvitað til grýtut lendi. Líðin ovast undir tindinum er sera grýtut, og har er illgongt (í roynd og veru er talan um tríggjar líðir, á eystur-, vestur- og norðursíðun). Tað grýtuta lendið á fjallinum og niður eftir fjallasíðunum er eina best avmyndað á kortinum frá 1901 í málitinum 1:20.000 (sæst á kortal.fo). Eg hugsi mær at fjallið upprunaliga kann hava verið nevnt *Grytingur*, og at líðin hefur verið nevnd *Grýtingslíð* og sjálvur tindurin *Grýtingslíðartindur*, sum seinri er samandrigið og stytt til *Grýslatindur* (hjá Svabo (1959: 1417) skrivað *Grujslatindur*, á fóroyakortum *Gríslatindur*), sum tað eitur nú. Tað upprunaliga, ósamansetta navnið á fjallinum er avtapað og burturgloymt.

Slík -*ing*-avleiðsla av orðinum *grót* h. er ikki ókend í fóroyiskum staðarnøvnum. Vit hava *Gryting* sum navn á innangarðsjørð í Sumba og í Húsavík og á strandarøki í Hvalba. Í øllum trimum støðum verður sagt "í *Gryting*", sum bendir á at navnið er kvennkyn. Tó at allar uppskriftir úr Sumba hava formin *Gryting* (eisini Taxatiónsprotokollin frá 1873), hava allar tær mongu samansetingarnar við navninum sum forliði *Grytings*: *Grytingsdeild*, *Grytingsfjós*, *Grytingsfløttarnir*, *Grytingshamar*, *Grytingslið*, *Grytingsnýlendir*, *Grytingsteigar*, sum sostatt benda á kallkyn, *Grytingur. Í Húsavík eru *Gryting* og *Grytingsfløttarnir* tað sama (í Taxatiónini *Grytingin*), og sagt verður í navnauppskrift at har er ógvuliga grýtut. Í matrikulyvirlitinum fyri Sumba á kortal.fo stendur "í *Grytingi*", sum bendir á kallkyn, men formurin er ivasamur, tí hann tykist ikki koma fyri í vanligum málbrúki (stavar möguliga frá matrikulering í 1967).

Annars kann tað ikki útilokast at forliðið í samansetingum í onkrum føri er hvørkikynsorðið *grýti*. Svabo (1966) umsetur *Gruji* við 'Samling av Steen, stenig Grund'. Eisini kemur *Gryte*- fyri sum forlið í fleiri norsku fjallanøvnum (NSL). Onkur staðarnøvn í Føroyum tykjast hava *Grytis*- sum forlið, t.d. *Grýtisjørð* og *Grýtisrætt* í Vági og *Grýtisrók* í Vestmanna, men tað kann vera torfört at gera av nær upprunin er *Grytis*-, og nær hann er *Grytings*-. **Grýtislíðartindur* er tí eisini ein tolkingarmöguleiki, og líðin kann hava verið nevnd annaðhvørt *Grýtingslíð el. *Grýtislíð. Tað fyrra, *Grytingslíð, letur upp fyri tí möguleikanum at fjallið upprunaliga hefur verið nevnt *Grytingur*, eldri *Grýtingr*. Eg helli tí mest til tann tolkingarmöguleikan.

Er tað rætt sum eg hugsi mær, at fjallið einaferð í tíðini hefur verið nevnt *Grytingur* (nor. *Grýtingr*), fellur tað væl inn í tað mynstur við síggja í fjallanøvnunum *Mýlingur* og *Skælingur*, sum somuleiðis eru -*ing*-avleiðslur, av ávikavist *múli* k. og *skáli* k. Vit kundu eisini nevnt fjallanavnið *Skerðingur*, sum tó helst er samanburðarnavn, sbr. búntið *skerðingur* k. (sum tó eisini er -*ing*-avleiðsla av *skarð* h.) (sí Weyhe 2020: 12).

Tað sama, at ein líð ovast í fjalli kann geva tindinum navn, síggja vit dømi um í navninum *Slættaratindur*, sum eg hugsi mær er samandráttur av

Fróðskaparrit 70. bók 2024

**Slættalíðartindur* (el. *Slættu-*?), og at tann líðin sum nú bara eitur *Líðin*, einaferð kann hava verið nevnd *Slættalíð (sí Weyhe 2020: 156-158).

Óprentaðar keldur

Staðarnavnasavnið á Føroyamálsdeildini, Fróðskaparsetur Føroya.
www.kortal.fo

Bókmentir

Matras, Chr. 1933: *Stednavne på de færøske Norðuroyar*. Kjøbenhavn.

NSL = *Norsk stadnamnleksikon*. Red. av Jørn Sandnes og Ola Stemshaug. Oslo 1997: Det norske Samlaget.

Svabo, J. C. 1959: *Indberetninger fra en Reise i Færøe 1781 og 1782*. Udg. af N. Djurhuus. Selskabet til udgivelse af færøske kildeskrifter og studier. København.

Taxationsprotokol 1873. Kjøbenhavn. Ljósprent: Tórshavn 1973.

Weyhe, Eivind. 2020: *Fjallanøvn í Føroyum*. Tórshavn: Fróðskapur.

Orðini *selur* k. og *sel* h. í føroyiskum staðarnøvnum

The Words *selur* m. and *sel* n. i Faroese Placenames

Eivind Weyhe, lektari emeritus †

Fróðskaparrit 70 (2024): 63-67

©The Author(s) 2024 Open Access under Creative Commons by Attribution License. Use, distribution and reproduction are unrestricted. Authors and original publication must be credited.

www.frodskapur.fo/

Abstract

In the article, the author discusses the primary word *sel-* in Faroese place names and shows that it may be interpreted in two different ways. Most often it refers to the animal term *selur* k. 'seal', but in for example the name *Selvík* it may refer to *sel* h. 'summerpasture for cows'. The place name *Selheyggjur* is discussed and interpreted as the 'hill of the milking place'. It is determined that *sel* h. most likely has been used less than *ærgi* h. in older Faroese, even though both terms must have existed.

Úrtak

Í greinini viðger høvundurin navnliðið *sel-* í føroyiskum staðarnøvnum og víssir á at tey kunnu tolkast á tvinnanda hátt: í nógvi flestum fórum sipar tað til dýraheitið *selur* k. 'kópur/kobbi', men eitt nú í navninum *Selvík* kann tað sipa til *sel* h. 'summarbeiti til neyt'. Síðan verður navnið *Selheyggjur* tikið við inn í viðgerðina og tolkað sum 'heyggjurin á mjólkingarplássinum'. Staðfest verður at *sel* h. man hava verið nógvi minni brúkt enn *ærgi* h. í eldri føroyiskum, to at bæði mugu hava verið til.

Keywords: Faroese, linguistics, place names, language history, word history.
Leitorð: Føroyskt, málvísindi, staðarnøvn, málsøga, orðsøga.

Inngangur: *selur* k. ella *sel* h.?

Í Føroyum eru fleiri staðarnøvn sum eru samansett við *sel-* sum fyrra liði. Tað eru tveir möguleikar at tolka hetta navnlið: annaðhvort sum kallkynsorðið *selur* 'kópur/kobbi', norr. *selr* k., ella sum hvørkikynsorðið *sel* 'ærgi, summarbeiti', norr. *sel* h. 'sel, bu, seterbu' (sum NO lýsir merkingina). Neyvan fær nakar ivi verið um at hesi nøvn í nógvi flestum fórum sipa til havsúgdýrið, men í onkrum

føri stingur tann tankin seg upp um tað ikki man sipa til ‘ærgi’. Vit skulu her hyggja nærri at hesum nøvnum.

selur k. í føroyskum

Heitið á dýrinum í nútíðarføroyskum máli er *kópur* ella *kobbi*, tað fyrra bara norðanfjørðs, tað seinra yvirhøvur sunnanfjørðs. Men tó at *selur* ikki er brúkt longur í nútíðarmáli, tykist orðið hava verið væl kent millum manna, kanska einamest úr skaldskapi. Tað kemur fyri í kvæðum, t.d. Trøllunum á Hornalondum og í tí unga Kópakvæðinum eftir Kvívíks-Jógván, og í ítróttarsanginum “Á leikvøllum funnust í forðum” sigur Mikkjal á Ryggi um forfedrarnar at teir “leiktu sum selir á sundi” (helst velur hann orðið fyri at fáa tað at stavríma). Í Hundabrévinum, sum Jón Helgason (1951: 111) tíðarfesti til miðskeiðis í 14. old ella 1350-1400, las hann orðini “i Husauik æin til ...fangs”; prikkarnir standa fyri tríggjar bókstavir sum hann ikki sá seg føran fyri at lesa, men eg eri toliliga vísur at har stendur *sel* ella *sæl*, altso “til selfangs” (t.e. til kobbaveiðu). Svabo sigur at *kópur* “er nu et almindeligt Navn for Sælhunde Slægten, *Selur* er det ældre navn” (1959: 180). Í FO verður einki sagt um at *selur* er gamalt mál. Í staðarnøvnum eru mong dømir um *kóp/kobba*, væl fleiri enn um *sel* (býtið millum *kóp* og *kobba* í staðarnøvnum er (sum í felagsheitinum) at *kópur* hoyrir heima norðanfjørðs og *kobbi* sunnanfjørðs, tó við einstökum dømum um *kobba* norðanfjørðs, serliga í Norðuroyggjum).

Tað kann eingin ivi vera um at tað er havsúgdýrið vit hava í staðarnavninum *Selgjógv*, sum vit finna í sjóvarmálanum í seks støðum (Viðareiði, Hellunum, Søldarfirði, Slættanesi, Trongisvági og Ørðavík), og *Selgjáir* (Sandvík), umframta í samansetingum sum *Selgjhamar* (< **Selgjá(ar)hamar*, sum er beint oman fyri *Láurgjónna* í Dali), *Selgjálátur* (< **Selgjá(ar)látur*, Sandi) og *Selgjálíðin* (< **Selgjá(ar)líðin*, Slættanesi, oman fyri Selgjógv). Eisini hava vit tvey *Selnes* (Svínøy og Porkeri) og eina *Selnesgjógv* (Porkeri, beint við Selnes), og *Selurð* (við sjógvin í Árnafirði) inniheldur óivað sama orðið (sbr. Matras 1933: 250). *Selabarmur* í Dali er beint við Láurgjónna og Selgjhamar, og *Sela-* skal tí uttan iva tolkast sum hvsf. flt. av *selur*. Sama navnið, men í fleirtali, *Selabarmarnir*, hava vit í Sundalagnum norðan fyri Svínáir, og tað skal möguliga tolkast á sama hátt, altso sum pláss har *selur* hevur hildið til, eins og *Selatrað* syðri í Sundalagnum (sum nevnt niðanfyri var hvsf. flt. av hvørkikynsorðinum *sel* ikki *sela*, men *selja*).

Leingi varð hildið at bygdarnavnið *Selatrað* var sett saman av hvørkikynsorðinum *sel* í hvsf. flt. sum fyrra liði og *trøð* í seinra liði (soleiðis t.d. hjá Matras op.cit.), inntil tað eydhaðist Jóni Helgasyni (1951) at lesa Hundabrévið, har hann kundi vísa á at tað stóð “a sélatrum”, sum helst má tolkast sum á *Sel-látrum*, t.e. ‘á kobbalátrum’. Áhugavert er tað kortini at V. U. Hammershaimb brúkti skriftformin *Sællaater* í kirkjubókini fyri Eysturoy ta tíð hann var próstur á Nesi 1866-1878, og at eftirmaður hansara Theodor Sørensen (próstur 1878-1884) helt fram við sama skriftformi, og at í Taxatiónsprotokollini

(1873), sum Hammershaimb hevði rættlisið og ráðgivið málsliga, er navnið skrivað á donskum *Sælletræ* og á fóroyskum *Sellátur*, so har hevur Hammershaimb gitt rætt langt áðrenn nakar visti hvat stóð í Hundabrævinum. Báði fyrir 1866 og eftir 1884 er vanliga skrivað *Selletræ*.¹

sel h. í staðarnøvnum

Eitt staðarnavn hevur kortini verið hildið innihalda hvørkikynsorðið *sel*. Í navninum *Á Selheyggi*, sum er stutt uttan fyrir tann gamla bøgarðin í býlinginum í Vági (í Klaksvík ella í Bø, sum búsettingin hevur verið nevnd í gomlum dögum), helt Chr. Matras (op.cit.) at forliðið mátti sipa til at “her har været en Sæter”, heldur enn at sipa til kobba, fyrst og fremst tí at staðið liggur langt frá sjónum og merkingin ‘Sæl, Sælhund’ tí onga meining gevur. Trupulleikin, sum Matras sá hann, var kortini at staðið liggur so stutt frá býlinginum Vági (og somuleiðis Uppsølum) at tað illa fær verið “ærgi” hjá teimum ið har búðu. Eina möguliga frágreiðing helt hann kunna vera at búsettingin í Vági kundi vera ung, og at eitt nú kunoyingar kundu hava havt ærgi har. Seinri fornfrøðiligar kanningar benda tó á at búsettingin í Bø/Klaksvík er fyrndargomul (Sølvará 2008). Ein annar möguleiki sum Matras nevnir, er at garðurin í Vági onkuntíð í tíðini kann hava verið oyðin, og at jørðin ið hoyrdi til garðin, hevur verið brúkt sum ærgi av fólk á øðrum gørðum, t.d. í Gerðum (Matras 1933: 18). Sølvará (2008: 76) heldur hesa frágreiðing ikki vera ósannlífka. Til tað er tó at siga at Selheygg(j)ur liggur framvegis mestsum ov nær aðrar búseting, eisini Gerðum (minni enn 1 km), til at kunna roknast sum “ærgi”.

Vesturi í Vágum, á suðursíðuna á Seyrvágsfirði, er víkin ið ber navnið *Selvík*. Hetta er í haganum Úttriðingi, sum í dag er býttur sundur í tríggjar hagapartar, harav tann í miðjuni eitur *Selvíkar* el. Á *Selvíkum* (í fleirtali). Á málborðsblaðnum (F20) frá 1901 sæst oman móti sjónum ein rætt og tvær seyðastøður. Longri úti móti Lambadali er, stutt frá sjónum, staðarnavnið *Rættarhamar*. Í 1902 lögdu norðmenn eina hvalastøð í Selvík, og hon var í drift til einaferð í 1920'num (Jacobsen 1996: 441). Men hví eitur víkin *Selvík*? Tað ber ivaleyst til at hugsa sær at víkin hevur fingið navn av kobbum/kópum. Men fara vit niðan gjøgnum dalin, niðan við Selvíkará, koma vit til eitt berg á suðursíðuni ið eitur *Selberg*, og í erva millum tað og dalin er *Selbergsskarð*. Tað ber illa til at hugsa sær at bergið og skarðið skulu hava fingið navn av kobba. Meira sannlíkt tykir tað mær at í dalinum hevur *sel*, í somu merking sum *ærgi*, verið, og at tað er tað sum hevur givið Selvík og Selbergi navn, teimum báðum stóðunum við hvør sín enda á dalinum.

Eisini spyr ein seg sjálvan um staðarnavnið *Lambadalur* skal síggjast í hesum sama høpi. Dalurin er longri úti og næsti granni hjá Selvík. Forliðið *Lamba-* í staðarnøvnum kemur av *Lambhaga*, staði har tey hava havt lomb gangandi ið eru tikan frá ónum tí tær skuldu mjólkast.

¹ Max Cecil Weihe eigur takk fyrir upplýsingar úr Eysturoyar kirkjubók.

Um orðið *sel* h. sigur NSL at sum felagsheiti (appellativ) í merkingi ‘seterbu’ finst tað í Noregi í málþorunum á Vesturlandinum, Telemark, Valdres og Gudbrandsdalnum, men at tað í nýnorskum ikki finst í merkingini ‘seter’. Í Dalarne í Vestursvøríki og í Íslandi kann tað báði merkja ‘seterbu’ og ‘seter’. Í norrønum tykast *sel* h. og *sætr/setr* h. hava verið samheiti (synonym, t.e. merkt tað sama), og *sætr/setr* h. lýsir NO sum ‘seter, støl, fjellbeite med hus til å vere i om sommaren’, við øðrum orðum tað sama sum fornfrøyskt *ærgi* h., sum FO lýsir soleiðis: ‘(stn.) summarbit til neyt (í haga) har ið fólk hevur hildið til um summarið (saman við kríatúrunum)’.

Um orðið *sel* h. er annars at siga at tað er sonevnd *ja*-avleiðsla við minkingarmerking (diminutiv) av orðinum *salur* k. (í hvmf. og hvsf. flt. ávikavist *seljum* og *selja*): *sel* < **salja-*, sbr. eisini við tað gotiska sagnorðið *saljan* ‘dvølja, búgva’ (NSL; ÍOrðsif).

Er hugskotið um növnini *Selvík* og *Selberg* ið her er borið fram, eftirfarandi, styðjar tað upp undir at hvørkikynsorðið *sel*, sum hevur verið vanligt í Noregi og Íslandi, eisini hevur verið kent í Føroyum, men eftir varðveittum staðarnøvnum at døma hevur *ærgi* verið nógv tað vanligara orðið her á landi (kemur fyrir í øllum sýslum). Meðan *ærgi* er tøkuorð úr gæliskum, sbr. fornískt *airghe* (Matras 1956; ÍOrðsif), er *sel* upprunaligt norrønt/germanskt orð.

Støðul/støðil k. og mjaltir kv.

At enda kann nevnast at vit eisini hava orðið *støðul* el. *støðil* í frøyskum (tað fyrra sigur FO vera suðuroyarorð); sambært F20 kemur tað fyrir í staðarnøvnum víða um landið (eini 15 støð víst á F20, haruppií növn sum *Støglarnir* og *Stelagjógvín*). Norr. *støðull* k. (< *stabular) merkti ‘støl, seter, d.e. stad der buskapen blir samla og mjølka, både mjølkestad nær gården (heimestøl) og til fjells (fjellstøl)’ (NO). FO lýsir *støðul/støðil* k. sum ‘(í haga) pláss har neytini vórðu mjólnkað’. Í frøyskum tykist *støðul/støðil* tískil merkja pláss har neytakonurnar ið gingu til neytar, mjólnkaðu neytunum og síðan bóru mjólkina heim til húsar, og ikki tað sama sum *ærgi* ella *sel*, har fólk búðu um summarið saman við kríatúrunum.

Tá ið nú *Selheyggjur* í Klaksvík eftir øllum at døma hevur ligið so stutt frá gamlari búseting í Vági sum fornfrøðingar nú kunnu vísa á, og tí illa kann hava verið ‘ærgi’ hjá teimum ið har búðu, og eisini stutt frá grannagørðunum um so var at Vágur eitt skifti hevur verið oyðin, kunnu vit spryra um *sel* í tí fórinum kann hava havt somu merking sum *støðul* heldur enn *ærgi*? Um so er, minnir navnið *Selheyggjur* um navnið *Mjaltheyggjur* í Hamrahaga suður í Vági, eitt navn ið eisini merkir pláss har tað hevur verið mjólnkað. Tað norrøna orðið *mjaltir* kv. flt. ‘mjólking, mjólkingartíð’ er fleirtal av *mjølt < *melhtu > *melhti*-, skyldt við *mjólk* (sí Matras 1933: 208 og ÍOrðsif). *Mjaltir* tykist eisini koma fyrir í *Mjálthamar* (< *Mjaltahamarr) á Trøllanesi, í haganum suður frá bygdini, og *Mjaltagarður* í

Koltri og á Skælingi, hesi seinru í bønum stutt frá húsum (Matras op.cit.). Mítt uppskot er tí at tolka *Sel-* í *Selheyggi* sum ‘mjólkingarpláss’ heldur enn sum ‘ærgi’.

Niðurstøða

Niðurstøðan er tí tann at tó at *ærgi* tykist hava verið tað vanliga orðið í fornþoroyskum um summarbeiti hjá neytum, so hevur hvørkikynsorðið *sel* ikki verið heilt ókent her á landi um enn brúkt í nögv minni mun. Í navninum *Selvík* tykist tað hava verið brúkt í somu merking sum *ærgi*, meðan tað í navninum *Selheyggjur* helst hevur verið brúkt í merkingini ‘mjólkingarpláss’, t.e. í somu merking sum í staðarnavninum *Mjaltheyggjur*.

Bókmentir

F20 = *Føroyar Topografiskt kort 1:20.000*, 3. útg. København 1987-1998, 1. útg.
1901: Geodætisk Institut / Kort og Matrikelstyrelsen.

FO = *Føroysk orðabók*. Tórshavn 1998: Føroya Fróðskaparfelag

Helgason, Jón. 1951: *Kongsbókin úr Føroyum. Útiseti VI*: 101-122.

ÍOrðsif = Ásgeir Blöndal Magnússon: *Íslensk orðsifjabók*. Reykjavík 1989:
Orðabók Háskólangs.

Jacobsen, Sonni. 1996: *Sørvágur og sørvingar 2: Sørvágur*.

Matras, Chr. 1933: *Stednavne paa de færøske Norðuroyar*. Kjøbenhavn.

Matras, Chr. 1956: Gammelfærøsk *ærgi*, n., og dermed beslægtede ord. *Namn och bygd* 44.

NO = *Norrøn ordbok*, 5. utgåva. Oslo 2012: Det norske Samlaget.

NSL = *Norsk stadnamnleksikon*. Red. av Jørn Sandnes og Ola Stemshaug, 4.
utgåva. Oslo 1997: Det norske Samlaget.

Svabo, J. Chr.: *Indberetninger fra en Reise i Færøe 1781 og 1782*. Udg. af N.
Djurhuus. København 1959: Selskabet til Udgivelse af færøske
Kildeskrifter og Studier.

Sølvará, Hans Andrias. 2008: *Klaksvíkar söga 1: Klaksvíkar Kommuna og
Sprotin*.

Taxationsprotokollin = *Protokol over den i Henhold til Lov angaaende en ny
Skyldsætning af Jorderne paa Færøerne af 29de Marts 1867 foretagne
Taxation af bemeldte Jorder*. Kjøbenhavn 1873.

The Teaching of Faroese as a Second Language in Compulsory Schools in the Faroe Islands through the Critical Perspectives of School Leaders and Teachers

Fróðskaparrit 70 (2024): 68-87

©The Author(s) 2024 Open Access under Creative Commons by Attribution License. Use, distribution and reproduction are unrestricted. Authors and original publication must be credited.

www.frodskapur.fo/

Undirvisning í føroyiskum sum annað mál (FSA) í føroyska fólkaskúlanum sæð frá kritiska sjónarhorninum hjá lærarum og skúlaleiðslum

Sissal M. Rasmussen¹, Fróðskaparsetur Føroya, Føroyamálsdeildin;
Kalpana Vijayavarathan-R², Fróðskaparsetur Føroya,
Námsvíssindadeildin; **Helena Kannuberg³,** Fróðskaparsetur Føroya,
Námsvíssindadeildin, **Laufey H. Blaasvær⁴.**

Abstract

The aim of this qualitative study is to elicit the perspectives of teachers and school leaders on the implementation and enactment of Faroese as a second language (FSL). Data from reports and semi-structured interviews with teachers and school leaders reveal how they have implemented and enacted FSL in Faroes compulsory schools. Their perspectives are analysed using the lens of optimal second language acquisition to describe and critically study the FSL status quo in the Faroe Islands. Findings highlight that duration and intensity of student exposure to learning FSL appears to pose barriers to language learning, teachers point out their lack of efficacy in the field and the sparse supply of FSL materials. Teachers with the Master's diploma in FSL are clear that they have acquired valuable competences to teach FSL and recommend a focused approach to building competence in FSL for their colleagues and the pre-service teachers in teacher education. These results show that a significant challenge lies also in the language learning environment, e.g., the presence of Danish and English in upper secondary schools.

---

¹ sissalmr@setur.fo

² kalpanav@setur.fo

³ helenak@setur.fo

⁴ laufey@norna.fo

Úrtak

Endamálið við hesi kvalitativu kanningini er at varpa ljós á sjónarmið hjá lærarum og skúlaleiðarum um, hvussu undirvísing í føroyskum sum annaðmál (FSA) verður framd. Dátur frá frágreiðingum og semi-struktureraðum samrøðum við lærarar og skúlaleiðarar vísa, hvussu FSA er sett í verk í fólkaskúlanum, og hvussu tað hevur hepnast. Fyri at lýsa og granska støðuna hjá FSA í Føroyum kritiskt verða teirra sjónarmið greinað við støði í, hvussu annaðmálmáltøka á bestan hátt verður framd. Niðurstøðurnar vísa, at forðingarnar hjá næmingum at læra FSA fyrst og fremst eru tið og intensiteturin í undirvísingini. Lærarar vísa á væntandi førleikar og at ógvuliga lítið FSA-tilfar er tøkt. Lærarar við diplomútbúgvingini í FSA halda seg hava fingið týðandi førleikar í frálæru av FSA, og mæla til at arbeitt verður miðvist við at byggja upp FSA førleikar hjá øðrum lærarum, læraralesandi og í læraraútbúgvingini. Úrslitini vísa eisini á, at ein týðandi avbjóðing eisini er í málsiga læruumhvørvinum, har enskt og dansk hava stóran leiklut í skúlaverkinum, serliga á miðnámi.

Keywords: Faroese as a Second Language (FSL), Second Language Acquisition, perspectives of teachers and school leaders on implementation and enactment of FSL.

Leitorð: Føroyskt sum annað mál (FSA), annaðmáls máltøka, sjónarmið hjá lærarum og skúlaleiðslum í mun til at fremja føroyskt sum annaðmál í útbúgvingarskipanini í verki.

Introduction

The current population of the Faroe Islands is 54.569⁵ (Hagstova Føroya, 2024) and immigrants are about 17 %. Nordic citizens (Icelandic, Swedish, Norwegian and Danish) are around 9 % and non-Nordic citizens are around 8 %. It is important to note that ethnic Faroese born in Denmark are included in the Nordic numbers. These numbers indicate diversity, contribute to the country being multiethnic, multicultural and multilingual demographically and reflect what is a recent development. With increasing immigration in the Faroe Islands, the approach to education in Faroese as a second language (FSL) is crucial for Faroese society as teaching FSL is significant for immigrants as one important factor in their integration journey. Immigration has taken a fair amount of the focus politically, so arguably, teaching FSL has not been given appropriate importance, which can lead to skewed perspectives of language as just a mediator of integration and educational outcomes and not a resource per se.

The language learning environment is unique and complex in the Faroe Islands. The small size of the language with its few speakers results in limited materials in Faroese and even less in the field of Faroese as a second language. Danish and English play a role both in the educational system and society as a whole. Though Faroese is the dominant language, there is dependence on Danish

---

⁵ Retrieved 03.04.2024 from Hagstova Føroya (Statistics Faroe Islands)

in certain fields. This means that migrant students need to learn Faroese and Danish to successfully complete schooling at compulsory and higher education.

Aim of the Qualitative Study

The aim is two-fold: firstly, to map the status quo regarding FSL through analysis of reports from school leaders and semi-structured interviews with school principals and teachers. Secondly, to critically analyse the implementation and enactment of FSL through the lens of optimal second language acquisition (SLA) and SLA-teaching.

Theoretical Underpinning

The theoretical basis used to underpin the study are second language acquisition and SLA-teaching. SLA is a complex field, but certain factors are established as having an impact on SLA. The crucial factors are time of exposure to L2 (Hoff et al., 2011), timely and effective language interventions, and these are key as language proficiency is important for educational success (Tienda & Haskins, 2011).

In terms of second language (L2) learners, variables such as intelligence, aptitude, motivation, attitude, social context, sociolinguistic aspects, and the time taken to learn a language (Ortega, 2008) influence SLA. These factors have a contextual influence on the learner (Dörnyei, 2001; Sawyer & Ranta, 2001) and have a decisive role in determining learner success.

Studying how people learn languages after their L1 is useful as it contributes to the question of when to introduce second language learning for immigrants in their journey towards integration and how teaching can be effective in SLA (Ellis, 2020). Apart from the L2, the first language (L1) should be preserved and developed given its strong link to identity and sense of self (Egert et al., 2021).

When it comes to bilingual language learning, Hoff et al. (2011) underline that it is normal for bilingually developing children to not be on par with monolingual children in the rate of acquiring each language. The proficiency level of one language of the bilingual student (usually the L2) assessed in education cannot be an indicator of ability as in the monolingual student. "A bilingual child is cognitively more able than his single-language skills reflect." (Hoff, 2011, p. 23).

FSL teaching becomes a key factor in bilingual learning and requires a concentrated and planned effort to facilitate language learning and equity of assessment. These students must have fit-for-purpose teaching as L2 learners if they are to feel a sense of belonging and be motivated to learn. Motivation is identified as a significant learner trait situation-dependent key factor, and therefore, the kind of tasks that motivate students, the teacher's approach to student motivation and strategies of language learning are all viewed as motivating factors (Dörnyei and Skehan, 2003).

Educational policy making usually comes from outside the school, typically involving government decision-making at the strategic level. It is evident that policy has an impact on FSL teaching as FSL policy comes from a place of power, and schools are subject to national policy (Fielding, 2007). The Board of Education in the Faroe Islands creates policy to be implemented in schools in response to socio-political decision-making. The bargaining power of the schools in interpreting the policy is flexible, but implementing it is mandatory. School leaders attempt to interpret within the contextual relevance and restrictions of their schools.

The school leader focuses “institutional activity” (Ball et al., 2012, p. 44) based on the policy and conveys it to teachers through objectives/guidelines and teachers enact policy in their classrooms according to their interpretation and translation of policy. This dialectical development is by no means linear, which is why there are differences among schools as to how policy is played out (Ball, et al., 2012). Ball et al. (2012) indicate that any recently introduced policy faces resistance as it has to compete with already existing policies in the schools for resources, teacher positions and time in the curriculum. This is possibly why policies may or may not be implemented as they involve ‘sense making’ at all levels of the organisation.

Teachers have to be educated to teach a second language, and their expertise can only be built if they have a sense of self-efficacy based on their qualification as their competence affects teaching quality, and consequently, student learning outcomes (Goddard et al., 2000). Teachers should become knowledge producers instead of knowledge consumers knowledge production being given importance is key to encouraging teacher discourse and providing the chance for teachers to claim ownership of how they approach FSL teaching. There appears to be clear theoretical indications that policy, school leadership, teacher and teaching competences are decisive for students to learn FSL.

Methodology

The case study was chosen as an appropriate framework to explore the phenomena of fit-for-purpose FSL teaching asking how and why questions Yin (2003). Our study is a qualitative case study set within the boundaries of a specific context in natural school settings and dual sources of data. In this form of research, the research questions develop in interaction with setting, data and analysis in conjunction with sampling, data collection and interpretation. There is no representative sampling or any claims to generalizability of findings but “... learning from others’ experiences” (Duff, 2008, p. 51). Maxwell (2005) classifies questions used to query qualitative study as questions of meaning, questions that highlight context and questions that explore processes. The perspectives of the research participants are a cogent factor in shaping a case study. In this context, while individual experience is unique and relevant, there is a common

denominator in shared experience where school leaders have to implement policy, and the teachers enact it in their classrooms.

Data Collection

Our data are from *two* sources – firstly, *reports* on FSL teaching from 13 school leaders to the Board of Education in 2022. The reports were sourced from the Board of Education, where all schools were asked to give an account of the status of FSL in 2022. The reports offered insight into policy implementation and enactment of FSL. The reports (dated March 2022) described the organisation and teaching hours in FSL. Secondly, 14 *semi-structured interviews* with school leaders and teachers.

Regarding the *reports*, forty five compulsory schools (with students aged from 6 to 16) were asked to describe their FSA teaching approach and organisation and 13 schools responded. In the academic year, there were 343 FSL students out of 6879 students in all, which includes 5% of all students in the Faroese compulsory schools. The reports from the school principals accounts for 126 students of the 343 total number of students receiving FSL teaching. This data represents 37 % of the total amount of students receiving teaching in FSL.

Based on these reports from the school leaders, an interview guide was formulated to be used in the semi-structured interviews. The interview guide consisted of seven questions for the school principals and eight questions for the teachers. The questions were designed to elicit information on these issues: i. Organisation and implementation of FSL teaching, ii. approach to teaching FSL, iii. selection criteria for choice of FSL teachers, iv. teacher preparation for teaching FSL, v. success of FSL as observable student learning outcomes, vi. access to training courses for FSL, if such courses were helpful for teaching FSL and what would make the situation optimal for effective teaching of FSL.

The semi-structured interviews were conducted with teachers and school leaders separately and individually online. We contacted the same 13 schools, which had reported on FSL teaching. Out of the 13 schools, seven schools responded to the request for interviews accounting for a little over 50% of the target population. The interviewees represent three of the largest school areas, thereby representing a significant part of the target group. There were seven compulsory schools in the study and the interviews included one teacher and one school leader from each of these schools. The teachers are categorised as T1 – T7 in the data analysis, and the school leaders are categorised as L1 – L7 totalling 14 interviews of a little over three hours in total.

Figure 1: Overview over data collection

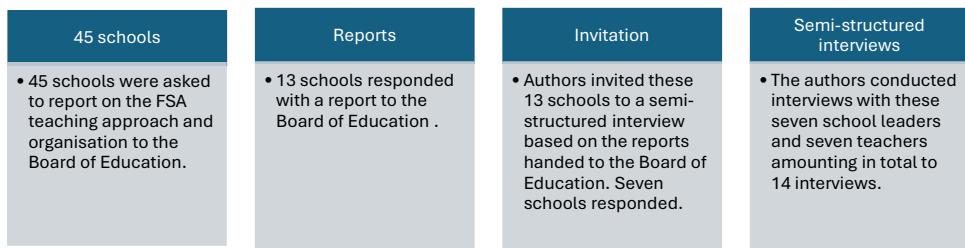

Figure 1 illustrates the overview of the data collection process with both reports and semi-structured interviews. The data allowed for a focused approach to cover the relevant issues for the study to shed light on the status regarding how FSL is taught, and how it is organised in terms of number of hours and the teaching approach in specific schools.

The semi-structured interviews with school leaders and teachers were transcribed in full length. Word for word transcription of interviewer and interviewees was undertaken without interjections, laughter, etc. Excerpts from the interviews quoted in the article have been translated into English by the authors.

The interviews were anonymized by names, school and district and any other revealing comments such as references to towns and places, which could identify the school or speaker. Given the close-knit educational community in a small-scale society as the Faroes, effort was made to prevent identification as such ethical considerations are important. Current university guidelines regarding ethics (in progress) were adhered to in the storing of data safely, seeking informed written participant consent and anonymisation of data.

Analysis of Data

A content analysis was conducted for the reports to arrive at an overall picture of FSL in the school system. This was followed by a two-pronged approach for the data analysis to provide a framework for the thematic analysis. The analysis of the interviews was based on both analytical induction and deduction in interpreting findings and arriving at conclusions to enable “transfer of knowledge”. The interviews were first transcribed according to the interview questions, and coded both inductively and deductively using *a priori* and *post priori* codes based on literature and elicited from the data respectively. Subsequently, a second-level analysis involved a re-coding based on focused coding (Saldaña, 2010) to parse data as fully as possible within key themes for FSL learning and teaching as identified below.

Table 1. List of themes

-
a.	The number of FSL teaching hours
b.	Teacher and teaching competences
c.	Student and teacher motivation
d.	Availability of teaching materials
e.	Knowledge sharing among FSL teachers
f.	Complex language learning dynamics
g.	Learning Faroese through other languages
h.	Coordination of FSL teaching for immigrant children – internal and external
i.	Informal learning of Faroese outside school
j.	Government funding
k.	Added salary for FSL teachers
-

The themes have been identified in the data (in no particular order) from the semi-structured interviews as seen in Table 1. The interviews were inductively coded by themes, e.g., all extracts about teaching materials were grouped together, allocated teaching hours, etc. The transcription and thematic coding amounted to 119 pages. The key themes which belong within the scope of this article (a - g) have been analysed specifically, while for example, themes like salary, government funding, which were clear concerns, have not been included given the aims of the article.

Findings from the Reports

There reports sourced from the Board of Education provided an overview of the organisation and teaching of FSL in compulsory schools and allowed insight into policy implementation and enactment not accessible elsewhere. These served as a foundation for not only designing the interview questions but offer an overview of the environment as FSL is a developing field in the islands.

Findings from the Interviews

The analysis was structured by themes as displayed in Table 1. The first theme is the settings and design of FSL, which describes the organisation of FSL teaching in terms of hours, student grouping and how it fits in with the students' timetable. Other themes deal with: i. teacher and teaching competences of FSL teachers, ii. motivation of learners and teachers and knowledge sharing, iii. the language learning environment with reference to the medium of instruction, iv. the issue of Danish and English having their influence in school and in society, v. knowledge sharing of experience in the field among FSL teachers and finally, vi. the dearth of learning materials. We analyse these issues below with excerpts

and examples to highlight the various aspects. Teacher and leader responses are grouped separately, and we begin with teacher responses.

Settings and Design of FSL

In the seven schools included in our study, it is evident that the organisation of FSL teaching in terms of hours varies from school to school, how students are grouped and how it fits in with the students' timetable. As quotation 1 reveals, this could be individually or in groups organised according to age, ability and country of origin, where possible.

1. ...We have divided students into groups (...) We organise it in such a manner that we put [students] who fit together and teach them together. Otherwise, we would be unable to reach all students. They who are the weakest and almost in the same age group are taught together. They who are strong, we try to teach them together. Sometimes, [students] are not grouped according to age. (T3)

The interviews also reveal that students are required to leave their regular classes and join the combined class with FSL peers with a specific FSL teacher during school lessons - students are not taken out of Faroese and Maths classes for FSL.

In the interviews, teachers mention a change that has just been implemented on an experimental basis, which is the creation of two reception classes where only FSL students are gathered, but this does not include all FSL students in the islands, due to logistics.

2. ... all children in the municipality, from grade 6 to 10, meet at 8.00 am in the evening school and are taught Faroese from 8.00 to 10.00 am and then return to their schools. This system functions very well.
(Tx⁶)

In some schools, if immigrant students arrive mid-school year, occasionally, they can receive extra lessons. This is only possible if the school leaders have been informed and choose this option. This is a change from the system when each student was allocated 20 hours per year.

Significantly, all the teachers are vehement that FSL teaching currently practised in cannot in any way fulfil the learning outcomes. The amount of FSL hours for a school varies considerably, and one must keep in mind that the time students get for FSL is a pivotal factor as 5-7 years are needed to learn a language (Ortega, 2008). A teacher questions how it (FSL teaching) can function when it involves at least 50 students with 8-10 nationalities sharing only 15 teaching hours a week (T4). Hoff et al. (2011) highlight the time of exposure to L2 as crucial factor for learning, and this is currently not the case in FSL teaching.

---

⁶ Anonymised to preserve teacher/school identification

A teacher states that on average, a student gets 15–20 hours per school year (T7).

3 .... Those students who have just arrived require much more teaching than the hours allocated by the school, which is two hours per group a week... I wish those students who arrive in maybe grade 6 or 7 could have intensive Faroese teaching for a time. So, they don't attend classes and cannot follow the teaching. Because majority of the teaching is in Faroese. They sit in class and don't understand a thing. [I would like] that they received the three-month or something of FSL teaching, every day for two to three hours or something like that, so they can better follow in class (T1).

Teachers are concerned about the insufficient funding and hours to ensure successful learning outcomes:

4. ... More hours... plenty more hours from the Board of Education because it always results in the schools have not enough funding to meet the needs of actually all of the students...also because one underestimates the time required to learn a new language (T2).

These calculations reveal the less than ideal conditions for fulfilling FSL outcomes: it is doubtful whether students can learn with this limited input and over the short period of exposure to Faroese. The unrealistic demands challenge the ability of teachers and school principals to do help FSL learners optimally. There is a lack of equity in that not all children are given equitable access to FSL due to contextual factors. This lack of equity can affect learning outcomes and student motivation (OECD, 2016).

Teacher and Teaching Competences of FSL Teachers

The data identifies the characteristics of teachers involved in FSL participants and draws attention to their qualifications. Analysis reveals their different backgrounds and comprise the following: (i) teachers of Faroese as L1, those who have majored in Faroese language and literature, (ii) teachers with experiential knowledge in teaching L2 SLA (the majority), (iii) teachers who have studied some courses in L2 and SLA at different levels (could range from a one-day course to diplomas), (iv) teachers who know the immigrant student language, one teacher who has studied Faroese as a specialised subject in Teacher Education and one in Danish, and finally, teachers who have a special interest in the field.

In the interviews, teachers speak of experiencing a gap between their professional skills and the demands placed on them in praxis. When teachers are asked to report as to their competence in teaching FSL, few claimed to be well-equipped, some did not feel they had the competence, while others were indecisive. It is crucial to highlight that when teachers speak of FSL teaching

going well, it is despite their awareness of the limitations of the given framework and from the perspective of their personally having done their best.

Worryingly, what the data shows is that teachers state that they have not been prepared for teaching FSL as part of teacher education:

'... but on the part of teacher education, I don't really feel that I had the necessary knowledge that I needed for this [FSL] teaching.' (T1)

As stated in the literature view, research indicates that teacher pedagogical competence is crucial to their being able to function professionally (Coburn & Stein, 2006). As part of developing teaching competences in FSL, a master's diploma course in FSL for teachers (for which an executive order is still pending) has just concluded, which some of the participants attended. This course is positively mentioned by teachers in the interview data. The teachers enrolled in the master's diploma course feel strongly that they have become equipped to teach FSL as indicated:

5. ... of course one feels with my education a little more and more than one has somehow - some reasons ... for this which I'm doing - research has shown that it is good. Before this [FSL course], it was only, I think, a feeling that this is right or something. And something one has found ...no, this I have done completely wrongly. When one reads and so on, so it [the FSL course] has helped me in this way (T4).

6. I wasn't fully equipped before I attended the FSL course at the university. Through that study and the teaching which we have had at the university, has made it clearer and clearer that one cannot appoint just anybody to teach FSL. One discovers that when one reads about it or attends classes about it [FSL]. I can say that there have been teachers, who have taught [FSL], who were not properly qualified. This is because no one has been qualified for this before now (T2).

As stated in the literature, teacher self-efficacy determines teaching quality (Goddard et al., 2000), and the course being viewed as competence-giving may contribute to self-efficacy.

The analysis reveal that teachers have become self-reflexive about their prior praxis as having either done things correctly or otherwise, and others comment that the master's course is a positive development for future FSL teaching. Analysis also highlights that the teachers see the other short FSL courses as failing to meet the demands.

7. By studying FSL at the university, I'm qualifying myself for the task. Before that, I believe that I had one short course in the Courses and Materials Development Centre (NÁM), it was one day. One does not learn much in one day. I've haven't had the competence... (T2).

Thus, there is a spectrum of qualifications, which are not necessarily specific to L2-teaching, and this may have significant implications for the teaching of migrant students and their development in the school environment.

Lack of Teaching Materials

Almost all teachers and leaders express their frustration over lack of suitable teaching FSL materials. They are neither designed for FSL nor age appropriate. While there are some new materials that are helpful, they are far from adequate for teaching at all levels and too few. Teacher responses indicate the overwhelming challenge that lack of materials have for teaching.

8. This shows how significant it is to have good and age-appropriate teaching materials for all levels... But, materials are lacking. It is not sufficient. But, we use what is available. I would like to add that the materials which have just been designed serve their purpose. Unfortunately, there are too few (T2).

Another teacher has more details to add regarding teaching materials.

9. We would like more materials and further development... we're lacking Faroese as a second language materials, When students join grade 7 in school, it is difficult to use materials designed for three-year olds to learn words and so on. Age-appropriate materials is crucial (T6).

Motivation of Learners and Teachers

Motivation promotes learning, and inadequate exposure to FSL, as indicated earlier, creates dissatisfaction among students as teachers identify, and this has a direct impact on learner and teacher motivation (Dörnyei and Skehan, 2003). Teachers are concerned with learner motivation:

10. To begin with, the students are interested, but soon lose motivation as the number of teaching lessons provided are too few. If it is to make a difference (T6).

A teacher explains that students lose motivation to learn Faroese as they receive too little education in it, especially when they arrive at the secondary school level (T3).

The Language Learning Environment

The analysis of data highlights significant challenges in teaching Faroese as a second language that engender certain dynamics in the learning environment. This means that the language chosen as the medium of instruction becomes a complex factor given the contextual situation, where it is not possible to teach Faroese through the students' L1.

11. I think that it is also a problem that they learn Faroese through another language. Not through their L1. So, they have to learn Faroese through English. We do not know Lx or whatever language. I think this is really troublesome. [She gives an example of teachers teaching Faroese through their Lx as it is also the student's L1]. This gives the best results, but we cannot always do this in the Faroes. Not with the limited hours given now in the school (T6).

As stated in the introduction, the significant presence of Danish in the school system and the increasing predominance of English in the society have resulted in a form of passive multilingualism. The migrant students are diverse, and for those who are of Nordic origin, Danish becomes a tool for learning Faroese and coping with the presence of Danish. More than half the teachers point out the pronounced variation in prior language student competencies. Repeatedly, teachers identify the complexity in teaching children who do not know Danish and/or English and the resultant sense of professional helplessness. Some of the students are competent in English and/or Danish allowing them to learn Faroese through these languages. As for the migrant students who know English (and not Danish), it serves as a facilitator in learning Faroese. School principals express concern about Danish in the school system as many textbooks in upper secondary schools are in Danish and can become a barrier to FSL student subsequently being able to cope at the higher level.

Further, the teachers bemoan the lack of coordination among stakeholders as a weakness that concerns teachers as expressed below:

12. The municipalities should take greater responsibility (...). They should play a role in organising interpretation and so on because they are a natural integrated part of our work. (...) I feel this is lacking (...) We could have increased cooperation with the Immigration office, because they have their fingers on the pulse. I'm sure several of these households would need help for their children's school work (e.g. Danish) and so on (T7).

The teachers are frustrated with the lack of co-ordination between the school system and other stakeholders. They fear the absence of a network of support systems might lead to individual students losing out on language and educational opportunities.

Experiential Knowledge-sharing

As outlined in literature, support and network for teachers is crucial (Coburn & Stein, 2006). Data reveals that engaging in discussions on SLA and experiential knowledge-sharing appear to be a challenge. A few teachers mention that the lack of subject knowledge of teaching of FSL makes it difficult to reach the target group. Teachers also feel isolated and wish for knowledge sharing and co-

construction of knowledge. A teacher comments, 'Right now we're working solo (T3)'. Another says:

13. ... it appears that we have to 'rediscover the wheel'. Our challenge as teachers is, though we wish the best for our students, we don't really know how to teach FSL. In fact, no one knows how exactly to do it. It's not properly organised (T6).

Leader Perspectives on the Overall FSL Issues

The school leaders have expressed their views on various aspects of FSL in their schools. The responses from school leaders indicate that the choice of teachers for FSL teaching is quite random. Majority of the school leaders acknowledge that FSL teaching in their schools does not fulfil the needs of the migrant students. One leader describes the complexity of FSL:

14. I don't think so (the FSL hours available do not meet the needs of the FSL students). We've often mentioned it to the school authorities that is useless to teach grade 8 and 9 students a few (FSL) hours a week (...). To add, it [language] is such a big part of the integration of these children. Language is key to a lot of things. Not just the Faroese language (L2).

The quotation below illustrates the challenges when it involves teacher competence and number of FSL hours available:

15. ... once we apply for FSL hours from the Board of Education, we are allocated a quota and I then ask two or three teachers to take responsibility... we tried to do it properly. Applied and everything, but it didn't come through. Possibly, funding was an issue as it is expensive. We have stated the importance very often. It is useless to teach only a few hours for children in grades 8 and 9 as it is such a crucial part of their integration. Language is to key to so many things. (L2)

The lack of teacher competences does not follow recommendations in the field that gives high priority to teachers being educated to teach SLA (Ellis, 1997, 2001; Pica, 2005). They acknowledge that only in a few cases are the teachers chosen for their specific FSL teaching competence and others differ as detailed below:

16. In the beginning, it was because it was one of our teachers with experience from abroad, where she had taught (...). So, she became the obvious choice (...) I sent her to the available courses. And asked her to join the FSL Master's diploma at the university. She is doing that now. We have emphasised that we should try to have a high standard as possible (L1).

17. So there was a woman and then she got other colleagues to join her [in teaching FSL] (L4).
18. And teachers who have a particular interest in teaching FSL (L5).

Another concern of leaders mirroring that of the teachers is the students' linguistic diversity, which poses a massive challenge to the school system as teachers cannot have competence in all the languages represented in the immigrant demographic. One of the leaders identifies that the current FSL set up is more successful for lower grade students:

19. It's [the teaching hours] sufficient if children come early, so we can get them through the school. They pass Danish and Faroese because they are able to manage. Much more needs to be done if it is to benefit students leaving school at age 16 (L2).

The school principals further suggest that a reception class might work favourably, which is yet to become common praxis.

Discussion of Themes with Implications for FSL Learning and Teaching

The aims of the article were to describe the FSL status quo and analyse its implementation and enactment in the context of SLA and SLA teaching. Data shows commonality of ideas shared by teachers and leaders alike reflecting the same issues that are of concern and illustrate the drawbacks of the current FSL approach. The coding of the interview data revealed certain themes, and a picture emerges of the status of FSL, which can also be grouped thematically using organisation structure as the basis of analysis.

The analysis data identifies themes which reflect the interviewees' expectations of the strategic level i.e., the Ministry of Youth and Education as policy makers. The challenge is the absence of any educational directive for FSL, or curriculum designed to guide teachers, which is fundamental to policy making and is the clear responsibility of the strategic level as highlighted in the literature review (Coburn, 2016). Despite the missing policy, it is evident from the analysis of data that the school system has created its own models.

Schools have two clear expectations of the policy makers: availability of sufficient funding to serve all FSL students effectively and sufficient teaching hours to meet the needs of diverse students. Lack of funding for the number of teaching hours limits the amount and quality of FSL teaching on offer. Student entry level of language competence, proximity of student language to Faroese, and the challenge of having to simultaneously learn both Faroese and Danish are all challenging factors, which should be considered when funding the requisite teaching of a diverse student population. This is significant as all school principals and teachers identify insufficient allocated teaching time as

detrimental to the aims of FSL as it fails to meet the needs of the students. Given that research is clear about the time it takes to learn a language 5 - 7 years (Ortega, 2008), this seemingly token availability of formal FSL learning opportunity cannot significantly support SLA and L2 teaching. As one of the crucial factors in L2 learning is the amount and duration of exposure to L2 (Hoff et al., 2011), the limited hours for FSL become less than effective, which is why teachers focus their criticism on it. Apart from L2, little attention has been given to the preservation and development of the immigrant students' L1, which is relevant as it connects them to their home culture and identity (Egert et al., 2021).

As stated in the theoretical underpinnings, the progress in language learning of bilingual children should not be compared to monolingual children, as they make slower progress in learning a second language, which is why the length and intensity of teaching FSL is a key factor in FSL. An important factor for optimal FSL teaching identified in literature is the qualifications, competence and self-efficacy of as it has marked influence on teaching quality and student learning outcomes (Goddard et al., 2000). Teachers clearly identify that The Faculty of Education should implement FSA for its pre-service teachers. For in-service teachers, continued professional development should be provided for building teacher self efficacy to contribute to student motivation and learning.

In the light of the literature review, language proficiency contributes to educational success and interventions have to be timely and effective (Tienda & Haskins, 2011). Our analysis reveals the troubling fact that the respondents say there are students who do not receive FSL teaching at all as the lack of funding requires school leaders and teachers to select students.

Teachers would like a formally organised approach involving the local municipalities, foreign office, and child welfare authorities which may build bridges between the formal (school) and informal language learning (outside school) environments. The teachers suggest that in cooperation with parents, it would be helpful to have interpreters, help with student homework and adopt a preventive rather than a reactive approach to facilitate FSL use in various contexts.

The internal coordination of SLA within schools falls to the school principals to implement as effectively and efficiently as possible under the current circumstances. The data demonstrates that there is an information gap between school leaders and the teachers when it comes to the arrival of new immigrant students. Teachers bemoan the leaders' lack of understanding of the issues involved in teaching students FSL. Therefore, teachers feel there is little or no support from leadership to help teachers who directly deal with FSL students. It is evident in the data that the lack of communication between school leaders and teachers impacts the quality of teaching, which in turn affects teacher motivation according to Dörnyei and Skehan (2003).

An overwhelming majority of teachers complain about the lack of FSL teaching materials and claim that the principals fail to comprehend the importance of this for effective teaching. The teachers find it challenging to use the restricted time appropriately as they have to create both age and level appropriate texts for language learning (Ortega, 2008), which is time consuming given that formal frameworks such as policy and curriculum are yet to be designed or formalised.

According to the teachers, their leaders ought to provide opportunities for professional development, organise access to teaching materials, provide sufficient teaching hours and ensure a mutual understanding of what it requires to facilitate the enactment of FSL policy. Indications are that the leadership should create a platform for implementation of FSL.

Teachers are tasked with providing a suitable teaching environment for student learning of Faroese as a second language. In the data, the teachers identify several issues that hinder these students from achieving optimal learning outcomes. They cannot get the time to actually learn Faroese and succeed in the school system. In terms of SLA, as Ortega (2008) highlights:

... knowing that older children and adults can have an initial L2 learning advantage for rate over early starters, and that this advantage may last for about five years in second language environments and for even longer in foreign language settings, can also help problematize misguided attempts to mandate public schools to begin foreign language instruction in the first years of elementary education without first evaluating whether the local resources and conditions can appropriately sustain such efforts throughout the full length of schooling (p. 28).

One is forced to query whether the paucity of FSL classes can have meaningful impact and whether these kinds of classes are sustainable in the long run given the FSL teaching approach. The extremely limited materials that are available do not lend themselves to differentiated teaching and thereby impact FSL. An additional concern that teachers raise is wanting informal learning of FSL to support the formal learning environment, especially because the formal environment has significant drawbacks. A couple of teachers' voice concerns about student exposure to Faroese in the informal learning environment. They feel it is their responsibility to tell the parents the significance of their children's participation in activities after school with their peers, such as sports, to acquire Faroese both formally and informally. As research indicates, participation in various forms of activities this affects language learning, the inclusion of the student, the sense of well-being and belonging that is fundamental to learning and successful completion of compulsory school (Backman et al., 2011).

Recommendations

The contribution of the study lies in it being the first of its kind and is pivotal in establishing a foundation from within which the FSL framework can be analysed to provide optimum language learning and teaching and the resultant benefits to FSL student learning. The study may provide some useful insight for policy makers and the school system. If policy is lacking, the knock-on effect on teaching and learning FSL may neither be positive nor productive for the learners. The study may offer useful insight in second language acquisition in other contexts, which can be useful beyond the local settings.

Based on the findings, the recommendations are as follows: to provide optimal funding, supply of learning-teaching materials, sufficient teaching hours, increasing school leaders' awareness of the challenges surrounding teaching FSL, focus on the linguistic diversity in a minoritised language environment and provide directives, which necessitates informed policy making, implementation and enactment for a uniform system for FSL all over the islands. There is a need to continue qualifying in-service teachers and pre-service teachers in FSL.

The data highlights several factors that affect the FSL environment, namely, i. the limited hours available for FSL are not student needs-centred in terms of hours and duration of exposure to Faroese, but are focused on the number of hours available each year without taking into consideration the individual learning needs, ii. teaching hours should be earmarked for individual students to cater to specific individual learning requirements, iii. attending secondary school poses challenges for students with multilingual background as it requires knowledge of Danish and/or English, where texts are often in these languages.

It is heartening to see that the Ministry of Education has taken the initiative to fund the master's FSL course, which is highly appreciated by teachers. This master's diploma in FSL has been implemented and enacted in the Faroese university as requested by the authorities, but without the formal legal framework or an executive order to qualify school teachers. Currently, there is a curriculum for FSL in the pipework. This situation indicates the lack of a strategic approach to FSL and is a symptom of the urgency to establish FSL teaching. The executive order (Kunngerð, 2020) regarding FSL states that qualified teachers should teach FSL. But, a five-semester master's diploma in FSL course for the in-service teachers was launched in 2021 with the first FSL teachers graduated in 2024. It is a key requirement that the course continues to enable several teachers to gain the necessary competence for teaching FSL in compulsory schools.

Concluding remarks

The qualitative study studies the implementation and enactment of policy on FSL. The findings indicate that there is an urgent need to rethink and reshape the approach to FSL. Teachers show interest, passion and commitment towards FSL, which offers ideal conditions to build on and benefit even more students. This

can create synergies that can positively influence the school environment. These could be rooted in the school culture, where meaningful and planned collaboration underpin problem-solving. The approach should view problem solving as a positive step to minimising, if not eradicating, barriers to learning for vulnerable students. Inclusion must be a key goal in FSL teaching as one important step towards integration and membership in the society, so as to ensure equity and social justice in education.

Current discourse⁷ around this issue is pervasive in Faroese society among politicians, school leaders, teachers, linguists, the Immigration office and academics. The discussion includes a review of the current FSL system, its unwitting contribution to increasing the chances of English as the medium of instruction, the pitfalls of teaching in English for FSL students, creating an English medium instruction class at the gymnasium level. This is a clear indication that substantial work has to be done in FSL teaching in a manner that suits the needs of FSL students, the Faroese society and the maintaining the Faroese language and strengthening Faroese as a second language to ensure equity for all.

Limitations of Our Study

We are conscious that the evidence being studied is potentially problematic as school principals are responding to the authority of the Board of Education. Formal evaluation often facilitates the implementation and enactment of policy, given the hierarchical set up which makes school principals answerable to the authority of the Board of Education. This may potentially colour the report data, but in giving voice to the school principals (planning and implementing) and to the teachers (teachers enacting through teaching, choosing materials, assessing and so on) in the semi-structured interviews may mitigate the extent to which this aspect of the evidence is coloured.

In all, 45 schools were asked to report the situation regarding FSL teaching, and 13 of the 45 schools responded despite receiving reminders. Therefore, only a third of the schools responded, which limits generalisation, although the schools that responded represented nearly 40% of the students receiving FSL teaching. Limited FSL teaching means that there are a limited number of experienced individuals who are relevant to the study, but FSL student learning conditions are well-represented.

---

⁷ <https://www.dimma.fo/grein/hvat-er-malid-enskt-undirvisingarmal-og-foroyskt-sum-annadmal>

<https://www.setur.fo/fo/setrid/tidindi/ikki-enskt-ella-foeroyskt-men-enskt-og-foeroyskt>

It is important to note that self-reported data have to be viewed critically, but in this situation, there is no existing research based on Faroese school principals' and teachers' perspectives to benchmark our findings in this field.

Funding and Conflict of Interest

There was no funding sought for this project and neither were there any conflict of interests.

References

- Backman, Y., Alerby, E., Bergmark, U., Gardelli, Å., Hertting, K., Kostenius, C., & Ohrling, K. (2011). Learning Within and Beyond the Classroom: Compulsory School Students Voicing Their Positive Experiences of School. *Scandinavian Journal of Educational Research - SCAND J EDUC RES*, 56, 1-16. <https://doi.org/10.1080/00313831.2011.621138>
- Ball, S. J., Maguire, M., & Braun, A. (2012). *How Schools Do Policy: Policy Enactments in Secondary Schools* (1 ed.). Routledge. <https://doi.org/https://doi.org/10.4324/9780203153185>
- Coburn, C., & Stein, M. K. (2006). Communities of Practice Theory and the Role of Teacher Professional Community in Policy Implementation.
- Coburn, C. E. (2016). What's Policy Got to Do with It? How the Structure-Agency Debate Can Illuminate Policy Implementation. *American Journal of Education*, 122(3), 465-475. <https://doi.org/10.1086/685847>
- Duff, P. A. (2008). *Case study research in applied linguistics*. New York: Lawrence Erlbaum.
- Dörnyei, Z. (2001). *Teaching and Researching Motivation*. (Harlow: Longman)
- Dörnyei, Z. & Skehan, P. (2003). *Individual differences in second language learning. Handb. Second Lang. Acquisition*. 549-630.
- Egert, F., Sachse, S., & Groth, K. (2021). PROTOCOL: Language interventions for improving the L1 and L2 development of dual language learners in early education and care: A systematic review and meta-analysis. *Campbell Systematic Reviews*, 17(3), e1131. <https://doi.org/https://doi.org/10.1002/cl2.1131>
- Ellis, R. (1997). *SLA research and language teaching*. Oxford University Press.
- Ellis, R. (2001). Second language acquisition: Research and language pedagogy. In Candlin C. & M. N. (Eds.), *English language teaching in its social context* ((pp. 44-74). Routledge.
- Ellis, R. (2020). A short history of SLA: Where have we come from and where are we going? *Language Teaching*, 54(2), 190-205. <https://doi.org/10.1017/S0261444820000038>

- Goddard, R. D., Hoy, W. K., & Hoy, A. W. (2000). Collective Teacher Efficacy: Its Meaning, Measure, and Impact on Student Achievement. *American Educational Research Journal*, 37(2), 479-507.
<https://doi.org/10.2307/1163531>
- Hagstova Føroya. (2024). Hagstova Føroya. Retrieved 3.04.2024 from
- Hoff, E., Core, C., Place, S., Rumiche, R., Señor, M., & Parra, M. (2011). Dual language exposure and early bilingual development. *Journal of Child Language*, 39(1), 1-27. <https://doi.org/10.1017/S0305000910000759>
- Kunngerð nr. 144 frá 6. oktober um undirvísing í føroyskum sum annaðmál og móðurmálsundirvísing [Executive order no.144 regarding the teaching of FSL], (2020).
- Maxwell, J. A. (2005). *Qualitative research design: An interactive approach* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publication.
- OECD. (2016). *Education Indicators in Focus*.
<https://doi.org/doi:https://doi.org/10.1787/eag-2016-39-en>
- Ortega, L. (2008). *Understanding Second Language Acquisition* (1 ed.).
<https://doi.org/https://doi.org/10.4324/9780203777282> (Routledge)
- Pica, T. (2005). Second language acquisition research and applied linguistics. In H. E. (Ed.), *Handbook of research in second language teaching and learning* (pp. 263–280). Lawrence Erlbaum.
- Saldaña, J. (2010). Sage.
- Sawyer, M., & Ranta, L. (2001). Aptitude, individual differences, and instructional design. In P. Robinson (Ed.), *Cognition and Second Language Instruction* (pp. 319-353). Cambridge University Press.
<https://doi.org/DOI: 10.1017/CBO9781139524780.013>
- Tienda, M., & Haskins, R. (2011). Immigrant Children: Introducing the Issue. *The Future of Children*, 21(1), 3-18.
<http://www.jstor.org/stable/41229009>
- Yin, R.K. (2003) *Case Study Research: Design and Methods*. (3ed.), Sage, Thousand Oaks.

Um savnskvinnuna Petru Djurhuus og fjøltáttaða arbeiði hennara á savnsøkinum frá síðst í 1920- árunum og fram til 1960-árini

Fróðskaparrit 70 (2024): 88-121
©The Author(s) 2024 Open
Access under Creative
Commons by Attribution
License. Use, distribution and
reproduction are unrestricted.
Authors and original publication
must be credited.
www.frodskapur.fo/

An analysis of Museum Worker Petra Djurhuus and her diverse field of work within the Faroese Museum from the late 1920s to the early 1960s

Margretha Nónklett¹, *savnvørður, Tjóðsavn Føroya*

Abstract

Petra Djurhuus is the first Faroese to gain education within the field of conservation and museum work. She became part of *Føroya forngripagoymsla* (the Faroese Museum) when it was re-established in 1928 and soon became a leading force in the reorganization and development of the museum. Nevertheless, Petra Djurhuus is quite absent in the Faroese museum history. The aim of this paper is to examine her diverse work within the field and to reflect on her position as a woman in the museum world at that time. Petra Djurhuus studied in Denmark and had strong ties with colleagues from Danish museums. It therefore offers relevant context to view her story in a larger museal framework focusing on women working at Danish museums in the early 20th century.

Úrtak

Petra Djurhuus er fyrsti føroyingur, sum hevur nomið sær lærdóm um konservering og savnsarbeiði. Hon varð partur av Føroya forngripagoymslu, tā goymslan varð endurstovnað í 1928, og fekk ein virknan leiklut í nýskipanini og menningini av Forngripagoymsluni. Kortini er hon kám í fþroysku savnssøguni. Í hesi grein verður hugt nærrí at fjøltáttaða virksemi hennara á savnsøkinum og hugleitt verður um stóðu hennara sum kvinna í savnsheiminum hetta tíðarskeiðið. Petra lærði í Danmark og hevði nógv samstarv og sambond við donsk savnsfólk. Søga hennara verður tí eisini sett í ein stórrri samanhang, ið snýr seg um kvinnur á donskum sôvnum tíðliga í 1900-árunum.

---

¹ E-mail: margretha@savn.fo

Keywords: Museum history, gender history, women's history, microhistory, Petra Djurhuus, Føroya forngripagoymsla (Faroeese Museum).

Leitorð: Savnssøga, kynjasøga, kvinnusøga, mikrosøga, Petra Djurhuus, Føroya forngripagoymsla

Inngangur

Petra Djurhuus (1892–1975), fødd á Botni, er fyrsti føroyingur, sum hevur nomið sær lærðom um konservering og savnsarbeiði. Hon varð partur av Føroya forngripagoymslu, tá goymslan varð endurstovnað í 1928, og fekk ein virknan leiklut í nýskipanini og menningini av Forngrípagoymsluni saman við manni sínum, Hans Andriasi Djurhuus, og M.A. Jacobsen, formanni í Forngrípagoymsluni.

“Tú, sum hevur so opið eyga fyri vakurleika náttúrunnar”, skrivar Hans Andriasi í einum brævi til Petru. Orðingin sipar til áhuga Petru fyri náttúruni.² Hon hevði stóran áhuga í fuglum og lærði djórakonservering á Zoologisk Museum í Keypmannahavn síðst í tjúgunum. Hon kom um somu tíð upp í Forngrípagoymsluna og stóð fyri arbeiðnum at skipa, skráseta og umvæla lutirnar hjá Forngrípagoymsluni. Hon gjørði eisini siðsøguligar framsýningar og fekk til vega eitt fugla- og djórasavn, sum bleiv partur av Náttúrugripasavninum, tá tað var stovnað í 1955. Tað er eisini hennara avrik, at savnshúsini á Debesartrøð, nevnd Neystið ella Bátahøllin, komu upp at standa í 1952 og vórðu innrættað við arbeiðs- og framsýningarrúmum.

Hennara sjálvstøðugi leikluter er tó ongantíð lýstur, og í bókmentum um føroyska savnssøgu fær ein varhugan av, at hon var hjálparfólk hjá savnsmonnum M.A. Jacobsen og Sverra Dahl, landsantikvari. Upprunakeldurnar sige tó nakað annað og bera prógv um, at hon hevði ein týðandi leiklut á savnsøkinum. Í hesi grein verður hugt nærri at fjøltáttáða virksemi hennara á savnsøkinum frá síðst í tjúgunum, tá hon gjørðist virkin í Forngrípagoymsluni og fór at læra konservering, fram til stovnanina av Føroya Fornminnissavni í 1952 og nøkur ár fram.

Ástøðiliga hevur greinin íblástur frá kynjasøgu, og hugleitt verður um støðu hennara sum kvinna í savnsheiminum hetta tíðarskeiðið. Petra lærði í Danmark og hevði nógv samstarv og sambond við donsk savnsfólk. Søga hennara verður tí eisini sett í ein storri samanheng, ið snýr seg um kvinnur á donskum sónnum tíðliga í 1900-árunum.

Granskingarkjak

Fyrstu ferð, eg las um Petru á Botni, var í bókmentaligu ævisøguni um Hans Andriasi Djurhuus. Sambært høvundinum, Hanus Kamban, var tað ikki bara ein

---

² HAD til Petru, 5. okt. 1928, B24, privatsavn.

gleðilig hending, at Hans Andrias hitti Petru, men ein lagnuvend í hansara lívi. Í Petru fann hann kærleikan aftur, og hon bleiv honum ein hjálp, hann illa fekk verið fyriuttan (Kamban 2019, s. 367). Petra fær rúm í ævisøguni og Kamban lýsir við støði í brævasamskifti, hvat Petra tókst við um tað mundið, hon og Hans Andrias komu saman, og hvat hon gjørði, tá ið hann fór á læraraársskeið í Danmark. Henda greining er virðismikil í míni gransking. Í brøvunum sæst, at Petra var ein avbæra sjálvstøðug kvinna við eignum áhugamálum og ætlanum. Hon hevði stóran áhuga í fuglum og útstapping, og skjótt kom hon eisini við í arbeiði hjá Forngrípagoymsluni og fór at læra at konservera.

Eg havi leitað fram, hvat er skrivað um Petru í bókmentum um savnsvirksemi og Føroya forngrípagoymslu. Petra verður altíð nevnd, tá umræður nýskipanina av Forngrípagoymsluni, men altíð saman við M.A. Jacobsen og Hans Andriasi, og hon verður óbeinleiðis lýst sum ein, ið er øðrum til hjálpar.

Í søguligum lýsingum av endurstovnanini av Forngrípagoymsluni verða M.A. Jacobsen, Hans Andriasi og Petra Djurhuus lýst sum ein tríeind. Pól á Kletti skrivar í avísgreinini "Greindu lutir, ið ættin kjósti" at, "Tá talan er um at byggja upp eitt fornminnissavn, ið almenningurin fekk atgongd til, og sum lýsa kundi upp fyri einum farnum gerandisdegi, eru at hesum starvi óloysiliga knýtt tey trý M. A. Jacobsen og hjúnini Petra og Hans Andriasi Djurhuus".³

Í *Mondli* nr. 2 frá 1975 er aðalevnið söga og virksemi Føroya Fornminnissavns. Um nýskipanina av savninum stendur, at "Tey trý M. A. Jacobsen, Hans Andriasi Djurhuus, Petra Djurhuus o.fl. lögdu tá stórt arbeiði í savnið, tey viðgjørdu gripirnar, skipaðu teir og settu upp framsýning í Quillingsgarði við regluligum upplatingartíðum" (Thorsteinsson 1975, s. 5). Petra verður eisini tики fram í einum broti um Bátahøllina:

"Til bygging av hesi høll samdust Hans Andriasi og Petra Djurhuus at lata tann pening, sum fekst fyri ogn teirra við Tinghúsvegin, Sloanshús, og Petra Djurhuus legði alla orku sína í at fáa hana upp at standa og innrættaða við arbeiðs- og framsýningarrúnum til Fornminnissavnið og Náttúrugripasavnið umframt felagshøli hjá Føroya Fróðskaparfelag" (Thorsteinsson 1975, s. 8)

Eisini stendur um hana, at hon alla tíðina hevur verið savninum "ein tryggur og íðin stuðul" (Thorsteinsson 1975, s. 6). Henda orðing gongur aftur í bóklinginum *Føroya Fornminnissavn, söga og virksemi*, sum Fornminnissavnið gav út í 2002. Tó er brotið um leiklutin hjá Petru í sambandi við Bátahøllina ikki tikið við (Mortensen 2002).

Jón Pauli Joensen, fólkalívsfrøðingur, hevur eisini skrivað um söguna hjá Fornminnissavninum.⁴ Hann nevnir m.a., at Hans Andriasi Djurhuus tekur við sum formaður, tá ið M.A. Jacobsen doyr, væl stuðlaður av konu síni, sum dugdi at

³ Dimmalætting 17. juli 1998.

⁴ Eitt nú í Joensen 1983 og 2016.

konservera gripir (Joensen 2016, s. 10). Eisini verður víst á, at Petra var ein sera virkin savnari (Joensen 1983, s. 9). Í lýsing hjá Sverra Fonn av Fornminnisavnum í bókaverkinum *Føroyar I og II* verður Hans Andrias ikki nevndur og tað stendur, at M.A. Jacobsen og Petra stóðu fyri arbeiðinum at skráseta og flyta lutirnar niðan í nýggja bókasavnsbygningin (Fonn 1958, s. 68).

Petra ger heldur ikki nóg burtur úr sínum eigna leikluti í greinini "M. A. Jacobsen og Føroya fornripagoymsla" frá 1944. Hon leggur dent á leiklutin hjá M.A. Jacobsen, sum sambært henni tók starvið sum savnsleiðari á seg við álvara og við fullari fatan av, hvat tað kundi koma at týða (Djurhuus 1944, s. 112).

Tað kemur tó óbeinleiðis fram í greinini, at M.A. Jacobsen hevur stórt álit á Petru, og at tað er hon, ið leitar sær vitan og stendur fyri arbeiðinum. Hetta er eisini tað, sum keldurnar vísa.

Keldugundarlag

Høvuðskeldur mínar eru skjalasøvnini eftir Petru, sum liggja á Tjóðsavnum og Landsbókasavnum. Tilfarið á Tjóðsavnum fevnir um skjøl og brøv frá tíðini, hon var knýtt at Fornripagoymsluni. Privatskjalasavnið á Landsbókasavnum fevnir eisini um brøv og onnur skjøl. Petra hevur havyt brævasamskifti við nóg kend (savns)fólk og stovnar gjøgnum árini. Tað er ikki greiður skilnaður millum skjalasøvnini, tí tað privata er eisini um arbeiðsviðurskifti og umvent. Eg havi serliga hugt at samskiftinum í tíðarskeiðinum, hon fer undir savnsvirksemi og annars eftir samskifti, sum er tongt at arbeiðinum við fornminnum og konservering.

Meginparturin av brøvunum í skjalsøvnunum eru send henni. Nakrar fáar kladdur til brøv eru, sum Petra hevur skrivað. Tað er ein veikleiki, at eg ikki síaggi, hvat Petra skrivar um, og tann vegin síaggi hennara tilgongd til evnið. Eg kann tó oftast lesa í aftursvarunum, hvat hon hevur spurt um, og hvat samskiftið snýr seg um.

Triðja skjalasavnið, ið eg havi fingið atgongd til, er privata brævasavnið, sum Hanus Kamban nýtir í ævisøguni um Hans Andrias Djurhuus.⁵ Í hesum savni eru hópin av brøvum til Petru frá Hans Andrias Djurhuus (HAD), men bert fá brøv frá Petru.

Tað er forvitnisligt, hvar brøvini frá Petru eru - og um tey eru goymd. Á Landsbókasavnum eru nakrar brævaeskjur úr búnum eftir Hans Andrias og Petru, sum eru lokaðar til 2025. Ein kann vóna, at brøvini frá Petru eru í hesum savni. Eisini er möguleiki at leita í donskum skjalasøvnum. Hetta hevur ikki verið gjørligt í sambandi við hesa grein.

Greinin byggir eisini á aðrar samtíðarkeldur, eitt nú greinir hjá Petru Djurhuus og greinir, har hon verður nevnd. Avísgreinir og minningarorð eru somuleiðis partur av keldugundarlagnum.

⁵ Brævasavnið er í varðveislu hjá eftirkomarum hjá Petru Djurhuus.

Harumframt havi eg gjort samrøður við fólk, sum kendu ella minnast til Petru.⁶ Hesar keldur eru at rokna sum stuðulskeldur.

Kvinnur og kyn í söguni

Greinin hevur íblástur frá kvinnusøgu og serstakliga kynjasøgu. Kvinnusøga vann frama í USA í sekstiárunum við tí endamáli at gera söguna hjá kvinnum sjónliga og sum eitt mótrák til siðbundnu söguskrivingina – *at søgan er skrivað av monnum um menn* (Beck 2012, s. 152).

Sambært danska (kvinnu)søgufrøðinginum Grethe Jacobsen, sum luttók í teimum fyrstu Berkshire-ráðstevnunum um kvinnusøgu í 1970, snýr kvinnusøga seg um at gera söguna hjá kvinnum sjónliga við støði í teirra egnu royndum (Jacobsen 1984). Grethe Jacobsen hoyrdi til tær, ið talaðu fyri, at kvinnusøga gjørðist ein sjálvtøðug sögugrein (Jacobsen 1984, s. 1).

Amerikanski søgufrøðingurin Joan Wallach Scott gjørði upp við tankan um eina serstaka kvinnusøgu í kenda tekstinum “Gender: A Useful Category of Historical Analysis” frá 1986. Hon skeyt upp eina ‘nýggja sögu’, har fokus var á kyn ístaðin (Beck 2012, s. 156). Tað ber ikki til at granska ‘kvinnur’ uttan at granska ‘menn’, tí kvinna og maður eru allýst í mun til hvørt annað. Kyn er mentanarliga og sosialt skapað og sostatt eisini hugsanin um, hvat eru hóskandi leiklutir hjá ávikavist kvinnum og monnum (Scott 1986, s. 1056, sí eisini Scott 2010).

Scott, ið upprunaliga sá seg sjálva sum empiriskan sosialan søgufrøðing, var ávirkað av poststrukturalistiskum ástøði (Beck 2012, s. 153). Vald gjørðist tí eitt sentralt hugtak í kynjasøgu saman við stætt og rasu (Scott 1986, s. 1054).

Ein kritikkur av kvinnusøgu er, at talan er um sama slag av sögu, sum var skrivað frammanundan, men nú um vælbjargaðar kvinnur, ið hava avrikað okkurt serstakt. Fleiri kvinnusøgufrøðingar voru tó tilvitaðar um hetta. Søgufrøðingurin og faddur at kvinnusøgu, Gerda Lerner, viðgerð avbjóðingina við “the history of notable women”, sum hon kallar tað, og víssir á, at kvinnur úr ymiskum stættum hava ymiskar royndir og söga um merkiskvinnur lýsir ikki royndirnar hjá meginpartinum av kvinnum. Tí er tilvitan um klassa umráðandi (Gerdner 1979, s. 5, sí eisini Jacobsen 1984, s. 12).

Petra hevði eina støðu í almenninginum, sum rakk væl upp um tað, sum var vanligt fyri kvinnur í fyrru helvt av 20. old, og hennara söga lýsir ikki royndirnar hjá meginpartin av fóroyskum kvinnum hetta tíðarskeiðið. Hennara söga er tó áhugaverd, bæði í sær sjálvum, og tí hon kann siga nakað um samfelagið og savnsheimin í hesum tíðarskeiði. Eisini kann hon siga nakað um, hvussu okkara forfatan ávirkar, hvørjar spurningar vit seta og hvussu vit tulka keldutilfar í eftirtíðini.

---

⁶ Talan er um fýra semistruktureraðar samrøður gjørdar í tíðarskeiðinum oktober 2023 – januar 2024. Sí yvirlit aftast.

Sambandið millum einstaklingin og størra samanhangin er sentralt hjá Scott (Scott 1986, s. 1067). Hetta sambandið er eisini ein avgerandi tåttur í etnologiskari mentanargreining (Jönsson & Nilsson 2017, s. 14). Upprunastøðið til hesa grein liggar tætt at siðbundnu kvinnusøguni, tí eg kanni leiklутin hjá Petru Djurhuus og avrik hennara í savnsheiminum, og ynski at geva henni eitt pláss í savnssøguni. Við kynjasøgu og etnologiskari mentanargreining seti eg hennara øgu í ein tíðarsamanhang, bæði samfelagsliga og í savnshøpi, har eg havi fyrilit fyrir kyni og valdi. Eg eri ávirkað av mikrosøgu, sum verður brúkt í kulturanalysu, har sjóneykan verður sett á eitt avmarkað evni, í hesum føri á ein einstakling. Umframt at hyggja at avmarkaða evninum: "söker mikrohistorikern, även om studieobjektet är begränsat, svar på stora frågor rörande till exempel samhällsstrukturer". Eisini: "erkänner och fokuserar mikrohistorikern agent-skap" (Jönsson & Nilsson 2017, s. 13, 14).

Føroyskt museum

Tá ið Petra Djurhuus fór í gongd við savnsvirksemi síðst í 1920-árunum hevði eitt føroyskt *museum* verið í umbúnað í nøkur ár. Jóannes Patursson setti fyrstu ferð tankan fram um eina føroyska forngripagoymslu í 1890. Nøkur ár seinni skipaði ungmannafelagið Sólarmagn fyrir fundi um føroyskt museum, og í 1898 varð ein nevnd sett at arbeiða við málinum. Nevndin arbeiddi í nøkur ár "til frama fyrir forngripasakini" og fekk í 1900 sín fyrsta lögtingsstudning at keypa fornlutir fyrir. Í 1916 var *Forngrípafelagið* og *Føroya forngripagoymsla* formliga stovnað (Djurhuus 1944, s. 111, 112).

Endamálið við Forngrípagoymsluni var at savna, varðveita og framsýna fornlutir. Nógvir fornlutir fóru av landinum og tað varð hildið, at ein forngripagoymsla kundi forða fyrir hesum. Eisini var hildið, at gripirnir kundu brúkast sum fyrimyndir í føroyskum heimavirkni. Tað lá eisini í tíðini at seta á stovn mentanarsøgulig søvn í leitanini eftir tjóðskaparlígum samleika, og tað varð ført fram, at ein forngripagoymsla kundi hjálpt til at skapa føroysk tjóðareyðkenni (Thorsteinsson 1975, s. 3, 4).

Virksemið hjá nevndini dalaði sum frá leið, og aftaná at hava ligið í dvala í nøkur ár var aðalfundur aftur hildin í 1928. Nýggj nevnd varð vald og lív kom nú aftur í Forngrípagoymsluna, sum varð skipað av nýggjum. Hans Andrias Djurhuus kom í nevndina saman við M.A. Jacobsen, ið varð valdur sum formaður. Petra var ikki í nevndini, men fekk við tíðini ein avgerandi leiklut.

Mentanarliga barlast og ans fyrir náttúruni

Petra var dóttur Onnu Baia úr Baiansstovu í Havn og Petur á Botni í Nólsoy. Hon vaks upp í Nólsoy og var elst av fýra systkjum (Hansen 2009, s. 101). Í minningarorðunum um Petru verður sagt, at:

“Hon vaks upp í einum mentaðum heimi, har dentur varð lagdur á at virða og varða um gamlan siðaarv og mann áhugi hennara fyrir fornari mentan einamest stava hiðani. Pápin Petur á Botni hevði stóran ans fyrir náttúruni og tókst hann millum annað við at stappa fuglar út. Helst ætlaði Petra sær somu leið.”⁷

At hon vaks upp í einum mentaðum heimi, gongur aftur í minningarorðunum hjá Georg L. Samuelsen: “Mentanarliga barlast hevði hon fингið burtur av í heimi sínum og harafturat áhugan fyrir at velta úr nýggjum”.⁸

Pápi Petru, Petur á Botni, var bóni, men hann tókst eisini við annað. Hann hevði gingið á læraraskúla, men tók ikki prógv og lærði til snikkara. Hann hevði listarligar gávur, spældi violin og málaði. Náttúran hevði eisini hansara áhuga, og hann stappaði út fuglar (Hansen 2009, s. 101). Beiggi hennara Niels tók við festinum eftir pápan. Hann hevði sama áhuga fyrir náttúru og list sum pápin (Hansen 2009, s. 102), og var eisini ein dugnaligur fuglaútstappari (Hansen 2009, s. 104).

Brævið, sum víst var til í innganginum, vísir, at Petra hevði sama tokka til og áhuga fyrir náttúruni, sum pápi og beiggi hennara.

Mamma Petru, havnarkonan Anna Baia, hevði verið í Onglandi og tænt (Hansen 2009, s. 101), og Petra kom soleiðis úr einari familju, ið umframt stóran ans fyrir náttúru, mentan og list eisini hevði altjóða útsýni.

Petra gekk í barnaskúla í Nólsoy. Næstringar hennara halda ikki, at hon hevur gingið í Realskúla aftaná barnaskúlan.⁹ Frá umleið 1920 starvaðist hon sum hjálpar- og skrivstovukvinna hjá sakføraranum Poul Effersøe í Havn. Tað var tá, hon hitti Hans Andrias Djurhuus, sum nýliga var blivin einkjumaður. Petra var níggju ár yngri enn hann (Kamban 2019, s. 361, 362).

Petra og Hans Andrias blivu par í 1924 og giftust í Nólsoyar kirkju í 1925. Tey fluttu í Sloans hús, sum Hans Andrias hevði keypt stutt frammanundan (Kamban 2019, s. 364).

Í 1927 fluttu tey niðan undir Pisuvarða, eystan fyrir Sjónleikarhúsið (Kamban 2019, s. 428). Sagt verður, at Petra vildi hava altan í nýggju húsunum, tí tað hövdu stóru fyrimyndir hennara, norska parið Bjørnstjerne Bjørnson, yrkjari og mentamaður, og kona hansara Karoline Bjørnson, sjónleikarinna.¹⁰ Petra var hábærslig kvinna og stílur hennara skuldi vera nógv ávirkaður av Karoline Bjørnson.¹¹ Hvussu var og ikki, so er einki at ivast í, at Petra og Hans Andrias vóru hugkeikt av mentanarligum rákum uttanífrá. Mentanarlívið í Havn blómaði í tjúgunum og har vóru javnan vitjanir av bólkum og einstaklingum úr

---

⁷ Minningarorð um Petru Djurhuus, sum Arne Thorsteinson las upp í útvarpinum 4. des. 1975.

⁸ Dimmalætting 6.desember 1975.

⁹ Samrøða við systkinapar, ið Petra var ommusystir at (IV).

¹⁰ Eftir upplýsing frá Bjørgfinn Nielsen, Havn.

¹¹ Samrøða við nólsoying, ið minnist Petru (II).

Norðurlondum, sum fingust við mentan og list (Kamban 2019, s. 311). Tey bæði tóku virknan lut í øllum mentanarvirki (Hansen 2009, s. 102) og høvdu nögv sambond við føroysk og útlendsk mentafólk (Kamban 2019). Eisini høvdu tey stóran áhuga í vísindum og granskingarárbeidi (Joensen 1983, s. 9).

Petra og Hans Andrias áttu ikki börn, men har komu nögv börn hjá skyldfólk i barnavinaliga heimið undir Pisuvarða.¹²

“Góðasta, lat lundar vera lundar”

Flestu (savns)fólk kenna til arbeiðið hjá Petru við fornlutum. Færri vita, at hon upprunaliga lærdi djórakonservering og eisini stappaði út og hevði vísindaligt samstarv við fuglafrøðingar.

Í einum brævi, sum helst er frá sumri 1925, skrivar Hans Andrias soleiðis til Petru:

“Tað er fyri mær, sum tú hevur verið so leingi burtur. Góðasta, lat lundar vera lundar og kom inn til míni. Eg havi verið so leiddur av at ganga her einsmallur, at eg ikki væl kann siga frá tí. Í gamlar dagar treivst tú ikki so væl úti í Nólsoy sum nú, tá dámdi tær gott at koma til Havnar. Nú hevur tú heilt begrivið teg har úti”. (Endurgivið eftir Kamban 2019, s. 364)

Brotið vísir, at Petra var nögv í Nólsoy og at hon fekst við fuglar. Áhugan fyri fuglum hevði hon ikki frá fremmandum. Pápi hennara, Petur á Botni, var kendur uttanfyri landoddarnar fyri sín stóra kunnleika um fuglar, og hevur saman við øðrum, serliga bretanum Kenneth Williamson, skrivað greinir um fuglafrøði í útlendsk vísindalig tíðarrit. Hann var eisini tann, sum útlendskir fuglafrøðingar vendu sær til, tá ið teir vitjaðu Føroyar.¹³ Beiggi hennara, Niels á Botni, stappaði eisini út, og: “Teir eru ikki fáir, ið Niels hevur lært at stappa út fuglar – ikki einans føroyingar, men eisini útlendingar.” skrivar Maria Eide Petersen í minningarorðum um Niels á Botni. Hann hevði eisini nögv samstarv við vísindafólk um fugl (Petersen 1982, s. 181).

Í grein um Díðrik á Skarvanesi verður víst til Petru í eini notu: “Frú Petra Djurhuus, Tórshavn, sum gekk faðir sínum til handa í arbeiði hansara við fuglum og dagbókum...” (Joensen 1970, s. 291). Í skjalasavninum eftir Petru er ein hondskrivaður lepi frá pápa hennara, ið vísir, at Petru millum annað hjálpti pápa sínum við praktiskum uppgávum:

“Kære Petra, jeg har faaet Forespørgsel fra en Mand der er ude i Tinganes om hvad en Færøsk Samling af Fugle koster, hvis jeg husker rigtig er Mandens Navn Hans Jacob Joensen. Afskriv Priserne paa de

¹² Samrøða við guðssonin hjá Petru (I) og systkinapar, ið Petra var ommusystir at (IV).

¹³ Úr yvirlitnum yvir limir í Føroya Fróðskaparfelag. Fróðskaparrit 1983. 31. bók 1983.

her opførte Fugle og se at faa dem tilsluttet den rigtige Mand, Venlig Hilsen fra Far".¹⁴

Eisini samskifti hon við fólk, ið sendu fuglar til hansara at stappa út.¹⁵

Í skjalasøvnunum sæst, at Petra stappaði út sjálv. Í brævi frá Hans Andriasi, dagfest í 1925, skrivar hann: "Eg vóni, at tú ert frísk, tá ið tú fært hetta brævið og situr uppi á loftinum og stappar út lundar".¹⁶

Í brævi dagfest 21. juli 1931 skrivar ein viðingur: "Frú Djurhuus! Eg vil gjarna biðja tygum gera mær tað stóru tænastu at stappa mær henda fuglin út. Eg havi hoyrt at tygum plaga at fáast við hetta arbeiði...".¹⁷ Og í 1932 skrivar ein maður av Trøllanesi: "Eg havi hoyrt sagt at tygum stappa fuglar út og vilja tygum ikki vera av tí vælvild og stappa mær henda fuglin út sum eg sendi ..."¹⁸

Petra hevur óivað lært at stappa út hjá pápa sínum, men hon hevur eisini leitað sær vitan utan fyri landaoddarnar. Hon var á Zoologisk Museum í tveimum umfórum, har hon lærði konservering og fekk sambond við djóra- og fuglafrøðingar, sum hon regluliga samskifti við gjøgnum árin.

Lærði djórakonservering

Í 1928 fóru Hans Andriasi og Petra til Danmarkar. Hans Andriasi skuldi á ársskeið á Danmarkar Læraraskúla og Petra fór til systur sína í Jyllandi, sum hevði fingið sítt fyrsta barn (Kamban 2019, s. 434).

Í brævi til Petru, dagfest 5. oktober í 1928, skrivar Hans Andriasi, at hann hevði ynskt, at hon kundi verið saman við honum í Keypmannahavn. So kundi hon gingið á Zoologisk Museum og lært seg at stappa út (Kamban 2019, s. 436).

Í mai 1929 skrivar M.A. Jacobsen til Petru: "Eg haldi eisini, at tað má vera lagaligari at læra í Keypmannahavn. Tað verður ómetaliga hent fyri okkum at fáa tygum til hjálpar, tí sum nú er, vita vit ikki hvussu lutirnir skulu handfarast".¹⁹

Petra hevur sostatt eisini ætlanir um at læra at umvæla savngripir í Keypmannahavn. Tað er tó djórakonservering, hon fer í holt við í fyrstu atløgu.

Tann 21. juni 1929 skrivar danska dagblaðið Politiken, at føroyski yrkjarin Hans Andriasi Djurhuus er á skeiði á Læraraháskúlanum, og at kona hansara frú Djurhuus, dóttir kenda fuglafrøðingin, konservator P.E. Petersen Nolsø, í hesum sambandi nýtir høvíð at taka eitt skeið í konservering hjá konservatori A.R. Windeballe á Zoologisk Museum. Hjúnini ætla at gera eitt stórt djórasavn, tá tey koma heimaftur, við øllum fuglum, sum reiðrast í Føroyum. Professari Ad. S.

---

¹⁴ Petur til Petru, eskja 203.5. LBS.

¹⁵ Eskja 203.5. LBS

¹⁶ HAD til Petru, onsdag 1925, B89, privatsavn.

¹⁷ 21. juli 1931, eskja 203.5. LBS.

¹⁸ 4. nov. 1932, Ibid.

¹⁹ M. A. Jacobsen til Petru, 8. mai 1929. TS.

Jensen á Zoologisk Studiesamling hevur lovað at latið eitt stórt savn av skordýrum, lindýrum, fuglum og súgdjórum. (Kamban 2019, s. 453).

Petra og A.R. Windeballe skriva saman aftaná uppihaldið á Zoologisk Museum. Windeballe var ovasti konservator og vegleiðari í konservering (Erritzøe, utan árstal, s. 2).

Í brævi dagfest 2. september 1929 takkar hann henni fyri seinast og greiðir frá øllum tí áhugaverda, hann hevur sæð á einum savnstúri í evropeiskum stórbýum, serliga hvussu djórini eru stappað út. Hann skrivar eisini um bisonin, sum tey at síggja til hava arbeitt við, tá Petra var á savninum: "De kan tro at Bisonoxen er fin nu, men jeg har desværre ikke endnu haft Held med Affotografering af det færdige dyr, men jeg bliver ved indtil det lykkes, og saa skal jeg sende Dem et af Billederne".²⁰

Tey samskifta títt fyrstu tíðina, og tað skilst, at Petra hevur sent honum egg úr Føroyum.²¹

Á vári 1930 samskiftir Petra við Ad. S. Jensen um eitt stipendum. Hann skrivar 12. apríl 1930, at hann hevur latið inn umsókn til danska Undirvísingarráðið hennara vegna um eitt "Stipendum til videre uddannelse i Konservatorfaget her ved Museum og Udstilling".²²

Í juni skrivar Ad. S. Jensen aftur og boðar frá, at:

"Under et Besøg i dag i Undervisningsministeriet meddelte Departementschef "Graae" mig, at der var tildelt Dem et Stipendum paa 200 kr. til en Københavnerrejse for yderlige Uddannelse i Præparerering. .... Departementschefen, som nærer megen interesse for deres Forhenværende, lovede at der yderligere skulle blive Dem tilskrevet 150 kr. af et Fond, som er til Ministeriets disposition...".²³

Sambært Kamban fór Petra til Danmarkar aftur á heysti 1930, hesa ferð einsamøll (Kamban 2019, s. 461). Hetta passar við, at hon er farin á Zoologisk Museum at útbúgva seg víðari í konservering.

Kend millum fuglafrøðingar fyri sín kunnleika

Í apríl 1930 setti danski fuglafrøðingurin Finn Salomonsen seg í samband við Petru fyri at vita, um hon kundi hjálpa honum við at skaffa loyvi at skjóta fugl til ornitologiskar kanningar á ætlaðu føroyaferðini: "Gennem Fru Schiøler og Hr. Estrup har jeg faaet at vide, at De interesserer Dem meget for den færøske Fugleverden, og er meget kendt med Fuglene i Deres ejendommelige Hjemegn".²⁴

²⁰ Windeballe til Petru, 2. Sep. 1929, eskja 203, a3. LBS.

²¹ Bræv dagfest 12. jan. 1930. Ibid.

²² Ad. Jensen til Petru, 12. apríl 1929, eskja 203.5. LBS.

²³ Ad. Jensen til Petru, 20. juni 1930. Ibid.

²⁴ Salomonsen til Petru, 1. apríl 1930, eskja 203, a3. LBS.

Hetta gjørðist byrjanin til langan kennskap og brævasamskifti teirra millum. Í greinini "Om nogle for Færøerne nye eller sjeldne fuglearter", sum Salomonsen skrivar aftan á føroyaferðina, takkar hann føroyingum fyri upplýsingar um sjálðsamar fuglar: "De Ornitologer, fra hvem Meddelelserne stammer, først og fremmest Fru Petra Djurhuus, Amtsfuldmægtig Estrup, Magister Hørring, Konservator P. F. Petersen· og Lærer Mikkjal a Ryggi, beder jeg modtage min hjerteligste Tak for Oplysningerne" (Salomonsen 1931, s. 1). Salomonsen nevnir Petru fyrst og nevnir hana ornitolog. Heitið verður brúkt bæði um fuglafrøðingar og fólk, ið hava gott skil á fuglum. Petra læt Salomonsen upplýsingar um føroysk fuglasløg gjøgnum árini, m.a. í sambandi við greinina "Nye forekomster af sjeldne fuglearter paa Færøerne" frá 1935. Í greinini sæst, at Petra eיגur eitt stórt fuglasavn og tað skilst, at fólk í Føroyum venda sær til hana, tá ið tey hava sæð nýggj fuglasløg. Petra sendi eisini Salomonsen fuglar úr savni sínum at greina og læt harumframt Zoologisk Museum fuglar (Salomonsen 1931).

Í grein hjá danska súgdjórafrøðingunum, M. Degerbøll, frá 1940 kemur eisini fram, at Petra letur Zoologisk Museum fugl (Degerbøll 1940). Tey bæði hava eisini kenst, tí í grein hjá Sverra Dahl og Jóannesi Rasmussen um Nólsoyarfundin stendur, at Petra tók lutirnar, sum brimið rótaði upp í 1933 og sendi teir til Zoologisk Museum til kanningar hjá súgdjórafrøðinginum Dr. Degerbøll (Dahl og Rasmussen 1953).

Petra læt fugl og upplýsingar um føroysk fuglasløg, meðan donsku frøðingarnir lótu henni góð ráð og vegleiðing. Í brævi dagfest 15. desember í 1952 svarar Salomonsen Petru, hvussu fuglahamur kann verða viðgjørður, soleiðis at fuglurin kann stappast út seinni.²⁵

Í brævi dagfest 15. desember 1937 skrivar R. Hørring, savnsvørður á Zoologisk Museum:

"Fru Petra Djurhuus. Hermed takker jeg Dem mange Gange for Deres Brev af 17. november 1937 ledsaget af en Skrofe, udstoppet paa Deres Nye Maade. Naar De spørger mig om min Mening ang. denne Preparationsmedtode, maa jeg sige, at jeg finder den udmærket god og praktisk, dog vil jeg foreslaa den Modifikation, at Kraniet ikke udtages, saaledes at Hovedet beholder sine naturlige Dimensioner. Hvis yderliger kunde strække Dem til at udspile Halnes Fjer og udspile den venstre Vinge, således at man kan se Svingfjerens nøjere Tegning, er jeg tilbøjelig til at tro, at De har naaet meget nær hen til idealet, idet saadanne skind jo vil fylde dejligt lidt i vores Kasser og Skuffer." ²⁶

²⁵ Salomonsen til Petru, 15. des. 1952. Eskja 203, a3. LBS.

²⁶ R. Hørring til Petru, 15. des. 1937, eskja 203 e.1. LBS.

Brøvini vísa, at Petra áhaldandi roynir at menna sínar arbeiðshættir. Síðsta brotið kundi bent á, at hon letur Zoologisk Museum skinnlagdar fuglar. Hesir eru ikki útstappaðir, men verða viðgjørdir og goymdir at nýta í vísindaligum høpi.²⁷

Petra var sostatt kend fyri sín kunnleika um fuglar ímillum danskar fuglafrøðingar í síni samtíð. Í almenninginum var hon tað ikki. Fuglaáhugaði sviin, Harald Falk, kom til Føroyar í 1950 at kunna seg um føroyskar fuglar og hevði í tí sambandi ráðført seg við føroyingar um, hvønn hann skuldi hitta. Í frásøgn um føroyaferðina verður hann endurgivin at siga, at hann skuldi hitta Føroya einasta konservator, fuglafrøðingin Niels á Botni í Nólsoy (Rasmussen 1951, s. 59). Hetta sigur nakað um, at Petra í hugaheiminum á føroyingunum, hann hevði tosað við, ikki varð kend ella sædd sum konservator ella fuglakøn, hóast hon var tað bæði formliga og í gerð.

Tað hevur ikki eydnast at funnið fuglar, sum Petra hevur stappað út. Hvørki fuglafrøðingarnir á Tjóðsavninum ella Jens-Kjeld Jensen kenna til hennara arbeiði við djórakonservering.²⁸ Heldur ikki eftirkomrar hennara. Hon hevur kanska ikki merkt dýrini, og tá hon ikki er kend millum fólk sum útstappari, kann bland vera komið í við tíðini. Petra hevur kanska heldur ikki stappað út stórvegis til prýðis. Í Nólsoyar søgu verður Andreas Reinert, lívfrøðingur og skyldmaður tey á Botni, endurgivin at siga, at flest øll kunnu læra at stappa út, men listagávur og stórusur natúrkunnleiki skulu til at fáa fuglin ella djórið at síggja livandi út, og hetta dugdi Niels (Hansen 2009, s. 104). Tað ber ikki til at staðfesta, um Petra eisini dugdi hetta kynstrið, uttan at síggja fugl, sum hon hevur stappað út. Hon kann hava konserverað fugl fyrst og fremst við vísindaligum endamáli og sent teir av landinum til Zoologisk Museum. Hon arbeiddi eisini fyri pápa sín²⁹, sum læt Zoologisk Museum nógvan skinnlagdan fugl³⁰, og kann hava skinnlagt og konserverað fyri hann – og kanska enntá arbeitt í hansara navni.

Vitanin um arbeiðið hjá Petru við djórakonservering er horvin, men skjalatilfarið vísir, at hon hevur stappað út, bæði til prýðis og til vísindaligt endamál.

²⁷ Eftir upplýsing frá Leivi Janus Hansen, fuglafrøðingi á Tjóðsavninum.

²⁸ Prát við Leiv Janus Hansen og Jón Aldará, fuglafrøðingar á Tjóðsavninum, og Jens-Kjeld Jensen, fuglaútstappara.

²⁹ Sí síðu 67,68.

³⁰ Eftir upplýsing frá Jens-Kjeld Jensen, Nólsoy.

Petra og Hans Andrias á Toftavatni og eygleiða fugl 25. maí 1935. Við á ferðini vóru J. P. Andreasen, Chr. Matras, R. Long og Th. Nygaard. Úr privatalbumi hjá Petru og Hans Andriasi Djurhuus. *Tjóðsavnið, SNR 9066F014.*

"Ein rúgva av lutum bíðaðu eftir at vera viðgjørdir"

Arbeiðið við fornlutum kom sum frá leið at fylla meira. Petra skrivar í grein í *Varðanum*, at hon arbeiddi á Zoologisk Museum í 1928, tá hon fekk bræv frá M.A. Jacobsen, sum bað hana fáa sær kunnleika um, hvussu fornlutir skulu handfarast, og hvussu ein forngripagoymsla skal skipast (Djurhuus 1944, s. 116). Møguliga hevur Petra verið á Zoologisk Museum longu í 1928, ella hevur hon tikið feil av árstalinum, tá hon skrivaði greinina í 1944. Hon setir seg í øllum fórum í samband við inspektør Jørgen Olrik, viðvíkjandi handfaring av fornlutum, sum var ógvuliga beinasamur og hon fekk høvi at vitja tjóðsavnið í Bredgade (Djurhuus 1944, s. 116).

Heimkomin fór hon til verka:

"Tá ið eg var heim afturkomin, lá ein rúgva av lutum og bíðaðu eftir at vera viðgjørdir. Andrias Weihe var komin við sínum savni, ið skuldi innlimast í goymsluna, og teir gomlu lutirnir trongdu eisini hart til viðgerðar. Har var nógvt at gera. Eg fekk systir mína, Josefine Joensen úr Nólsoy, at koma til Havnar at hjálpa mær, og vit arbeiddu so i seks vikur, ofta til seint á nátt frá tíðliga á morgni, M. A. Jacobsen, systir mínn, maður mínn, tá ið hann kom úr skúla, og eg. Tá var Forngripagoymslan endiliga liðug, so sum hon er nú, viðgjörd og registrerað og klár at sýna fram fyri fólk". (Ibid., s. 116)

Hóast arbeidsumstøðurnar ikki vóru tær bestu var hetta ein góð tíð: "Hvør dagur var ein fest, og seint verður henda tíðin gloymd av okkum" (Ibid., s. 116).

Framsýningin í Quillingsgarði var opin í nökur ár. Í 1931 varð savnið flutt á loftið í nýbygda bókasavninum á Debesartröð (Mortensen 2002, s. 15). Sambandið millum savnið og bókasavnið hevur helst verið tætt, orsakað av at M.A. Jacobsen var bókavørður á bókasavninum.

Í brævi, dagfest 16. mars 1931, heitir M.A. Jacobsen vegna stjórnina aftur á Petru um at:

“gera forngrípagoymsluni tann beina at væla um fornlutirnar, soleiðis at teir kunnu gerast klárir til framsýningar. Vit víona, at tygum vilja játta, so at tygara kunnleiki og dugnaskapur koma goymslu okkara til gagns og nyttu”.³¹

Petra tók upp samband við Dansk Folkemuseum fyri at fáa vegleiðing um skráseting og umvæling av gripum. Holger Rasmussen, savnsvørður og leiðari fyri deildina Nýggjari tið á Nationalmuseet 1959 - 85, nevnir vitjanina í greinini “Færøerne og Dansk Folkemuseum”:

“Med museet i Tórshavn kom der i den følgende tid et samarbejde i gang. I foråret 1930³² aflagde PD besøg på folkemuseet for at søge råd og vejledning om indføring, mærkning og konservering af museumsgenstande med henblik på nyindretning i den nyopførte biblioteksbygning i Tórshavn. I maj berettede hun til folkemuseet om, at arbejdet med at rense og præparere museets genstande skred godt frem. Det gjaldt bl.a. samlingen af bilæggerovne. »De er nu til almindelig Beundring, ligeledes de andre gamle Jerngenstande, der var næsten halvt fortærret af Rust. Jeg vilde ikke have opnæaet saa godt Resultat, hvis De ikke havde tager saa godt imod mig paa Museet«”. (Rasmussen 1981, s. 170)

Arne Thorsteinsson, fornfrøðingur og landsantikvarur frá 1980 til 2000, sigur í minningarorðunum um Petru, at hon serstakliga fekst við gripirnar úr jarni og klæði (Thorsteinsson 1975).

Sambært Súsonnu Joensen, konservatori á Tjóðsavninum, hevur tað at konservera fornlutir ikki verið fremmant fyri Petru, tí hon hevur verið von at handfara lívrungið tilfar í arbeiðinum við djórákonservering. Petra hevur tó mugað leitað sær nýggja vitan, so hvørt hon skuldi viðgera nýggj slög av tilfari, og hevur at síggja til arbeitt eftir tátíðar arbeiðshátti.³³ Petra hevur skrivað ymiskt niður í ein blokk frá tíðini, hon var í Danmark, og her sæst, at hon hevur fingið frálæru í at reinsa klæðir funnin í jørð og at líma glas.³⁴

³¹ M.A. Jacobsen til Petru, 16. mars 1931, TS.

³² Bókasavnið var ikki tikið í bruk fyrr enn í mai 1931, so helst tekur hann feil av árstalinum.

³³ Samrøða við Súsonnu Joensen, konservator á Tjóðsavninum, 17. okt. 2023.

³⁴ Eskja 203.5. LBS.

Í brævi frá Poul Nørlund, stjóranum á danska tjóðsavnum, dagfest 12. august 1948, sæst, at Petra hevur forhoyrt seg um, hvussu keramikk verður umvælt. Hann sendir henni eina frágreiðing og takkar í sama brævi fyrir "al Sommerens Gæstfrihed imod mig".³⁵ Henda vitjan, sum Petra og Hans Andrias fingu í lag, førði m.a. til, at danska tjóðsavnið seinni skipaði fyrir fólkalífsfrøðiligum rannsóknunum í Føroyum, og at fyrstu stigini vórðu tikin til felags norðurlendskar fornfrøðiligar rannsóknir í Kirkjubø (Mortensen 2002, s. 45).

Arbeiðsøkið hjá Petru hevur verið breitt og hon hevur eisini konserverað lutir frá fornfrøðiligum rannsóknunum. Í skrivi til lögtingið í 1951 víssir hon á, at hon hevur konserverað lutirnar frá Kvívíkargrevstrinum: "eins og allar teir lutir, ið finnast í savnum".³⁶

Hóast Petra hevur dugað nögv ymiskt, hevur hon eisini skipað fyrir, at lutir vóru umvældir aðrastaðnis, eitt nú hjá bátasmiði ella sendir av landinum til umvælingar. Hon hevur í nøkrum fórum ført lutir aftur í 'uppruna' stand, eitt nú fóroyskar bátar, sum eru málaðir við litum, ið vórðu brúktir fyrr, fyrir at vísa á vanligar bátalitir.³⁷ Petra hevði stóran áhuga í fóroyska bátinum og savnaði eisini bátar inn til Forngripagoymsluna.³⁸

Tók stig til fugla- og djórasavn

Dimmalætting skrivar í juli 1930, at: "Lærari H. A. Djurhuus og frú ætla at geva landinum eitt fóroyskt fugla- og djórasavn".³⁹ Árið eftir stendur at lesa, at Hans Andrias hevur biðið tingið veitt studning til keyp av ymiskum til djórasavnið, sum hann hevur givið Amtsbókasavnum.⁴⁰

Hans Andrias sökti um stuðul fyrstu ferð í 1930 í sambandi við, at hann: "hevur byrjað at samla saman okkara fóroysku fuglar (útstappaðir) og egg teirra". Hann skrivar, at hann hevur fincið lyfti um umskiftan av djórum við fóroyskar fuglar frá Bergens Museum og Zoologisk Museum, og sökir um 1500 krónur til skáp, sprittgløs og tilískt.⁴¹ Hann sökir stuðul aftur árið eftir, og Fíggjarnevndin viðmerkir, at tað er hóskandi at stuðla arbeiðinum til í minsta lagi par av øllum fóroyskum fuglasløgum, ið eiga her á landi, eru savnað. Nevndin viðmerkir: "at tað er eitt bæði prýðiligt og gagnligt arbeiðini hjúnini Djurhuus longur hava gjørt".⁴²

³⁵ Poul Nørlund til Petru, 12. aug. 1948, eskja 203 e.1. LBS.

³⁶ Skriv til lögtingið, dagfest 20. november 1951. TS.

³⁷ Samrøða við Súsonnu Joensen, konservator á Tjóðsavnum, 17. okt. 2023.

³⁸ Hetta sæst í skrásetingarskipanini á Tjóðsavnum.

³⁹ Dimmalætting 16. juli 1930.

⁴⁰ Dimmalætting 17. oktober 1931.

⁴¹ Lögtingstíðindini 1. januar 1930, s. 45.

⁴² Lögtingstíðindini 1. januar 1931, s. 22, 23.

Frá vígsluni av bókasavnshúsunum í 1931. Frammarlaga á myndini síggjast Petra Djurhuus, sum stendur undir vinstru lið á Hans Andriasi Djurhuus og M.A. Jacobsen, ið stendur framman fyrir Hans Andrias. *Tjóðsavnið, SNR 3350F2362. Myndatakari Absalon Joensen, 1931.*

Hans Andrias var andltið úteftir í arbeiðinum við djórasavninum. Keldutilfarið vísir tó, at Petra fór undir at byggja upp eitt fugla- og djórasavn, meðan hon var í Danmark. Hon man hava greitt M.A. Jacobsen frá sínum ætlanum, sum í brævi, dagfest 8. maí 1929, skrivar: "Eg haldi, at tað er eitt stórt bragd, um tygum fáa í lag at vit fáa eitt stórt djórasavn".⁴³

Petra samskiftir við frøðingar á Zoologisk Museum um útstappað djór:

"Dette for at meddele Dem, at der med Sleipnir idag er afsendt dels nogle postpakker, dels kasser med forskellige naturalier herfra til museet i Thorshavn. (...) Det er jo tanken, at De paa den maade til Deres samling i Thorshavn skal faa en repræsentation af i hvert fald de almindeligste færøske dyr, og derpaa vil der jo saa kunne bygges videre ved indsamling paa Færøerne. Desuden er der jo medsendt enkelte typer paa udenlandske former. Som sagt er denne sending

⁴³ Til Petru frá M. A. Jacobsen, 8. maí 1929, TS.

ikke alt. Forhaabentlig kan vi meget snart supplere den med de resterende insekter og bløddyr".⁴⁴

Í oktober 1929 takkar hon Ad. S. Jensen fyri tveir kassar av útstappaðum djórum, sum hann hevur sent til Føroya við M/S Dronning Alexandrine.⁴⁵

Petra hevur vitjað Ad. S. Jensen á savnинum og hann hevur lovað henni at skaffa ymiskt tilfar til djórasavnið, sum tey skulu keypa fyri stuðulin frá tinginum. Hon takkar fyri og endar brævið við at greiða frá um nýggja grótbygningin, sum hon heldur vera vakran - og stóran eftir føroyskum viðurskiftum. Ætlanin er, skrivar hon, at gera ein urtagarð uttanfyri við føroyskum plantum og eisini at: "opføre gamle Færøske huse der skal monteres i gammel færøsk stil, lignende som i Folkemuseet i Lyngby".⁴⁶ Helst hevur hetta verið í 1930, tá hon var á seinna konserveringsskeiðinum. Petra skrivar til Hans Andrias hin 1. november 1930:

"Mánadagin fari eg at seta saman kassar við insektum og summarfuglum sum eg skal hava. Eg fái nokk eina rúgvu heim við. - Tað, sum kemur heim av kassum, um tað kemur áðrenn eg komi, skal plaserast upp heima hjá okkum og standa har til eg komi".
(Endurgivið eftir Kamban 2019 s. 460, 461)

Eitt gott grundarlag var soleiðis lagt, tá ið savnið flutti í nýggja bókasavnsbygningin á Debesatrøð í 1931. Føroya náttúrugripasavn var sett á stovn í 1955 sum almennur stovnur. Í uppskotinum til lögtingslög um Náttúrugripasavn stendur m.a., at inn í savnið gongur ta djórasavn, sum H. A. Djurhuus og Niels á Botni hava fingið til vega.⁴⁷ Niels á Botni læt savnинum nógvan fugl⁴⁸ og Hans Andrias hevur utan iva tikið lut í arbeiðinum, tó at tað eftir øllum at døma ikki var hann, ið tók stig til savnið ella stóð fyri arbeiðinum. Sum hann skrivar til Petru á eini noregsferð í 1930, eftir at hava vitjað eitt djórasavn, ið honum dámdi væl: "soleiðis vildi eg eisini havt tað heima hjá okkum, men tú og Mass hava nú tykkara hugsan, og tit eru so avbera klók bæði."⁴⁹

Menninir tóku sær av formligum viðurskiftunum tá í tíðini, og sum lærari og fólkakært skald hevur Hans Andrias havt eina serstøðu í samfelagnum, ið hann hevur kunnað brúkt við fyrimuni. Fyri eftirtíðina gevur hetta tó eina skeiva mynd av leiklutabýtinum teirra millum.

---

⁴⁴ Til Petru frá Prof. Dr. Phil R. Spärek. Ódagfest. Eskja 203.5. LBS. Sambært faergejournalen.dk sigldi Sleipner til Føroyar í 1922 – 1936, so brævið er sent í hesum tíðarskeiði.

⁴⁵ Petra til Ad. Jensen, 25. okt. 1929, privatsavn.

⁴⁶ Petra til A.S. Jensen, kladda, ikki dagfest, privatsavn.

⁴⁷ Lögtingslög nr. 26 frá 17.08.1955 um Føroya Náttúrugripasavn, seinast broytt við lögtingslög nr. 66 frá 10/5 2000.

⁴⁸ "Welcome to the Faroes", Føroya ferðamannafelag 1972, s. 21. Í skjalasavninum á LBS (E 203.1) sæst, at Petra hevur havt tekstin um Niels á Botni til viðmerkingar.

⁴⁹ HAD til Petru, 5. august 1930, B39, privatsavn.

Víðfevndari virkisøki enn donsku starvssystrarnar

Søgan um Petru minnir um söguna hjá øðrum savnskvinnum í fyrru helvt av 1900-árunum. Hennara arbeiði var tó víðfevndari enn hjá teimum flestu.

Bara hendinga kvinnuligir savnsvørðir vóru á donskum søvnum fram til 1950-árini. Men tær vóru har, og megnaðu í tí stilla at arbeiða seg upp utan útbúgving við at gerast serfrøðingar á sínum øki og til endans fáa starv sum sjálvlærdir savnsvørðir á sama støði sum menninir, ið oftast høvdu eina útbúgving frá lerdum háskúla, ella eina partvísa útbúgving (Høgsbro 1994, s. 97).

Tað var áhugin fyrir tí gamla og skjótt farna, ið dreiv verkið. Aloftast høvdu tær royndir við 'nál og tráð' og nakað av lerdómi um klædnatilvirkning (Høgsbro 1994, s. 93). Kirsten-Elizabeth Høgsbro, søgufrøðingur og savnsvørður, nevnir í greinini "Kvinder i musealt regi" hesar kvinnur fyrir "de upprofessionelle professionelle". Hetta sipar til, at kvinnurnar vóru sjálvlærdar, men útintu eitt yrkisligt arbeiði.

Eins og í Føroyum vóru tað einstaklingar, sum tóku stig til at stovna søvn í Danmark, ið seinni gjørdust almenn lands- og býarsøvn. Talan var aloftast um menn, ið vóru væl fyrir og sum høvdu áhuga í staðbundnari søgu, eitt nú læknar, tannlæknar, apotekarar og lærarar. Konurnar tóku ofta lut í ítrivinum hjá manninum og hjálptu at savna inn og skráseta lutir, sum vóru hildnir at hoyra kinnuni til, eitt nú fólkadraktir og klæði (Høgsbro 1994, s. 91).

Petra fekk rættiliga skjótt ein virknan leiklut í Forngrípagoymsluni, tá ið Hans Andrias varð valdur í nevndina. Ein leiklultur, sum við tíðini menntist og gjørdist yrkisligur. Hon hevði viðgerð, konservering, eftirrans og innsavnan av lutum í hondum frá 1930.⁵⁰

Petra gjørði eisini kanningararbeiði. Sambært Arna Thorsteinsson hevði gamli klædnabúnin og tilvirkning hennara stóra áhuga. Hon gjørði vísindaligar kanningar í hesum evni, sum hon hevur skrivað um í *Varðanum* og serstakliga í drúgvu greinini "Føroyskur klædnabúni" í verkinum *Føroyar I og II* (Thorsteinsson 1975),

Holger Rasmussen tekur greinina hjá Petru fram í umrøðu av verkinum og skrivar at, "selv om afsnittet således ikke giver sig ud for den endelige behandling af den færøske dragtskik, gives der dog værdigfulde oplysninger udfra forfatterens egen erfaring. Det gælder især for barnedragtens vedkommende, hvorom ingen af de ædere forfattere mæler et ord" (Rasmussen 1964, s. 25).

Petra skrivar eisini sjálv í greinini, at "teir", ið hava skrivað um vaksnamannaklæði, einki hava sagt um, hvussu børn gingu klødd. Hon hevur við støði í munnligum frásøgnum og einstökum pløggum roynt at givið eina mynd av hesum (Djurhuus 1958, s. 346). Hennara serliga ískoyti er sostatt, at hon eisini skrivar um barnabúnana.

⁵⁰ Skriv til lögtingið frá Hans Andrias Djurhuus, dagfest 9. november 1949. TS.

Fakligu greinir hennara (“Føroyskur klædnabúni”, “M. A. Jacobsen og Føroya forngrípagoymsla” og “Færøernes museum”) kundu helst verið fleiri í tali, tí hon læt fyrir tað mesta vitan og upplýsingar til onnur. Í 1953 setti Norsk Folkemuseum seg í samband við hana eftir tilmæli frá Holger Rasmussen við spurningi um vev og vørp til eina grein til árbókina. Hon mann hava svarað væl og gjølla, tí í eftirfylgjandi brævinum verður hon eggjað at skriva eina grein sjálv um evnið, sum tey vilja vísa til.⁵¹

Petra hevði vísindalig samstarv við eitt nú dr. phil. Margrete Hald, sum fekk nögv føroyskt sammettingartilfar frá Petru til doktararitgerð sína “Olddanske tekstiler” (Thorsteinsson 1975). Margretha Hald var ein av donsku savnskvinnunum, sum setti vísindaliga arbeiðið við klæðum og búnum á breddan. Eitt arbeiðsøki, sum við tíðini fekk viðurkenning, eisini millum útbúnu, mannligu starvsfelagarnar (Høgsbro 1994, s. 93). Tað vakti stóran ans, tá hon bleiv dr. phil í 1950 við vísindaritgerðini “Olddanske tekstiler”, tí hon hevði bara ginguð í bygdarskúla og mátti sökja um undantaksloyvi at lata ritgerðina inn. Hon byrjaði sum hjálparfólk á danska tjóðsavninum í 1939, bleiv savnsvørður í 1947 og ‘inspektør af første grad’ frá 1962 til 1967, tá hon fór frá fyri aldur.⁵²

Petra og Margrethe høvdju eitt langt brævasamskifti, sum strekti seg yvir nærum 40 ár, har tær skiftu orð um tað, ið tær tókust við, og ráðførdu seg við hvørja aðra.⁵³ Petra læt Margrethe Hald upplýsingar um føroysk klædnapløgg og tilvirking, eitt nú sum nevnt í sambandi við doktararitgerðina (Hald 1950) og aðrar útgávur (Broholm, H. C.; M. Hald 1935, Hald 1972).

Tær skrivaðu saman bæði privat og í arbeiðshøpi, og fingu gjøgnum árini eitt vinalag. Margrethe Hald skrivar í brævi til Petru á brævpappír frá Nationalmuseet, dagfest 8. mai 1957: “De har gennem Aarenes Løb været et saa værdifult Bekendskab for mig, baade i videnskabelig Henseende og i almenneskelig Forstand.”⁵⁴

Petra læt eisini norska fólkalívsfrøðinginum Gunvor Ingstad Trætteberg, sum granskaði klædnabúnana hjá norskum fiskimonnum í 18. øld, upplýsingar um føroysk roðklæðir.⁵⁵

Virkið hjá Petru avmarkar seg tó ikki til klædnadraktina. Hon hevði stóran áhuga í øllum tí sum vísti, hvussu føroyingar hava livað og virkað gjøgnum tíðina. Í greininu “Færøernes museum” gjøgnumgongur hon høvuðsinnihaldið á Føroya forngrípasavni og lýsir, hvussu amboð, reiðskapur, innbúgv, brúkslutir, klæðir o.a. eru tilvirkað og brúkt í síni samtíð. Sambært Petru geva lutirnir eina livandi og sanna mynd av, hvussu føroyingar hava livað og búleikast gjøgnum øldir:

⁵¹ Ódagfest bræv frá Norsk Folkemuseum Oslo, og bræv dagfest 24.mai 1953 frá sama, TS.

⁵² [https://kvindebiografiskleksikon.lex.dk/Margrethe_Hald_\(november_2023\)](https://kvindebiografiskleksikon.lex.dk/Margrethe_Hald_(november_2023))

⁵³ Brævasamskifti teirra er í varðveislu bæði á LBS (E203 e.1) og TS.

⁵⁴ Margrethe Hald til Petru, 8. mai 1957, eskja E203 e.1. LBS.

⁵⁵ Eftir upplýsing frá Súsonnu Joensen, konservator á Tjóðsavninum, 19. jan. 2023.

"Færøernes museum er uanseligt, man kan sige uden kunstgenstande, men det viser med sine primitive redskaber og brugsgenstande et levende og sandt billede af det færøske folks levevis ned gennem tiderne i aarhundreder, før den nye tid med sin rivende udvikling fuldstændig omdannede arbejdsmaader og levemaade. For sammenlignende forskning i de andre nordiske lande har det jo ogsaa sin betydning". (Djurhuus 1950)

Áhugin fyri *fólkamentan* tók seg upp í síðstu helvt av 1800. Fólkamentanin varð hildin at vera best umboðað millum bøndurnar (Joensen 2004, s. 7), ið voru slopnir 'undan' fremmandari mentanarávirkan. Tíðarskeiðið frá síðst í 1800 fram til miðskeiðis í 1900 verður lýst sum *tað stóra innsavningartíðarskeiðið* í Norðurlondum, eitt tíðarskeið, har stórur dentur varð lagdur á at savna inn og 'bjarga' fólkamentanini (Stoklund 1979, s. 26). Brotið omanfyri vísir, at Petra er ávirkað av hesari savnshugsan. Tað er tað gamla og skjótt farna, sum hevur hennara áhuga. Hon sær eisini virði í samanberandi norðurlendskari mentanargranskning. Í greinunum í *Varðanum* og "Livet på Færøerne" sæst, at klíggjavevurin⁵⁶ hevur hennara stóra áhuga, kantska serliga tí, at hann varð nýttur sum grundarlag fyri granskning í sambandi við klæðir, sum voru funnin í gravum og myrilendi í jarnøldini (Hald 1950).

Gjøgnumgongdin vísir, at Petra fekst við klædnabúnan og klæði eins og donsku savnskvinnurnar, men at hon eisini fekst við nögv annað. Í so máta fevndi hennara virkisøkið um meira enn tað, sum danskar savnskvinnur fingust við, og sum traditionelt var hildið at hoyra kvinnuni til. Tað er eitt eyðkenni fyri smá umhvørvi, at fólk eru generalistar og fáast við nögv ymiskt, tí tað er neyðugt. Hetta hevur helst gjørt seg galldandi hjá Petru. Harafturat kom, at hon hevði stóran áhuga í øðrum økjum, eitt nú fuglafrøði og djóarakonservering, sum kantska var tann leið, ið hon upprunaliga ætlaði sær.

Hjún og samstarvsfelagar

Felags fyri donsku savnskvinnurnar var, at tær antin voru stakar ella miðaldrandi, tá ið tær fóru í holt við savnsarbeiðið (Høgsbro 1994, s. 93). Petra var gift og í góðum árum, tá ið hon fór undir savnsarbeiði. At hon og Hans Andrias ikki áttu børn var helst ein orsók til, at hon kundi arbeiða sum savnskvinnu alt sítt vaksna lív.

Táverandi blaðstjóri á Dimmalætting, Georg L. Samuelsen, skrivar í eftirmæli um Petru:

"Skuldi ein kvinna gera vart við seg bæði sum fólk og sum slóðbrótari, mátti hon duga eitt sindur meira enn at mata seg. Men Petra Djurhuus var eingin vanliga kvinna, sum gav seg til tols við at

---

⁵⁶ Gamli fóroyski vevurin, sum stóð upp við vegginum við klíggasteinum undir garninum í neðra.

vera kona mansins. Hon var ein rívandi ond og frá manni sínum fekk hon fullan stuðul til at gera um seg og gerast virkandi við forslag: hon var stutt sagt eitt grev millum kvinnur.”⁵⁷

Orðingin, at hon ikki gav seg til tols við at vera kona mansins, er rámandi. Petra livdi eitt ógvuliga sjálvstøðugt lív og legði nógva orku í sítt arbeiði, sum ikki var vanligt kvinnuarbeiði um tað mundið. Samuelsen skrivar, at Petra fekk fullan stuðul frá Hans Andriasi til at gera um seg. Stuðulin gekk báðar vegir, tí sambært Hanusi Kamban var hon “skaldinum Hans Andriasi ein stuðul, og tí mentanarliga sendimanninum ein hjálp, hann illa fekk verið fyriuttan.....” (Kamban 2019, s. 367). Petra var praktisk, arbeiðssom og fekk nóg av skafti (Ibid.). Eitt nú savnaði og gav hon út *Ritsavn I – VII* við meginpartinum av tí, sum Hans Andrias skrivaði. Alt bendir á, at Petra og Hans Andrias virðis mettu arbeiðið hjá hvørjum øðrum høgt og høvdú brúk fyri hvørjum øðrum í arbeiði sínum.

“Rart at træffe Mennesker, der har ens Interesser”

Hvussu Petra upplivdi tíðina sum savnskvinnna, er trupult at siga nakað um við støði í keldutilfarinum. Kortini ber til at siga nakað um savnsumhvørvið í Danmark og tíðina hon virkaði í.

Sambært Høgsbro var tað ein sannroynd, at: “de danske museer indtil midten af vort århundrede som oven for nævnt var en lille mandsdomineret verden, hvor tilstedeværelsen af kvinder, bortset fra kontor- og rengøringspersonale var en sjældenhed” (Høgsbro 1994, s. 97).

Í endurminningum hjá djórakonservator Johs. Erritzøe er ein mynd av honum og einum starvsfelaga saman við einari ungari kvinnu. Eftir myndini at døma hevur hetta verið síðst í 1940-árnum ella fyrst í 1950-árnum. Myndateksturin er soljóðandi: “Der var ikke mange piger dengang der interesserede sig for fugle, vores fag var totalt mandsdomineret, så når der endelig kom et sådan vidunder på museet, kappedes både Erik og jeg (yderst til højre) om dejlighedens gunst”. (Erritzøe, utan árstal, s. 3)

Brotið gevur eina mynd av, at kvinnur ikki hava verið vanligar í hesum heimi – og at tær hava verið eksotiseraðar. Her skal havast í huga, at Petra longu fór á Zoologisk Museum fyrstu ferð síðst í tjúgunum. Aftaná seinna uppihaldið á Zoologisk Museum í 1930 fekk Petra bræv frá Agnete Bang, sum skrivar: “Tak for sidst, jeg er vældig glad for, at jeg har gjort Deres Bekendskab. Det er saa rart at træffe Mennesker, der har ens Interesser, især da der ikke er mange af den Slags, der har din Interesse”. Hon skrivar seinni í brævinum: “Jeg har ikke været inde hos Hr. Windballe endnu, da jeg ikke kan lide at gaa derind, naar jeg ikke har noget besteme Ærinde derinde.”⁵⁸ Tað er ógreitt, hvør Agnete Bang er, men hon hevur okkurt tilknýti til Zoologisk Museum, tí hon nevnir Windballe. Hon

---

⁵⁷ Dímmalætting 6. desember 1975

⁵⁸ Agnete Bang til Petru, 22. sep. 1930, eskja 203. LBS.

skrivar, at tað er sjáldsamt at hitta eitt menniskja við somu áhugamálum sum hon sjálv, og hóast hon ikki brúkar orðið kvinna, so liggur tað óbeinleiðis í orðingini.

Brævið frá Agnete Bang víssir eina frástøðu millum hana og Windballe, tí sum hon skrivar, so er hon ikki heilt unnilig at fara inn til hansara uttan eitt ávist ørindi. Fatanin, ein fær av brævasamskiftinum millum Petru og Windballe og hinum leiðandi savnsmonnunum, er, at Petra sær seg sjálva, og verður sædd, sum ein javnlíka teirra. Petra var partur av mentanarelituni í Føroyum. Maður hennara, Hans Andrias Djurhuus, var högt í metum, bæði í Føroyum og Norðurlondum, og gjøgnum hann fekk hon symbolskan og sosialan kapital. Men Petra hevði eisini egnan mentanarligan kapital heimanífrá og fekk sosialan og symbolskan kapital m.a. ígjøgnum savnsarbeiði. Hon kendi nógv fólk og hevði stóra vitan um føroysk viðurskifti, sum hefur verið áhugaverd fyri dansk savnsfólk. Útlendskir granskurar hóvdu um hetta mundið fingið eyguni upp fyri Føroyum sum eitt áhugavert mentanarøki, kanska serstakliga sum eitt stað, har til bar at finna leivdirnar av gamlari norðurlendskari mentan (Joensen 2004, s. 12).

Tá Petra tók upp samband við Dansk Folkemuseum í 1930 fyri at fá vegleiðing um skráseting og umvæling av gripum, bleiv hetta byrjanin til eitt samstarv, sum danska savnið nýtti gott av. Sum Holger Rasmussen skrivaði: "folkemuseet nød også godt af kontakten" (Rasmussen 1980, s. 170).

Petra læt ikki bara upplýsingar, hon og Hans Andrias lótu eisini lutir til dansk søvn (Mortensen 2002, s. 44). Hon hefur tí havt ein kapital m.a. vitan og sambond, ið hefur verið áhugaverdur fyri dansk savnsfólk og ein habitus, ið gjørði, at hon dugdi at bera seg millum tignarfólk⁵⁹. Hetta hefur uttan iva styrkt hennara støðu sum kvinna í savnsheiminum.

Fekk Bátahøllina upp at standa og innrættaða

Petra dugdi at bera seg millum bæði høg sum lág, og samskifti við hópin av fóltki um alt frá konservering, merking av lutum, bilegging av merkisseðlum, innsavning og flutning av lutum, samskipan av vitjanum, pengainnsavning og bygging av savnshúsum. Hon hevði nógv samskifti við leiðandi savnsfólk og granskurar og hóast hon tosaði teirra mál, ræddist hon ikki sjálv at taka fatt. Hon var bæði strategur og praktikari.

⁵⁹ Sí Bourdieu 1986.

Petra á ferð. Hatturin hjá Hans Andriasi hómast á högru lið. Maðurin til vinstru er ókendur. Úr privatalbumi hjá Petru og Hans Andriasi Djurhuus. *Tjóðsavnið, SNR 9066F082.*

Arne Thorsteinsson sigur í minningarárðunum um hana: "Størsta bragdið Petra Djurhuus útinti var kanska at fáa Bátahøllina upp at standa og innrættaða. Hjúnini lótu longu í 1946 sølupeningin fyrir ogn teirra, Sloans hús, til eitt nýtt fornminnissavn og hesin peningurin var grundstuðulin undir Bátahøllini, sum í dag stendur sum ein minnisvarði yvir tey. Húsini vóru fyrst nýtt til Landsframsýningina í 1952 og síðan fór Petra Djurhuus undir at innrætta tey og seta framsýningarnar upp. Náttúrufrøðiligu framsýningina í einum parti og sjóvinnuframsýningina í einum parti, sum hon ætlaði at vera grundarlag undir einum sjóvinnusavnið í øðrum parti. Her legði hon eisini eitt megnar arbeiði eftir seg og tað er ikki ov nögv sagt, at hon persónliga setti hvørja hessjanrullu upp á veggin og hvønn grip upp á pláss" (Thorsteinsson 1975).

Hølisviðurskiftini hjá Forngrípagoymsluni vóru ein afturvendandi avbjóðing, og arbeiðið við at útvega savnинum nýggj savnshøli var eitt aðalmál hjá Petru og Hans Andriasi. Tá *Neystið* ella *Bátahøllin*, sum savnshúsini verða nevnd, varð bygt á Debesartrøð fyrst í fimtíárunum, var tað fyrir pening, sum Petra og Hans Andrias Djurhuus partvist lótu sjálv og partvist útvegaðu.

Savnsbygningurin skuldi vera karmur um bæði fornripasavn, bátasavn, djóra- og fuglasavn, plantusavn, og jarðfrøðisavn. Upprunaliga var ætlanin, at húsið eisini skuldi húsa listasavn og fyrilestrar- og konserthøll:

“At hava alt undir einari lon vil hava stóran týdning. Tað kann harvið skapast nakað vakurt og gott – ein niðurstøða fyrir okkara siðmenning, eitt landshús, sum ber í sær ikki bert okkara fornaldarsøgu, men eisini ta sögu, sum føroyesk kynstri og vitskapur skrivar dagin í dag.”⁶⁰

Hans Andrias andaðist, áðrenn húsini voru reist. Petra arbeiddi víðari og læt innrætta eina stovu á loftinum til minnist um Hans Andrias, nevnd Hans Andriasar stova, ið hon læt Fróðskaparfelagnum til felags- og arbeiðsrúm (Joensen 1983, s. 10). Bátaframsýningin og náttúrusøguliga framsýningin voru uppsettar so við og við á niðaru hædd. Thorsteinsson sigur í minningarorðunum, at Petra setti framsýningarnar upp og aðrastaðnis stendur, at arbeiðið fyrir stóran part var fyriskipað av Petru í samstarvi við Sverra Dahl, landsantikvar, og Jóhannes Rasmussen, fyristøðumann fyrir Náttúrugripasavninum (Joensen 1983, s. 10).

Forngripagoymslan verður almennur stovnur

Í 1940 fór Forngripagoymslan undir fornfrøðiligar rannsóknir. Sverri Dahl, ið hevði lisið fornfrøði, varð settur sum hjálparfólk og grevstrarleiðari. Fyrstu tíðina stóð Forngripagoymslan fyrir grevstrunum, men í 1944 setti lögtingið á stovn *Fornrannsóknar- og Staðanavnanevnd Føroya Løgtings*, sum skuldi hava ábyrgd av rannsóknunum (Mortensen 2002, s. 15). Í skjölunum sæst, at Petra øll árini var forkvinna í nevndini.⁶¹

M.A. Jacobsen stjórnaði Forngripagoymsluni til hann doyði í 1944. Hans Andrias tók við eftir hann til hann doyði í 1951. Sambært *Mondli* og sögu Føroya formminnissavni var Petra alla hesa tíðina savninum “ein tryggur og íðin stuðul” (Thorsteinsson 1975, s. 6, Mortensen 2002, s. 15).

---

⁶⁰ Kladda til bræv til lögtingið frá Hans Andriasi, ódagfest. TS.

⁶¹ Kladda til skriv til lögtingið frá Petru, dagfest 20. november 1951. TS.

Savnshúsini á Debesartrøð, nevnd Bátahøllin ella Neystið. *Sandavágs Fornminnafelag. Myndatakari Anna Petersen.*

Føroya Forngripafelag læt landinum gripagoymsluna í 1946. Løgtingið heitti í tí sambandi á Hans Andrias um at halda fram sum fyristøðumaður til nýggj savnshús vórðu bygd. Í skrivi frá Petru til løgtingið, dagfest 20. november 1951, sæst, at hon og Hans Andrias røktu hetta starv í felag, og at Petra helt fram við arbeiðinum, tá ið Hans Andrias doyði:

“og veitti tingið lön til okkum bæði fyri hetta starv 200 kr. um mánaðin frá apríl 1950, og havi eg fingið hesa lön, síðan maður míni doyði í mai í ár. Eg havi sjálvandi hildið fram við tí arbeiði, sum vit í felag hava røkt alla tíðina, til maður míni doyði”.⁶²

Petra var sostatt meira enn ein tryggur og íðin stuðul. Hon starvaðist fyri Forngripagoymsluna og var fyristøðufólk í skiftistíðini, áðrenn stovnurin bleiv landsstovnur.

Forngripagoymslan varð skipað sum almennur stovnur í 1952 undir heitinum Føroya fornminnissavn (Mortensen 2002, s. 16). Tann 15. november 1951 var grein í Dagblaðnum um uppskotið til løgtingslög, sum tá varð lagt fram. Blaðið skrivar um virkisøkið hjá nýggja stovninum og at ein antikvarur skal setast.⁶³

Dagblaðið hevði í hesum sambandi biðið “Sverra Dahl, fyristøðumann fornminnissavnsins” greiða frá um sögu savnsins. Avísúrklippið liggar í skjalasavninum eftir Petru á Tjóðsavninum, og tað er áhugavert, at júst henda orðing er undirstrikað við tussjpenni. Tíðindini og orðingin síggja út til at hava

⁶² Kladda til skriv til løgtingið, dagfest 20. november 1951. TS.

⁶³ Dagblaðið 15. november 1951.

---

eggjað Petru at skriva lögtinginum omanfyrinevnda skriv, sum varð latið inn 20. november 1951.⁶⁴

Hon byrjar við at greiða frá, hví hon vendir sær til tað háttvirda lögting:

“Eg sá nú um dagarnar í ‘Dagblaðnum’ at settur er nýggjur stjóri fyri Føroya Forngripasavn, og at landsstýrið hevur lagt fyrir tingið lógaruppskot um skipan av savninem, fornminnum og staðarnøvnum, sum alt skal leggjast undir arbeiðsøkið nýggja stjórans. – Eg kundi hugsað mær, at eg fekk at vita um hetta, áðrenn eg las tað í almennum blað”.⁶⁵

Petra greiðir frá, at hon hevur røkt starvið sum fyristøðufolk saman við Hans Andriasi, og at hon helt fram við hesum arbeiði, tá hann doyði. Hon greiðir frá áralanga arbeiði teirra og kemur inn á egnan leiklut, m.a. sum formaður í Fornrannsóknar- og Staðanavnanevnd Føroya Løgtings og arbeiðinum við innsavnan, umvæling og skráseting. Hon kunnar um, hvussu arbeiðið við nýggju savnshølunum og ætlaðu framsýningunum líður, og endar soleiðis:

“Hetta kann tykjast ein ósmæðin frágreiðing, tað fer at verða harvið. Eg haldi meg skylda manni mínum hetta. Sjálvt um Føroya forngripasavn hevur sýnst tað sama stillastandandi andlit úteftir undir tí køvandi plásstroti, hevur málvís virkan farið fram alla tíðina. Føroya fornsavn hevur ongantíð verið ein svøvnstøða ella ein peningaspurningur fyri okkum. Eg loyvi mær tí at spryja tað háttvirda lögting, hvussu støða mín er og verður í sambandi við tað arbeiði, eg higartil havi haft í hondum fyri landstýri og lögtingi.”⁶⁶

Tann 6. desember er aftur grein í Dagblaðnum um málið, serliga um orðadrottin undir viðgerðini av nýggju lögtingslögini. Tað skilst, at lögtingsmenn ikki eru samdir um lønina hjá antikvarinum og at undirtøka ikki er fyrir fastløntari setan. Orðaskiftið er eisini kveikt av skrivinum frá Petru. Hákun Djurhuus, landsstýriskaður, er endurgivin at vísa til frágreiðingina hjá Petru og á tað ómetaliga stóra arbeiðið hon og Hans Andrias hava gjørt, og hann undrast á, at tey ikki verða nevnd við einum orði.

“Í okkara lítla samfelag verða ikki altíð uppgávurnar loystar við at seta menn við fastari løn. Vit mega rokna við og líta á, at nóg verður gjørt sjálvboðið av teimum, ið hava kærleika og viðfött hegni til at virka innan tær serligu greinirnar, tí mugu vit vera ansnir og ikki skotra ella styggja fólk burtur”.

---

⁶⁴ Kvittan frá Johan Poulsen, lögtingsformanni, dagfest 20. nov. 1951. TS.

⁶⁵ Kladda til skriv til lögtingið, dagfest 20. november 1951. TS.

⁶⁶ Ibid.

Thorstein Petersen verður endurgivin fyri at ráða umsitingarvaldinum til at skipa so fyri, at frú Djurhuus fær høvi at fullfíggja tað arbeiðið, hon var komin so væl og langt ávegis við.⁶⁷

Sverri Dahl varð settur sum landsantikvarur árið eftir. Hvussu umskipanin ávirkaði viðurskiftini millum Petru og Sverra Dahl, ið høvdu samstarvað í nögv ár, er mær ógreitt. Í skrivi, dagfest 13. desember 1952, heitir hann á Petru vegna Forngrípafelagið um at gerast nevndarlimur.⁶⁸ Petra svarar 15. desember, at hon ikki kann átaka sær at vera limur í nevndini og biðir hann um at strika seg av limalistanum.⁶⁹ Petra hevði tá gjørt avtalu við landsstýrið um, at hon skuldi standa fyrir uppstillingini av Sjósavninum. Nærum tíggju ár seinni, tann 27. apríl 1962, boðar hon frá, at savnið nú er klárt at handa landsstýrinum, og at fornlutir, ið henni manglar at viðgera, verða latnir savninum við skjølum og øðrum, tá teir eru klárir at avhenda.⁷⁰ Hákun Djurhuus og Niels W. Poulsen vátta vegna landsstýrið fyrir móttøku av brævinum og takkar henni fyrir arbeiðið: "Nú tygum handa landsstýrinum arbeiði tygara, takkar landstýrið fyrir hetta trúgva og skilagóða og fyrir landið týdningarmikla arbeiði, sum her er lagt niður, og fyrir tað trúfesti tygum sýna við eisini at veita nevndu lutir til savni".⁷¹

Spennið millum leik og lerd

Gongdin í Føroyum var hin sama sum aðrastaðnis, og savnsøkið var við tíðini professionaliserað og akademiserað. Í Danmark bleiv tað krav í sekstiárnum, at savnsvørðir skuldu hava útbúgving frá lerdum háskúla. Kvinnurnar voru fyrstu árini undirumboðaðar á søvnum, men mentust sum frá leið í tali og tign (Høgsbro 1994, s. 100).

Petra verður lýst sum útbúgvin savnsvørður ella konservator.⁷² Poul Niclasen, blaðstjóri og formaður í Føroya Amts Bókasavni, helt røðu, tá Bókasavnið varð vígt, og hann segði um hana: "Frú Petra Djurhuus hevur í Keypmannhavn lært at umvøla [sic] og handfara slíkar lutir; er hetta av stórum týdningi, og hevur Goymslan havt gagn at hennara lærðomi."⁷³

Sambært føroysku orðabókini er ein savnsvørður: 1). Fyristøðumaður á savni, 2) ein ið umvælir gripir, stappar út fuglar, dýr o.tíl. Helst verður sipað til, at hon hevði lært at umvæla gripir, hóast hon eitt skifti eisini var fyristøðufólk á Forngrípasavninum. Konservatorútbúgvingin í Norðurlondum var fram til 1970-

⁶⁷ Dagblaðið 6. desember 1951.

⁶⁸ Sverri Dahl til Petru, 13. des. 1952, eskja 203 e.1, LBS.

⁶⁹ Petra til Sverra Dahl, 15. des. 1952, eskja 203 e.1, LBS.

⁷⁰ Samandráttur av gongdini er endurgivin í takkarbrævinum frá Føroya landsstýri, dagfest 3. mai 1962. TS.

⁷¹ Takkarbræv frá Føroya landsstýri, dagfest 3. mai 1962. TS.

⁷² Á Snar.fo stendur, at hon var útbúgvin savnsvørður og í Fróðskaparriti 31. bók 1983 stendur, at hon var konservator.

⁷³ Røðan er endurgivin í Dimmalætting 6. mai 1931.

árinu skipað sum óskipað meistaralæra, har fólk, ið dugdu eitt handverk, lærdu at umvæla hjá einum serkønum.⁷⁴ Petra hevði upplæring og royndir við konservering heimanífrá, umframt at hon fekk upplæring á Zoologisk Museum. Hetta hevur givið henni fórleikar at virka sum fulltikin konservator.⁷⁵

Petra hevur sostatt havt eina konservatorútbúgving eftir tátíðar viðurskiftum og drúgvar starvsroyndir á savnsøkinum. Orðingin hjá Hákuni Djurhuus um arbeiðið, gjørt sjálvboðið av teimum, ið hava kærleika og viðfött hegni, kundi tó bent á, at politiski myndugleikin fyrst og fremst sá hana sum eina eldsál.

Tá Forngrípagoymslan bleiv almennur stovnur í 1952, fekk savnið álagt at rökja umsitingarligar og vísindaligar uppgávur, og savnið fekk við Sverri Dahl á fyrsta sinni fast starvsfólk, tá hann bleiv landsantikvarur (Mortensen 2002, s. 16).

Hóast savnsvirksemi hevði verið gjøgnum alla 20. øld, byrjaði veruliga stovnsliga vísindaarbeiði ikki fyrr enn í 1950-árunum, sambært Jóan Paula Joensen. Fornfrøðiliga arbeiðið fekk störstan týdning, serliga í sambandi við grevstrarnar, sum byrjaðu í 1950 (Joensen 2004, s. 16). At Føroya fyrsti landsantikvarur umboðaði hetta fakøki var tí neyvan tilvildarligt. Hóast Sverri Dahl ikki hevði eina fullfíggjaða útbúgving⁷⁶, so hevði hann lisið fornfrøði á lærðum háskúla. Fakøki og útbúgving hava havt týdning, men kyn hevur eisini spælt inn. Fáar kvinnur høvdud útbúgving frá lærðum háskúla tá, serstakliga í savnsfakum (Høgsbro 1994, s 100). Í Føroyum komu kvinnurnar uppaftur seinni á sövnini. Tað er kortini óhugsandi, at ein kvinna hevði fingið latið upp í hendurnar slíkt embæti í 1950-árunum. Tað lá rætt og slætt í tíðini, at menn røktu slík størv.

Hóast starvið sum landsantikvarur var tignarligt starv vícir kjakið í Dagblaðnum tó, at arbeiðið við fornminnum, sum frammundan hevur verið framt sjálvboðið og við lítlari samsýning, ikki varð hildið at krevja fasta løn. Sverri Dahl varð fyrstu árinu sum landsantikvarur honorarløntur á figgjarlögini og bleiv ikki fastløntur fyrr enn í 1964, tá løgtingslógin um fornminnissavnið varð broytt.⁷⁷

Heiðrað í síni samtíð

Í skjalasavninum eftir Petru Djurhuus eru heiðurstekin, sum vísa, at hon var virdur samstarvsfelagi í síni samtíð.

⁷⁴ <https://kglakademi.dk/konservatorskolen/konservatorskolens-historie>

⁷⁵ Sambært Súsonnu Joensen, konservator á Tjóðsavninum, 17. okt. 2023.

⁷⁶ Sverri Dahl var ein av teimum studentunum, ið mátti bróta lesturin av, tá ið 2.

heimsbardagi brast á. Hann hevði lisið gudfrøði eitt skifti í Keypmannahavn, seinni kirkjusøgu og fornfrøði í Oslo. Kelda: https://biografiskleksikon.lex.dk/Sverri_Dahl (januar 2024).

⁷⁷ Uppskot til løgtingslóginum um savnsvirksemi landsins, Mentamálaráðið, mál nr. 18/00383.

Stutt eftir kríggjöld fekk hon “St. Olavsmedaljen”, sum verður latin fólk, ið breiða út vitan um Norra og skapa sambond millum útlagin og heimlandið.⁷⁸ Petra og Hans Andrias høvdu sum nevnt samband við norsk mentafólk, serliga í Vesturnoregi. Norsk-føroyska sambandið vaks undir krígnum, tá norskir flóttar komu til Føroya. Hans Andrias var nevndarlimur í Føroyesk-Norskum Felagi, og sambært norska varakonslinum, Nils Ihlen, vóru norðmenn altíð vælkomnir undir Pisuvárða: “Fru Djurhuus sto, helst fra første stund da flyktingene kom, i spidsen for hjelpen til dem og gjorde et kjempe arbejde. Djurhuus selv virket mere ved ‘åndens makt’ for å uttrykke med på den måten” (Kamban 2019, s. 598, 599).

Í skjalasavninum eftir Petru er ein kladda til grein við heitinum “Føroyskt hemavirki og føroyskt mál”. Petra harmast, at Heimavirkið ikki lýsir á føroyeskum og nevnir í tí sambandi: “Í 1940 keypti eg reiðuliga nógv av ullvørum fyri norska herin í Englandi”.⁷⁹ Greinin sær ikki út til at vera send avstað, men brotið vísir, at Petra hjálpti norska herinum undir krígnum. Heiðursmerkið er tí helst latið henni fyri hjálpina undir krígnum.

30. mai 1951 bleiv hon heiðurslimur í Havnar Sjónleikarfelag.⁸⁰ Petra skrivaði undir dulnavninum Elsa við Á, og týddi eisini tveir leikir úr íslendskum, sum vóru framfördir í Sjónleikarhúsinum (Simonsen 1992, s. 142).

Í 1963 var Petra heiðrað við riddarakrossinum (ridder af Dannebrog-ordenen) fyri drúgva og ósjálvsökna arbeidið á savnsókinum.⁸¹ Í skrivi frá Føroya landsstýri til ríkisumboðið sæst, at tað er P.V. Glob, ríkisantikvarur og stjóri á danska tjóðsavninum, sum hevur tilnevnt Petru. Landsstýrið fegnaðist um tilnevningina:

“Det hører til en af fru Djurhuus’s største fortjenester, at vi nu har en søfartssamling, der giver et udmærket billede af udviklingen på dette område fra fjerne tider og helt op til vore dage, et arbejde af stor kulturel værdi, for hvilket hun har gjort sig værdig til den største påskønnelse”.⁸²

Petra tók eftir øllum at døma ímóti heiðrinum við gleði. Hon sendi oyðublaðið, sum hon varð biðin um at fylla út, til Amalienborg, og í kladdu til fylgibræv bað hon Ordenskapitlet: “venligst om at overbringe Hans Majestæt Kongen min ærbødige Tak for den store Æresbevisning Dannebrogordenens Ridderkors.”⁸³

⁷⁸ Sambært yvrliti hjá norska kongshúsinum fekk hon heiðursmerkið 17. sep. 1947. (www.kongehuset.no/tildelinger.html)

⁷⁹ Kladda til grein við heitinum “Føroyskt hemavirki og føroyskt mál” sum aftursvar til greinina “Raksokkar – Soldaratroyggjur”. Eskja 203.1. LBS.

⁸⁰ Heiðursskjål, eskja 203.5, LBS.

⁸¹ Heiðursskjål dagfest 26. januar 1963, eskja 203.5, LBS.

⁸² Skriv frá landsstýrinum, dagfest 24. mai 1962, undirritað J. Djurhuus. Eskja 203.5. LBS.

⁸³ Kladda til bræv, dagfest 12.mars 1963, eskja 203.5. LBS.

Hon skrivaði eisini til Glob og takkaði honum hjartaliga fyrir at hava tilnevnt seg.⁸⁴ Margrethe Hald ynskti Petru til lukku við nýggjheitini (sum tá var gomul) í brævi dagfest 20. januar 1967: "Af Glob har jeg faaet den gode Nyhed, at De blev Ridder. Tillykke med det! Det var velfortjent og det glæder mig meget".⁸⁵

P.V. Glob var fornfrøðingur, professari, dr. phil, stjóri og ríkisantikvarur á danska tjóðsavnum í 1960 – 1981.⁸⁶ Tey bæði kendust gjøgnum savnsarbeiði. Petra kom Glob til hjálpar, tá hann ynskti at vitja Dúvugarðar á eini føroyaferð. Bóndin vildi ikki hava fremmandan á gátt, men Petra læt sær ikki lynda og sendi mæta skaldið Hans Andrias avstað at snakka hann til og fekk soleiðis skipað fyrir, at P.V. Glob slapp í Dúvugarðar. Petra var ongantíð ráðleys, sum heimildarfólkið tók til.⁸⁷

Eingin vanlig kvinna

Petra arbeiddi við at skráseta og konservera heilt fram til hon ikki orkaði meira (Thorsteinsson 1975). Hon doyði á Landssjúkrahúsínum í desember 1975, 83 ára gomul, og er jarðað í gamla kirkjugarðinum í Nólsoy (Hansen 2009, s. 102).⁸⁸ Hon átti aðra íbúðina í barndómsheiminum á Botni (Hansen 2009, s. 102) og búði í Nólsoy síðstu árini av lívi sínum.⁸⁹

Petra var eingin vanlig kvinna, sum Georg L. Samuelsen tók til í minningarárðunum. Hon var ein merkiskvinna fyrir at brúka hugtakið hjá Gerdner, og sum Jacobsen vírir á, er keldugrundarlagið ofta storrri hjá fólk, ið hava tikist við eitthvort serstakt samanborið við vanlig arbeiðsfólk. Tí eru tað oftast hesi fólk, ið skrivað verður um. Men hóast Petra hevur: "livað eitt óvanliga virkið og ríkt lív og hevur lagt nögv gott eftir seg" (Thorsteinsson 1975) er hennara söga kám og hennara leiklutar er, tilvitað ella ótilvitað, gjørdur minni enn hann var. Hví so er, kann hanga saman við, hvussu og undir hvørjum umstøðum leiklutar og funktiónir hjá kvinnum og monnum eru ásett gjøgnum söguna.

Arbeiðið við tjóðminnum var upprunaliga at meta sum stórpoltikkur. Tað hevði týdning fyrir tjóðarsamleikan og sjálva tjóðina og var sæð sum umráandi arbeiðið. Stjórin fyrir 2. deild á danska tjóðsavnum skal hava sagt í 1904, at arbeiði við minnismerkjum hjá tjóðini av natúr er mannfólkarbeiði, ið krevur fysiska megi og áhaldni, ið mann ikki kann vænta at finna hjá kvinnum (Høgsbro 1994, s. 97). Hóast hesin hugburður er broyttur við tíðini, hanga siðbundnir kynsleiklutar við í hugaheiminum hjá fólk og vit knýta enn ávist kyn at ávísum

⁸⁴ Kladda til bræv, ódagfest, eskja 203.5. LBS.

⁸⁵ MH til Petru, 20. jan. 1967, eskja 203 e.1, LBS.

⁸⁶ https://biografiskeksikon.lex.dk/P.V._Glob (desember 2023).

⁸⁷ Samrøða við guðsson Petru (I). Omma hansara, grannakona Petru, fortaldi hetta.

⁸⁸ Hans Andrias varð jarðaður saman við beiggja sínum Janusi í gamla kirkjugarðinum í Havn. Fyrra kona hansara Jutta er eisini jarðað har.

⁸⁹ Sambært heimildarfólkunum (I, II, III, IV).

størvum. Kvinnur hava gjøgnum søguna fingið leiklутin sum hjálpari hjá manninum⁹⁰ og Petra kann ótilvitað vera skrivað inn í savnssøguna við hesum brillum.

Arne Thorsteinsson endar minningarorðini um Petru við orðunum: "Vit, ið fáast við føroysk formminni og føroyska siðsøgu líta við virðing og takksemi aftur á virkið hjá Petru Djurhuus" (Thorsteinsson 1975). Minningarorðið er einasta sjálvstøðuga lýsing av savnsvirkinum hjá Petru Djurhuus, har víst verður á stóra týdningin, hon hevur havt. Talan er tó ikki um prentaða keldu,⁹¹ ið er partur av almennu føroysku savnssøguni.

Mín gransking víslir, at Petru Djurhuus hevði ein týðandi leiklut í nýskipanini og framhaldandi menningini av Føroya forngripagøymslu. Tá Sverri Dahl fekk til uppgávu at skapa grundarlag undir fjølbroytta virkseminum hjá einum nútímans tjóðsavni (Mortensen 2002, s. 16) var eitt grundarlag lagt undir siðsøguliga- og náttúruvíśindaliga økið, ið Petru Djurhuus hevði slóðað fyri.

Sum konservator var høvuðsuppgáva hennara at røkja og umvæla savnsgrípir. Arbeiði hjá Petru var tó víðfevndari enn so. Hon savnaði lutir saman og fekk til vega eitt djórasavn, umframt at hon skrásetti heil gripasøvn. Petru hevði stórt netverk og samstarv við savnsfólk, og leitaði sær áhaldandi nýggja vitan, sum hon framdi í verki. Hon var arbeiðssom, handalig og gjørði nógv av tí praktiska arbeiðinum, men hon var eisini strategur og arbeiddi miðvist við framtíðini í huga. Nógv samband hon knýtti, fekk stóran týdning fyri savnið og drúgva arbeiðið at fáa savnshúsini á Debesartrøð upp at standa og innrættaði vóru avgerandi fyri virksemið frameftir.

Petra er kanska best kend sum kona fólkakæra skaldið Hans Andrias Djurhuus, dóttir og systir fuglakønu Petur og Niels á Botni og hjálparfólk hjá savnsmonnunum M.A. Jacobsen og Sverra Dahl. Alt kendir menn, ið nógv er skrivað um. Søgan um savnskvinnuna Petru Djurhuus er hinvegin ikki skrivað og er henda grein ein roynd at geva nýtt innlit og geva Petru Djurhuus eitt pláss í føroysku savnssøguni.

Bókmentir

- Beck, Peter J. (2012): *Presenting history: Past & Present*. Macmillan Education UK.
- Bourdieu, Pierre (1986): "The Forms of Capital." *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, pp. 241-258. Ritstjórn J. G. Richardson. New York: Greenwood Press.
- Broholm, H. C. og M. Hald (1935): 'To sprangede Textilarbejder i danske Oldfund'. *Særtryk for aarbøger for Nordisk oldkyndighed og historie*, pp. 29 – 6.

⁹⁰ Kvindehistorie eftir Bente Rosenbeck og Grete Jacobsen:

<https://denstoredanske.lex.dk/kvindehistorie>

⁹¹ Minningarorðini eru lisin inn og vóru send í útvarpinum, sum var vanligt tá.

- Dahl, Sverri; Rasmussen, Jóannes (1953): 'Nólsoyarfundurin'. *Fróðskaparrit 2.bók*. Mentanargrunnur Føroya lögtings, Tórshavn, pp. 45 – 59.
- Degerbøl, Magnus (1940): "Mammalia LXV", part 65 of *The Zoology of the Faroes*, Carlsbergfonden, København, pp. 1 – 132.
- Djurhuus, Djurhuus (1944): 'M. A. Jacobsen og Føroya forngrípagoymsla'. *Varðin*, pp. 110 - 118.
- Djurhuus, Petra (1950): 'Færøernes museum'. *Livet paa Færøerne*. Dansk Kulturforlag, pp. 115 – 144.
- Djurhuus, Petra (1958): 'Føroyskur klædnabúni'. *Føroyar I*. Dansk-Færøsk Samfund, pp. 338 – 358.
- Erritzøe, Johanness (uttan árstal): "Min konservator forretning i København. Et tilbageblik på en svunden tid". House of Bird Research.
- Fon, Sverri (1958): 'Mentanarstovnar'. *Føroyar II*. Keypmannahavn, pp. 56 – 70.
- Hald, Margrethe (1950): *Olddanske tekstiler. Komparative tekstil- og dragthistoriske studier paa grundlag af mosefund og gravfund fra jernalderen*. Nordisk forlag. København.
- Hald, Margrethe (1972): *An Archaeological – Etnological Study Based upon Shoe Finds from the Jutland Peninsula*, The National Museum of Denmark.
- Hansen, Egon (2009): *Nólsoy - søgubrot og fólk 2*. Egið forlag.
- Høgsbro, Kirsten-Elizabeth (1994): 'Kvinder i musealt regi'. *Clios døtre gennem hundrede år – I anledning af historikeren Anna Hudes disputats 1893*. Museum Tusculanums Forlag, Københavns Universitet, pp. 87 – 108.
- Jacobsen, Grethe (1984): 'Kvindehistorie - kvinders historie: en skitse i senmiddelalderlig ramme'. *Fortid og nutid*, 1, pp. 1 – 19.
- Jacobsen, Grete & Rosenbeck, Bente (2023): "Kvindehistorie". Den Store Danske: <https://denstoredanske.lex.dk/kvindehistorie> (11. oktober 2023-útgávan)
- Joensen, Hans Debes (1970): 'Fuglamyndirnar eftir Díðrik á Skarvanesi'. *Fróðskaparrit 18. bók*. Mentanargrunnur Føroya lögtings, Tórshavn, pp. 275 – 300.
- Joensen, Jóan Pauli (1983): 'Um ikki at flyta annan fótin fyrr enn hin stendur tryggur. Ein stutt søgulig lýsing av Føroya Fróðskaparfelag og Fróðskaparsetri Føroya'. *Fróðskaparrit 31. bók*. Mentanargrunnur Føroya lögtings, Tórshavn, pp. 11 – 35.
- Joensen, Jóan Pauli (2004): "Nordisk etnologi og bryllup på Færøerne. To forelæsninger af Jóan Pauli Joensen". Fyrilestrar Minningarsjóður Ásu G. Wright. Þjóðminjasafn Íslands. Reykjavík.
- Joensen, Jóan Pauli (2016): *Eftirmeting av samanleggingini av Søvnum Landsins*. Álit latið landsstýriskinnuni í figgjarmálum 16. november 2016

- Jönsson, L-E., & Nilsson, F. (2017): "Om etnologi och kulturhistoriska metoder". *Kulturhistoria: En etnologisk metodbok.* (Lund Studies in Arts and Cultural Sciences; Vol. 13). Lunds universitet, institutionen för kulturstudier, etnologi.
- Kamban, Hanus (2029): *Hans Andrias. Ein bókmentaliga ævisøga.* Bind I og II. Náttósolin.
- Lerner, Gerda (1975): 'Placing Women in History: Definitions and Challenges'. *Feminist Studies*, Vol. 3, No. ½. pp. 5 – 14.
- Løgtingstíðindi.* Tingsetan 1930. Tórshavn, 1931.
- Løgtingstíðindi.* Tingseta 1931. Tórshavn, 1932.
- Mortensen, Andras (2002): *Føroya fornminnissavn: söga og virksemi;* Lagt til rættis: Andras Mortensen. Føroya Fornminnissavn.
- Petersen, Maria Eide (1982): 'Minningarorð um Niels á Botn'. *Varðin bind 49*, pp. 180 – 185.
- Stoklund, Bjarne (1979): 'Etnologiske lokalstudier'. *Fortid og Nutid XXVIII*, pp. 26-34.
- Thorsteinsson, Arne (1975): 'Søga og virksemi, Føroya Fornminnissavn'. *Mondul nr. 2.* Tórshavn, pp. 3 – 15.
- Rasmussen, Holger (1964): 'Færøsk Kulturhistorie'. *Fortid og Nutid vol. XXII hft. 3/4 Kbh.*, pp. 167 – 174.
- Rasmussen, Holger (1981) 'Færøerne og Dansk Folkemuseum'. *Fróðskaparrit 28 – 29. bók.* Mentanargrunnur Føroya løgtings, Tórshavn, pp. 165 – 174.
- Rasmussen, Stig (1951): 'Harald Falk'. *Varðin, 29. bind*, pp. 51 – 62.
- Salomonsen, Finn (1931): 'Om nogle for Færøerne nye eller sjældne fuglearter'. *Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift, XXV.*, pp. 39 - 44.
- Salomonsen, Finn (1935): 'Nye forekomster af sjældne fuglearter paa Færøerne'. *Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift.* Hæfte 0586, pp. 57 – 66.
- Scott, Joan W. (1986): 'Gender: A Useful Category of Historical Analysis', *American Historical Review*, 91, pp. 1053-1075.
- Scott, Joan W. (2010): 'Gender: Still a Useful Category of Analysis?'. *Saga Journals.* Volume 57, issue 1., pp. 7 – 14.
- Simonsen, Malan (1992): *Bylgjurnar leika í trú.* Føroya Skúlabókagrunnur.
- Welcome to the Faroes* (1972). Føroya ferðamannafelag.

Avísgreinir

- "Fugla- og djórasavn" (1930). Dimmalætting 16. juli, nr. 56, árgangur 53.
- "Føroya Amts Bókasavn" (1931). Dimmalætting 6. mai, nr. 35, árgangur 54.

- “Djórasavn” (1931). Dimmalætting 17. oktober, nr. 82, árgangur 54.
- “Eftirmæli” (1975). Dimmalætting 6. desember, nr. 138, árgangur 98.
- Kletti, Pól á (1998). “Greindu lutir, ið ættin kjósti”. Dimmalætting 17. juli, nr. 132, árgangur 121.
- “Løgtingslög um varðveitslu av fornminnum” (1951). Dagblaðið 15. november, nr. 94, árgangur 17.
- “Løgtingslógin um fornminni” (1951). Dagblaðið 6. desember, nr. 103, árgangur 17.

Keldutilfar

Skjalatilfar í varðveitslu á Tjóðsavninum (TS): Eskja við heitinum “Tilfar frá Petru Djurhuus”. Latið inn í februar 1975. Staðseting: H3-5-B5.

Skjalatilfar í varðveitslu á Landsbókasavninum (LBS): E 203.1, E 203 e.1. E 203 a.2, E 203 a.3, E 203.2, E 203.3, E 203.4, E 203.5.

Skjalatilfar í varðveitslu hjá arvingum (privatsavn): Ein eskja við brøvum, flestøll talmerkt.

Bandað tilfar

Minningarorð um Petru Djurhuus. Arne Thorsteinsson, 4. desember 1975.
Bandasavnið, Kringvarp Føroya.

Munnligar heimildir

Fýra semistrukturerðar samrøður gjørðar í oktober 2023 og januar 2024 við:

I: Guðsson Petru, sum í tíðarskeiðum búði í grannahúsunum undir Pisuvarða og kom nögv inn til hana. (12. oktober 2023).

II: Nólsoying, ið minnist Petru úr Nólsoy og sum kendi familjuna. (25. oktober 2023).

III: Kvinnu, ið leigaði kamar frá Petru undir Pisuvarða, meðan hon gekk í skúla í Havn. (31. oktober 2023).

IV: Systkinapar, ið Petra var ommusystir at. Serliga eldri beiggin kom nögv inn til Petru. (11. januar 2024).